

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΛΘ'

ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 — ΤΗΛ. 27.689

15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1962

ΑΡΙΘ. 6

ΤΑ ΕΙΡΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΗΣ Α. ΜΑΚΑΡΙΟΤΗΤΟΣ (*)

Παναγιώτατε και θειότατε 'Αρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης και Οικουμενικῆ Πατριάρχας, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀγαπητῆ ἀδελφῆ ἡμῶν και συλλειτουργῆ Κύριε 'Αθηναγόρα, τὴν 'Υμετέραν Παναγιότητα ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορευόμεν.

Τῆς 'Αγιωτάτης Αὐτοῦ 'Εκκλησίας ὁ θεόπεμπτος Δομήτωρ τὸν θεμέλιον ὑπῆρξε και ἐστερέωσεν ἐπὶ τῆς ἀσάλευτον βάσεως τῆς μεταξὺ τῶν παρ' Αὐτοῦ ὀριζομένων Ποιμένων ἀδιαταράκτου ἐνότητος και συμπνοίας, παραγγέλλων αὐτοῖς τηρεῖν τὴν ἐνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης και περιπατεῖν ἀξίως τῆς κλήσεως, ἧς ἐκλήθησαν.

Τὴν ἐν τῷ Κυρίῳ ἡμῶν 'Ιησοῦ Χριστῷ ἐνότητα ταύτην πιστεύσαντες, ἐκήρυξαν οἱ τε ἱεροὶ και ἅγιοι τῆς 'Εκκλησίας Πατέρες ἐν τε Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις και ἐν τῇ θεοφιλεῖ ἀσκήσει τῶν ἐν τῇ 'Εκκλησίᾳ ἱερῶν αὐτῶν λειτουργημάτων, ἀλλὰ και ὡς δόγμα πίστεως ὁμολογεῖται ἡ μεταξὺ τῶν ποιμένων αὐτῆς συνάφεια και ἐπικοινωνία.

Τῇ θεοδότῳ ταύτῃ ἐντολῇ ὑπεῖκουσα ἡ ἐμὴ ταπεινότης ἀλλὰ και ἐγκάρδιον ἐκπληροῦσα πόθον φιλαδελφίας, ἄσμενος τείνει δεξιὰν ἀδελφωσύνης και ἐπ' ἐλπίδι κατάρχεται τῆς θεοφιλοῦς μετὰ τῶν τιμίων μελῶν τῆς καθ' ὄλον 'Ορθοδόξου τοῦ Χριστοῦ 'Εκκλησίας κοινωνίας, ἀπευθύνουσα τῇ 'Υμετέρᾳ θεοφυλάκτῳ και θειοτάτῃ Παναγιότητι, τῇ ἄνωθεν τεταγμένη οἰακοστροφῇ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Μεγάλης 'Εκκλησίας, τῆς ὁμαθύμως ἀναγνωριζομένης κεφαλῆς τῶν 'Ορθοδόξων 'Εκκλησιῶν, τὴν παροῦσαν Εἰρηκὴν ἐπιστολήν, δι' ἧς γνωρίζει Αὐτῇ τὴν ἐπελθοῦσαν, θεία πάντως προνοία, σοφὴν τῆς δεξιᾶς τοῦ 'Υψίστου ἀλλοίωσιν. Τοῦ προκατόχου ἡμῶν τοῦ ἀπὸ 'Αττικῆς και Μεγαρίδος Μακαριωτάτου 'Αρχιεπισκόπου 'Αθηνῶν και πάσης 'Ελλάδος κ. 'Ιακώβου παραιτησαμένου, 'Ιερά Σύνοδος και αὐθις τῆς παρ' ἡμῖν 'Ιεραρχίας συγκροτηθεῖσα ἐν τῷ ἐν 'Αθῆναις πανσέπτῳ Ναῷ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτό-

κου, τῇ ἐπικλήσει τοῦ ἁγίου και τελεταρχικοῦ Πνεύματος, ὁμοφώνῳ τῇ γνώμῃ, διὰ κανονικῆς ψηφοφορίας ἐξελέξατο τὴν ἐμὴν ταπεινότητα 'Αρχιεπίσκοπον 'Αθηνῶν και πάσης 'Ελλάδος, τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐγκριθείσης παρὰ τοῦ ἀρμοδίου 'Υπουργείου και τοῦ παρ' ἡμῖν βασιλικῶς 'Ανάσσοντος.

Τῇ ὡς ἄνω τῶν μνημόνευθῆσιν ἁγία ἐντολῇ στοιχοῦντες και τῇ ἱερᾷ κατακολουθοῦντες παραδόσει, οὐ μὴν ἀλλὰ και ἀδελφικὸν ἐν Χριστῷ πόθον ἐκπληροῦντες, σπεύδομεν ἄσμενοι τείνοντες δεξιὰν κοινωνίας τῇ 'Υμετέρᾳ Θειοτάτῃ Παναγιότητι και τὸν ἀδελφικὸν ἐν Χριστῷ ἀνταλλάσσοντες ἀσπασμόν, τὰ νενομισμένα ἀπευθύνουσα Αὐτῇ εἰρηκὰ ἡμῶν ταῦτα Γράμματα, δι' ὧν τὴν ἐφ' ἡμᾶς ὡς ἄνω ἐπελθοῦσαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν εὐδοκίαν ἀνακονοῦμεν και ἐπιθυμοῦμεν ἐνισχῶσαι τοὺς μεθ' Ὑμῶν δεσμοὺς τῆς ἐνότητος και φιλαδελφίας.

Και δὴ, ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ τούτου βράχου, ὁπόθεν τοῦ οὐρανοβάμονος 'Αποστόλου τῶν 'Εθνῶν ἁγίου Παύλου εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ θεόπνευστος φθόγγος και εἰς τὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης τὰ ῥήματα τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων, ἐν πνευματικῇ χαρᾷ ἐπιστέλλομεν τῇ 'Υμετέρᾳ Παναγιότητι, ὁμολογοῦντες, ὅτι τὰ ἐφ' ἡμᾶς φανερωθέντα ὡς ἄνω θαυμάσια ἐφανερῶθῃ ἐλέῳ Αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς, οὐδὲν πρὸς τοῦτο εἰσενεγκόντας, ἀλλ' ἡ τὴν χάριν και τὸ ἔλεος Αὐτοῦ ἐπικαλεσαμένους πρὸς σωτηρίαν τῆς κλυδωνισθείσης 'Εκκλησιαστικῆς τάξεως και καταστάσεως· Αὐτὸν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐν ἐγκαρδίῳ εὐγνωμοσύνη δοξολογοῦντες, τὴν καλὴν εἰς Αὐτὸν πεπαρησιασμένως ὁμολογοῦμεν 'Ορθόδοξον πίστιν, ἣν ὁ μὲν τοῦ κόσμου Σωτὴρ κηρύξας, κύρωσε διὰ τοῦ τιμίου Αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ αἵματος και τῆς ἐνδόξου Αὐτοῦ 'Αναστάσεως, τὸ νέφος δὲ τὸ ἀμέτρητον τῶν ἁγίων 'Αποστόλων, τῶν μαρτύρων και 'Ομολογητῶν και τῶν Ἁγίων πατέρων κατὰ καιροὺς ὁμολόγησεν, ἅγιοι δὲ οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, τῇ ἐπινεύσει τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐκύρωσαν και ἐσφράγισαν και ἐπὶ τούτων ἡ ἁγία ἡμῶν 'Εκκλησία ὡς ἐπὶ γρανιτώδους στύλου

* 'Ομοια Γράμματα ἀπεστάλησαν και πρὸς πάντας τοὺς λοιποὺς 'Ορθοδόξους Πατριάρχας και Προέδρους τῶν 'Ορθοδόξων Αὐτοκεφάλων 'Εκκλησιῶν.

Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Ἡ Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας ὠρίσθη ἵνα ἐορτάζηται ὁ θρίαμβος τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως κατὰ τῶν Εἰκονομάχων, καὶ γενικώτερον ἵνα ἐξαρθῆ εἰς τὴν συνείδησιν τῶν πιστῶν ἡ Χριστιανικὴ ἀλήθεια εἰς τὰς τελειότερας μορφάς της, εἰς τὴν γνησιότητα τῶν ἀποκαλύψεών της. Πάλῃ διηνεκῆς καὶ ἀγῶνες κρατεροὶ διεξήχθησαν ὑπὸ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας, ἵνα κατοχυρωθῆ ἡ πίστις τῶν Ὁρθοδόξων εἰς Δόγματα, καὶ ὄρους Οἰκουμενικῶν καὶ Τοπικῶν Συνόδων, εἰς μυστηριακὰς πράξεις, εἰς Σύμβολα καὶ ἔργα Τέχνης ἰδιάζοντα εἰς θεϊαν λειτουργικὴν ζωὴν. Ἐντὸς αὐτῆς οἱ πιστοὶ ζωογονοῦν τὰ αἰσθήματα τῆς Πίστεως τῶν εἰς τὴν θεανδρικὴν προσωπικότητα τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία εἰς πνευματικὰ βιώματα ἐσημειώθη, ὡς τὸ πνευματικὸν βάθος τοῦ Ὁρθοδόξου Λαοῦ μας, ποὺ τὸν καθωδήγησε εἰς ὑψηλὰς μορφὰς πολιτισμοῦ, εἰς δόξας καὶ ἡρωϊσμούς, ποὺ ἐλάμπρυναν τὴν ἱστορικὴν του σταδιοδρομίαν.

*

Ἀπὸ τοῦ σκότους τῆς ἀβύσσου ἐξῆλθε κατὰ προσταγὴν τοῦ Δημιουργοῦ ὁ κόσμος. Ἡ Κτίσις, μὲ ὄλον τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν δημιουργημάτων της. Τὰ πάντα ἐθεμελιώθησαν ἐπὶ νόμων καὶ τάξεως ἀναλλοιώτου, διὰ νὰ ἐμφανισθῆ ἡ Κτίσις ὡς ἕναστρος οὐρανός, καὶ ἡ Γῆ, μὲ τοὺς ὠκεανούς καὶ τὰς θαλάσσας της καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν ζωϊκῶν ὄντων, εἰς μίαν κλίμακα ἀπὸ τῶν κατωτέρων εἰς τὰ

καὶ ἐδραιώματος ἐστήρικται, ἀποτελοῦσα στύλον καὶ ἐδραίωμα τῆς ἀληθείας.

Πιστῶς δὲ πιστεύοντες ἀγραδάντως, ὅτι ἡ τοῦ Χριστοῦ αὕτη ἀγία Ἐκκλησία, καθαρὰ μένουσα καὶ ἀμόλντος ἀπὸ πάσης ἐπηρείας τοῦ διαβόλου ἢ κακοδοξίας, ἐτάξαμεν καὶ τάσσομεν ἡμᾶς αὐτούς, ὡς γενναίους φρουροὺς καὶ ἀτρομήτους προμάχους κατὰ τοῦ κόσμου, τῆς ἐπ' ἐσχάτων μάλιστα ἰταμὴν ἐγειροῦσης κεφαλὴν ἐπάρσεως τῆς ἁμαρτίας, ἀγρυπνοῦντες καὶ γοηροῦντες, ἵνα μὴ τὸ ὀλέθριον τοῦ κακοῦ πνεῦμα ἐπηρεάζῃ καὶ παρατρέπῃ τὰ πιστὰ τῆς Ἐκκλησίας τέκνα μακρὰν τῆς Εὐαγγελικῆς ἀρετῆς.

Ὅττω δὲ ὑπὲρ τῆς Ἁγίας Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας ἀθλοῦντες, ἐπιζητοῦμεν καὶ τὴν μετὰ τῶν ἀλλοδόξων ὁμολογιῶν ἐπαφήν, στοιχοῦντες τῇ θεῖᾳ ἐντολῇ καὶ προνοούμενοι καλὰ ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ἀδιαλείπτως δεόμενοι ὑπὲρ τῶν πάντων ἐνώσεως.

Χρηστὰς τέλος τρέφοντες ἐλπίδας ἐπὶ τὸν τῆς ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας Δομήτορα, κλίνομεν ταπει-

νώτερα εἶδη· ἀλλὰ κατὰ προσταγὴν ἐκάστοτε τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὴν κορυφὴν τῆς κλίμακος αὐτῆς ἐτοποθετήθη ὁ Ἄνθρωπος ὡς κυρίαρχος, ὡς κορυφαία ἀξία, ὡς ἐλευθέρως προσωπικότης, ὡς εἰκὼν Θεοῦ· καὶ προωρίσθη, ἵνα ἐλευθέρως ζῶν, δρῶν καὶ κινούμενος, ἐξωμοιοῦτο πλήρως πρὸς τὸν Δημιουργόν του, πρὸς τὸν Πλάστην του. Καὶ ἐνῶ ἡ ἐλευθερία τοῦ Ἀνθρώπου ἦτο τὸ κόσμημά του, ἡ ἔντονος διάκρισις του ἀπὸ τὰ λοιπὰ δημιουργήματα τῆς ζωῆς, ἐν τούτοις ἐχρησιμοποιήθη ὡς μέσον ἐπαναστάσεως κατὰ τοῦ Δημιουργοῦ· καὶ ἐξ αὐτῆς προήλθε τὸ κακὸν καὶ ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον.

Ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου καὶ μάλιστα εἰς τὸ Χριστιανικὸν Ὁρθόδοξον χρώμα ἔχει παλμούς αἰώνιους, ἔχει συλλήψεις καὶ ἐνεργεῖ δημιουργίας, ποὺ κατοπτρίζουν τὴν αἰωνιότητα. Ἄλλ' ἐντὸς τοῦ στήθους τοῦ ἀνθρώπου ἐδρεῦει τὸ κακόν, ὡς ἄρνησις, ὡς ἐκμηδένισις τῶν παλμῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν δημιουργιῶν της, ποὺ σημειώνουν τὸν πολιτισμὸν τῶν Λαῶν. Ἐντεῦθεν ἀντινομίαι ποικίλαι καὶ συνεχεῖς ὀδῶναι καὶ θλίψεις συνέχουν τὴν συνείδησιν τῶν ἀνθρώπων. Πάλῃ τοῦ ἀγαθοῦ πρὸς τὸ κακὸν διαπιστοῦται ἐντὸς τῆς συνειδήσεως. Τὸ κακὸν ἐκδηλοῦται καὶ ὡς νόσος καὶ κορυφοῦται εἰς τὸν θάνατον. Ἡ ἐλευθερία, τὸ πνεῦμα διαμαρτύρεται, ἀποστρέφεται τὸν θάνατον, ζητεῖ τὴν ἀθανάσιαν, κανεῖς δὲν θέλει νὰ ἀποθάνῃ. Ἡ ἐλευθερία, τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα κινεῖται ἐντὸς βιολογικῶν λειτουργιῶν, ποὺ

νῶς τὸ γόνυ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος καὶ ἐν κατανόξει βαθεῖα ἱκετεύομεν Αὐτόν, ὅπως τὴν μὲν Ἀγιοτάτην Αὐτοῦ Ἐκκλησίαν σώξῃ εἰς αἰῶνα αἰῶνος ἀπὸ τῶν πολεμούντων Αὐτήν, τοὺς δὲ τῷ ἑλέῳ καὶ τῇ χάριτι Αὐτοῦ καθισταμένους προεστῶτας Αὐτῆς ἐνισχύῃ διὰ τοῦ Παντοδυνάμου Αὐτοῦ πνεύματος, ἵνα ἡ μεταξὺ αὐτῶν ἀγάπη ἐπὶ μᾶλλον περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει, ὅπως ὄμεν εἰλικρινεῖς καὶ ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν Χριστοῦ, πεπληρωμένοι καρπῶν δικαιοσύνης τῶν δ.ὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον Θεοῦ, ἐν ἐνὶ πνεύματι καὶ μιᾷ ψυχῇ συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ Εὐαγγελίου.

Ἐπὶ τούτοις καὶ αἰθῆς Αὐτήν κατασπαζόμενοι φιλήματι ἀγίῳ, διατελοῦμεν

Τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός καὶ ὄλωσ πρόθυμος

† Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ, Πρόεδρος

Ἀθῆναι τῇ 4 Μαρτίου 1962

διέπονται ἀπὸ νόμους ἀναγκαιότητας, ἀπὸ τὸν νόμον τοῦ θανάτου. Οὐδεμία τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, οὐδὲν φιλοσοφικὸν σύστημα δύναται νὰ κατασιγάσῃ τὴν ἐκ τοῦ κακοῦ πονεμένην ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Αἱ θετικαὶ ἐπιστῆμαι ἐξακριβώνουν τοὺς Νόμους τῆς Φύσεως· τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα κινδυνεύουν ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τῆς ιδέας, δὲν ἐκφράζουν τοὺς παλμούς καὶ τὰ αἰτήματα τῆς ζωῆς. Ἡ ζωὴ καὶ οὐχὶ ἡ ἰδέα συγκινεῖ τὴν ζωὴν.

*

Ἡ Χριστιανικὴ ἀλήθεια ἀποκαλύπτεται εἰς τὴν συνείδησιν ὡς ζωὴ Θεοῦ καὶ Ἀνθρώπου. Εἰς τὴν θεανδρικήν ὑπόστασιν τοῦ Χριστοῦ ἀποκαλύπτεται τὸ πλήρωμα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ πλήρωμα τοῦ Θεοῦ. Κέντρον τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ σύμπαντος ὀλοκλήρου εἶναι ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο. Βεβαιώνει τὴν ἀγάπην του πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος, διὰ τῆς ἐκουσίου θυσίας του ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ· ἀλλὰ νικᾷ τὸν θάνατον καὶ θριαμβεύει ἐντὸς τῆς Ἀναστάσεως, καὶ ἐξαγγέλλων εἰς τὸν κόσμον ὅτι «Ἐγὼ εἰμὶ ἡ ὁδὸς ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ» (Ἰωάν. 16,6), «ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ κἂν ἀποθάνῃ ζήσεται» (Ἰωάν. 11,26), συγκινεῖ τὴν πονεμένην καρδίαν τοῦ Ἀνθρώπου, ἐνισχύει τὰς ἐλπίδας του περὶ Ἀναστάσεώς του, τῆς αἰωνίου ὑπάρξεως τῆς προσωπικότητός του.

Μὲ τὴν σύνδεσίν μας πρὸς τὸν Χριστὸν ἀπλώνεται εἰς τὴν συνείδησίν μας ἡ λάμψις τῆς ἠθικῆς του ζωῆς καὶ συνειδητοποιεῖται, ὡς καθῆκον, ὡς χρέος. Ἐντὸς τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ, τῶν διδαγμάτων του, ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας του, καὶ μάλιστα εἰς τὴν Ὁρθόδοξον μορφήν της, θεωρεῖται ὁ Ἀνθρωπος ὡς ὑπερτάτη ἀξία καὶ καλοῦνται ὅλοι αἱ ἄλλαι ἀξίαι ἐπιστημονικαί, αἰσθητικαί, οἰκονομικαί, πολιτικαὶ νὰ ὑπηρετήσουν τὸν ἄνθρωπον. Συμπράττει ὁ Ἀνθρωπος μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἢ ὄχι μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐντὸς τῆς Ὁρθοδόξου μορφῆς τῆς Ἐκκλησίας, διὰ νὰ κοινωνικοποιηθῇ τὸ λυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Χριστοῦ ἐντὸς τῆς Ἱστορίας, διὰ νὰ γίνεταί ἐκάστοτε πληρεστέρα δικαιοσύνη, πληρεστέρα ἀλληλεγγύη ἀτόμων καὶ Ἐθνῶν. Γραμμὴ ἀναδημιουργίας τῆς ζωῆς, φωτισμοῦ καὶ ἀνακαινίσεώς της, θεώσεώς της, θριάμβου τῆς ἀγάπης ὡς καθολικῆς ωραιότητος, ὅπου καταργεῖται τὸ κακὸν καὶ ὁ θάνατος, εἶναι ἡ πορεία τῆς Ὁρθοδοξίας τῆς Ἐλληνοχριστιανικῆς παραδόσεως.

*

Ἡ παράδοσις αὕτη δὲν εἶναι ἀποκρυστάλλωσις ψυχικῶν καταστάσεων τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ βιώ-

ματα πνευματικὰ τῶν γενεῶν, τὰ ὁποῖα συσσωρευθέντα εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ Ἐθνους ἀπετέλεσαν τὸ ὑποσυνείδητόν του, τὸ πνευματικόν του βάθος. Ἐξ αὐτοῦ ἡ ψυχικὴ ἐνότης του, ἡ πηγὴ τῶν ἐμπνεύσεών του. Ἐντὸς τῆς ἱστορίας του τὸ Ἐθνος ἐμεγαλουργήσε, χάρις εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν του. Ἡ Βυζαντινὴ Βασιλεία εἰς τὴν λάμπριν της, εἰς τὸν πολιτισμόν της, εἶναι ἔκφρασις τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πνεύματος. Ὁ ἀρχιτεκτονικὸς ρυθμὸς τῶν ναῶν της, ἡ εἰκονογραφία της, αἱ μουσικαὶ της μελωδίαί, ἡ ποίησις, φέρουν ἐκδηλὸν τὸν Βυζαντινὸν χαρακτήρα. Τὸ φῶς, ἡ Ἀνάστασις, ἡ ἀγιότης τοῦ βίου τῶν Μαρτύρων καὶ τῶν Ὁσίων Ἀνδρῶν, κατοπτρίζονται εἰς τὰς μορφὰς τῶν ἱερῶν εἰκόνων, ποὺ συγκινοῦν καὶ περισυλλέγουν βαθύτατα τὴν ψυχὴν τῶν πιστῶν καὶ τὴν κινοῦν εἰς ἀνάτασιν. Τόσον ἐντονος ὑπῆρξεν ὁ θρησκευτικὸς χαρακτήρ τῆς Βυζαντινῆς Βασιλείας, ὥστε καὶ εἰς τὰς πολεμικὰς της περιπετείας νὰ προβάλλῃ τὴν Παναγίαν Παρθένον, ὡς ὑπέρμαχον Στρατηγόν· καὶ τὸ πολεμικὸν μένος τῶν Αὐτοκρατόρων της, τῶν Στρατηγῶν της, τῶν Στρατιῶν της νὰ εἶναι διάπυρον ἀπὸ τὸ ἑλληνοχριστιανικὸν πνεῦμα, ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν. Ἀκόμη καὶ εἰς τὴν πτώσιν τῆς Βυζαντινῆς Βασιλείας, ὁ Αὐτοκράτωρ της ἔπεσεν ἡρωϊκῶς ὑπὲρ τῆς Βασιλίδος τῶν Πόλεων· καὶ ἀπέμεινεν εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ Ἐθνους, ὡς ὁ «Μαρμαρωμένος Βασιλεὺς» ἐνεκλείσθη εἰς τὴν καρδίαν του, ὡς ἱερά καὶ ἀγωνιώδης προσδοκία ἀναστάσεως, ἐπανεμφανίσεως του κατὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἐθνους ὡς Κράτους, μὲ ἐπικεφαλῆς νέον Βυζαντινὸν Βασιλέα, ὡς εἶναι ἡ σημερινὴ Δυναστεία τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας τὸ Ἐθνος διεσώθη εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Καὶ κατὰ τὴν ἐπανάστασίν του Πατριάρχαι καὶ Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς καὶ Μοναχοί, μετὰ τῶν λαϊκῶν ἡρώων, ἡγετῶν καὶ ὀλοκλήρου τοῦ Λαοῦ, ἐσφαγιάσθησαν, ἔγιναν ὀλοκαυτώματα, ἐξ ἀνατινάξεως πυριτιδαποθηκῶν, διὰ νὰ συντριβῇ τὸ μένος καὶ ἡ ὀργὴ τῶν δυνάμεων τοῦ ἐχθροῦ. Οὐδὲν σχῆμα τοῦ Χριστιανισμοῦ τῆς Δύσεως κατάρθωσε νὰ ἐνοποιήσῃ τὰς ψυχὰς τῶν εὐρωπαϊκῶν Ἐθνῶν, νὰ ἐναποθέσῃ εἰς τὰς ψυχὰς των κοινὰ πνευματικὰ βιώματα, διὰ νὰ καθίστατο δυνατόν νὰ εὔρη ἡ Εὐρώπη τὴν ἐνότητά της, τὴν ὁποίαν ματαίως ἀγωνίζεται καὶ σήμερον νὰ εὔρη εἰς πολιτικοοικονομικὰ σχήματα.

*

Ἄεναον ὅθεν εἶναι τὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας, τῆς Ἐλληνοχριστιανικῆς παραδόσεως καὶ αὐτὸ μόνον

ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ ΕΝ ΝΑΞΩ.*

(Παρατηρήσεις και σκέψεις ἐπὶ τῆς θρησκευτικῆς καταστάσεως τῶν κατοίκων τῆς Χώρας Νάξου, κατὰ τὴν δεκαετίαν 1950-1960).

Γ'. Κύρια αἷτια τῶν δυσμενῶν σημείων.

Ἦδη προβάλλει, ἀφ' ἑαυτοῦ, τὸ ἐρώτημα: Διατί; Τίς πταίει; Ποῖος ὁ ὑπεύθυνος διὰ τὴν κατάστασιν αὐτήν; Ποῖοι παράγοντες συντελοῦν, ὥστε νὰ ὑπάρχη καὶ εἰς τὴν Χώραν τῆς Νάξου κατάστασις πνευματικὴ ὡς περιγράφεται ἀνωτέρω;

Κατὰ τὴν ταπεινὴν μου γνώμην τὰ αἷτια τῆς δημιουργίας τῆς ἀπαραδέκτου ταύτης καταστάσεως καὶ ἡ ὁποία, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ, ἐπιτρέπεται νὰ συνεχισθῆ, εἶναι τὰ ἑξῆς:

1. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ ὑλιστικοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι δὲν ἄφησεν ἀνεπηρέαστον καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς Χώρας, μετὰ τὰ τελευταῖα μάλιστα ἐπιστημονικὰ εἰς τὸ διάστημα ἐπιτεύγματα, τὰ ὁποῖα οἱ πολλοὶ παρουσιάζουν ὡς τὸ κύριον ἐπιχείρημά των, τῆς παντοδυναμίας δηλαδὴ τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ μὴ ἔχοντος πλέον ἀνάγκην τοῦ Θεοῦ! Διότι ἠκούσθησαν καὶ εἰς τὰ καφενεῖα ἀκόμη ὑπὸ ἀγραμμάτων καὶ χειρωνακτῶν κρίσεις καὶ συζητήσεις διὰ μεταφυσικὰ ζητήματα, διὰ νὰ καταλήξουν εἰς αὐθαίρετα συμπεράσματα, βοηθοῦσης τῆς ἀγνοίας διὰ τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα, συμπεράσματα ἐντελῶς ἀντίθετα, περὶ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου, πρὸς τὰ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας διδασκόμενα.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 105 τοῦ προηγουμένου τεύχους καὶ τέλος.

φωτίζει καὶ ὀδηγεῖ τὸ Ἔθνος, εἰς τὴν ἐκπολιτιστικὴν του πορείαν, εἰς θριάμβους τῆς ιστορικῆς του σταδιοδρομίας. Ἡ πίστις εἰς τὸν Θεάνθρωπον Ἰησοῦν ἀποκαλύπτει τὸν ἄνθρωπον, ὡς κορυφαίαν ἀξίαν. Ἡ βίωσις τῶν εὐαγγελικῶν ἀληθειῶν υπογραμμίζει τὰ ἰδανικὰ τῶν νέων γενεῶν, τὰς ἐνισχύει μὲ ἀγωνιστικὸν πνεῦμα, διὰ νὰ πραγματοποιηθῆ ἐκάστοτε ἡ Βασιλεία τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον, ὡς πληρεστέρα δικαιοσύνη. Διὰ νὰ σχηματισθῆ εἰς Καινὸν Οὐρανὸν καὶ Καινὴν Γῆν, διὰ νὰ θριαμβεύσῃ εἰς τὸ τέρμα τῶν αἰώνων ὡς ζωὴ ἀγάπης ὡς καθολικὴ ὁραιότης.

Ἐνας δυναμισμὸς βαθύτατος χαρακτηρίζει τὴν πνευματικὴν πορείαν τοῦ Ἔθνους. Νέα σχήματα ζωῆς πραγματοποιοῦνται, ἀναλόγως τῶν νέων συνθηκῶν ποῦ ἐμφανίζει ἡ πρόοδος τῶν Θετικῶν ἐπιστημῶν. Ἄλλ' ἡ αἰωνία μορφή τοῦ Θεάνθρωπου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅπως τὴν παρέδωκαν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ἡ πηγή τῶν ἐμπνεύσεων τοῦ Ἔθνους, τῶν νέων δημιουργιῶν του. Καὶ πάλιν καὶ πολλάκις δεόν νὰ διακηρύττεται, ὅτι ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὴν Ὁρθοδοξίαν εἶναι ἡ κορυφαία ἀξία καὶ ὄλαι αἱ ἄλλαι ἀξίαι εἶναι κεκλημέναι νὰ ὑπηρετοῦν τὸν Ἄνθρωπον, ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκευματος. Ἡ ἐλευθερία

Ἡ ἀπὸ ἐτῶν ὑποβόσκουσα θρησκευτικὴ ἀδιαφορία, εἴρε τὴν εὐκαιρίαν, ἐξ ἀφορμῆς τῶν καταπληκτικῶν πράγματι ἐπιστημονικῶν ἐπιτυχιῶν, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἐντυπωσιάσει ἰδιαιτέρως τοὺς ἀγραμμάτους καὶ ἡμιμαθεῖς, νὰ ἐξελιχθῆ εἰς πλήρη ὕλισμὸν καὶ ἀθεῖαν, μὲ τὸ κατὰ κόρον ἐπαναλαμβανόμενον ὅτι, ἡ Ἐπιστήμη καὶ ἡ Θρησκεία εἶναι δύο πράγματα ἀσυμβίβαστα. Τονίζεται δὲ ὅτι μόνον τὰ συστήματα ταῦτα ἐρμηνεύουν τὴν ἀλήθειαν διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ περὶ αὐτόν. Συνθήματα ὁλοέθρια διὰ τοὺς παρασυρομένους. Φυσικὸν εἶναι ὅτι οἱ γαλουχοῦμενοι ὑπὸ τοιούτων ὑλιστικῶν διδασμάτων δὲν μετέχουν τῆς πνευματικῆς χριστιανικῆς ζωῆς, αὐτοὶ μὲν πλανώμενοι, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ παραδείγματός των γινόμενοι ἀφορμὴ νὰ παρασύρῶνται καὶ σκανδαλίζονται οἱ πολλοί.

Ἐὰν δὲ εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν προστεθῆ καὶ τὸ κακὸν ἐντυπον μετὰ τοῦ προθύμου καὶ αὐτοκλήτου πολλάκις διαφωτιστοῦ, ἐρωτῶ τίς δύναται νὰ προΐδῃ τὴν ἔκτασιν καὶ τὰς συνεπειὰς ἀλλὰ καὶ τὴν τρομακτικὴν εὐθύνην ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀποστολὴν νὰ φροντίζουν ὅπως διαφυλάττουν τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τοιαύτας ψυχοκτόνου βλάβας.

2. Οἱ ἐπισκέπται ἔπειτα ἢ «τουρίσται» καλοῦμενοι καὶ γενικῶς οἱ παραθερίζοντες συντελοῦν, καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν σειράν των, εἰς τὴν πλήρη χαλάρωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος τῶν κατοίκων τῆς

συλλαμβάνει νέας μορφὰς ζωῆς· αὐτὴ εἶναι δημιουργὸς δύναμις· καὶ συγχρόνως καλεῖται νὰ θυσιαζῆται χάριν τῶν ἄλλων.

Ματαίως ζητοῦν πολιτικοὶ ἢ πνευματικοὶ ἡγέται τοῦ Ἔθνους μέσα εἰς πολιτικοοικονομικὰ σχήματα νὰ εὑρουν τὴν ἀλήθειαν ἢ τὰ νέα ἰδανικὰ τῆς Νεότητος. Ἄς προσέξουν τὴν Ὁρθοδοξίαν τοῦ Ἔθνους, ἄς μελετήσουν τὴν ιστορικὴν του σταδιοδρομίαν· καὶ ἐκεῖ θὰ ἀνακαλύψουν τὴν δόξαν του, τὸ ἠθικὸν του μεγαλεῖον. Πολιτικὴ εἶναι ἡ ἐλευθερία τῶν Λαῶν τῆς Δύσεως, πολιτικοοικονομικὴ ἡ πορεία τῆς Ἀνατολῆς. Ἄλλ' ἡ ἐλευθερία εἰς τὸ πολιτικόν της σχῆμα εἶναι ἐπιφανειακὴ καὶ εἰς τὴν φιλοσοφικὴν της θεώρησιν εἶναι ἀπλὴ ἰδέα. Δὲν ἀνακαλύπτεται ὡς ζωὴ, ὡς προσωπικότης τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως τὴν ἀποκαλύπτει ἡ Ὁρθοδοξία. Ἄς προσέξουν οἱ ἡγέται τοῦ Ἔθνους, ἄς μελετήσουν βαθύτερον τὴν Ἑλληνοχριστιανικὴν του παράδοσιν, διὰ νὰ ἀντλήσουν ἐκεῖθεν συλλήψεις δημιουργικὰς, ἐνθουσιασμοὺς καὶ πνεῦμα αὐταπαρνήσεως καὶ θυσιῶν, χάριν τοῦ Λαοῦ· διότι τότε θὰ ἐννοήσουν, ὅτι ἡ Ἑλλάς διὰ τῆς Ἑλληνοχριστιανικῆς της συνειδήσεως χαράσσει ἐκπολιτιστικὴν πορείαν τῆς ζωῆς καὶ εἶναι τὸ φῶς τοῦ κόσμου.

† Ὁ Σάμου καὶ Ἰκαρίας ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ

Χώρας. Διότι, οί περισσότεροι ἐξ αὐτῶν μὲ τὴν προκλητικὴν ἀμφισβίτων (ἄνδρες καὶ γυναῖκες) καὶ τὸ ἐξ ἴσου προκλητικώτατον, μάλιστα τὸ τονίζω, αὐτό, διαιτολόγιον των, μὲ τὴν πρόχειρον δικαιολογίαν ὅτι μεταβαίνουν εἰς τὴν ἐπαρχίαν πρὸς ἀνάκτησιν δυνάμεων, καὶ τὴν ἐν γένει ἀναστροφήν των, καὶ κατὰ τὰ θαλάσσια των λουτρά καὶ εἰς τὸ καφενεῖον καὶ ὅπου ἤθελον εὐρεθῆ, συντελοῦν ὥστε νὰ ἀποκαλύπτεται νέος τρόπος ζωῆς καὶ διαγωγῆς, ἄγνωστος μέχρι τοῦδε εἰς τοὺς μὲ ἀγνά καὶ αὐστηρὰ ἦθη, διαβιούντας νησιώτας. Διότι ταῦτα πάντα καὶ ἄλλα πολλά, ὅχι μόνον δὲν συμβάλλουν εἰς προαγωγὴν ἢ τὴν διατήρησιν τῶν ἀγνῶν κανόνων τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς ἀγνῆς ἐναρέτου ζωῆς, ἀλλὰ ὀδηγοῦν εἰς πλήρη παραλυσίαν καὶ ἰσχυρώτατον κλονισμόν τῶν θρησκευτικῶν γενικῶς πεποιθήσεων. Ἐνθυμοῦμαι τὴν ἀλγεινὴν ἐντύπωσιν καὶ τὸ σκάνδαλον, τὸ ὁποῖον ἔφερε εἰς τοὺς ἐντοπίους ἢ συμπεριφορὰ ἐνίων παραθεριστῶν κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς τῆς Παναγίας (14ην Αὐγούστου), ὅτε ἐθεάθησαν εἰς τραπέζας κεντρικοῦ ἐστιατορίου τῆς πόλεως νὰ καταλύουν κρέας, ἰχθεῖς καὶ πουλερικά, ἐκ τῶν προτέρων παραγγελθέντα, τὴν στιγμὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκεῖνοι ἐνήστειον αὐστηρὰν νηστείαν καὶ προετοιμάζοντο νὰ κοινωνήσουν!

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν παραθεριστῶν ἐκ τῆς νῆσου, οἱ παραμένοντες ἐντόπιοι αἰσθάνονται μειωμένον τὸ ἠθικόν των—ὑπάρχουν βεβαίως καὶ ἐξαιρέσεις— καὶ τὴν συνείδησιν των προβάλλουσαν ἤδη εἰς αὐτοὺς πολλὰ ἐρωτηματικὰ ἀναμένοντα ταχεῖαν καὶ προπαντὸς πειστικὴν ἀπάντησιν. Μὴ δυνάμενοι δέ, ὡς εἶναι φυσικόν, νὰ εὐρουν ἀφ' ἑαυτῶν τὴν ὀρθὴν λύσιν, παρασύρονται ἀπὸ τὰς ἀπατηλὰς σκέψεις των καὶ διὰ τῆς ἀδιαφορίας σιγά-σιγά μεταβάλλονται εἰς νεκρὰ μέλη τῆς ἐνορίας.

3. Ἐπειτα ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐργασία κατὰ τὴν πρωτὰν τῆς Κυριακῆς, διὰ τὴν κίνησιν τῶν ἐπιβατικῶν ἢ ἐμπορικῶν πλοίων, συντελεῖ κατὰ πολὺ εἰς τὸν μαρασμόν τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος. Διότι πολλαὶ κατηγορίαι ἐπαγγελματιῶν καὶ ἐργατῶν ἀπασχολοῦνται διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν διαφόρων πλοίων. Συμβαίνει δέ, ὅσον ἀφορᾷ τὴν Νάξον, τοῦτο τὸ ἀκατανόητον. Μὲ τοὺς ἐργαζομένους κατὰ τὰς Κυριακάς, συνεζήτησα πολλάκις κατ' ἰδίαν, καὶ ὑπέδειξα τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα δέον νὰ ληφθοῦν ὑπὸ τῶν σωματείων των. Καὶ πάντες συνεφώνησαν. Δὲν γνωρίζω ὅμως τί συμβαίνει, ἢ ποῖος ἀφανῆς σύμβουλος ἐπεμβαίνει καὶ συνεχίζεται μία ἀπαράδεκτος καὶ ὑπὸ πάντων ἀνεπιθύμητος κατάστασις. Ἡ Κυριακὴ ἀργία δὲν κατέστη ἀκόμη πραγματικότης καὶ ἡ κατάστασις χειροτερεῖ πρὸς ἀνυπολόγιστον ψυχικὴν βλάβην τῶν πολλῶν, ποθούντων, τέλος πάντων, νὰ ἀξιοθῶν καὶ αὐτοὶ τῶν ἀγαθῶν τῆς Κυριακῆς ἀργίας.

4. Εὐθύνην διὰ τὴν θρησκευτικὴν κατάστασιν τῶν κατοίκων τῆς Χώρας, ὑπέχουν καὶ πολλοὶ τῶν προϊσταμένων τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν, οἱ ὁποῖοι φαίνονται ἀμελεῖς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν θρησκευτικῶν των καθηκόντων καὶ δὴ τοῦ τακτικοῦ ἐκκλησιασμοῦ. Πάντοτε ὁ πολίτης ἀγαπᾷ νὰ μιμηταὶ τοὺς ἄρχοντας του. Καὶ εἰς τὰ μικρὰ μέρη, ὡς ἡ Νάξος, αἱ διάφοροι ἀρχαί, οἱ φορεῖς τῆς κρατικῆς ἐξουσίας, θεωροῦνται ὡς αὐτὸ τοῦτο τὸ Κράτος. Ἀφοῦ δὲ τὸ Κράτος, διὰ

τῶν ἐπισημῶν λειτουργῶν του, καταστρατηγεῖ προκλητικώτατα θεμελιώδεις κανόνες τῆς Ἐκκλησίας, καὶ περιφρονεῖ βασικά καθήκοντα τῶν πιστῶν τί ἀναμένομεν καὶ τί θέλομεν νὰ πράξῃ ὁ πολὺς λαός; Ἀπλοῦστατα νὰ μιμηθῆ! νὰ παύσῃ καὶ ἐκεῖνος νὰ ἐκκλησιάζεται! νὰ μετέχῃ τῆς μυστηριακῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἐντὸς ὀλίγου χρόνου θὰ νεκρωθῆ!

5. Ἀλλὰ καὶ αἱ λοιπαὶ εὐκαιρίαι διὰ διασκεδάσεις (χοροί, ἑορταὶ κ.λ.π.) καὶ ψυχαγωγίαν, αἱ ὁποῖαι γίνονται συστηματικῶς τὴν ἑσπέραν τοῦ Σαββάτου μέχρι τῶν πρωινῶν περίπου ὥρῶν τῆς Κυριακῆς πολλῆκις, συντελοῦν πολὺ εἰς τὸν μαρασμόν τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς. Ἐλάχιστοι εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δὲν λησμονοῦν τότε τὸ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καθήκον των. Οἱ πολλοὶ παρασύρονται. Καὶ μὲ τὴν σειράν των σιγά-σιγά συντελοῦν, χωρὶς βεβαίως κατὰ βάθος νὰ τὸ ἐπιθυμοῦν, εἰς τὴν εὐρυσίαν τοῦ κύκλου τῶν θρησκευτικῶς ἀδιαφόρων.

6. Οὐχὶ μικρὰν εὐθύνην φέρουν καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι λόγῳ κοινωνικῆς θέσεως ἢ μορφώσεως, εἴτε ἄλλης ιδιότητος των, νομίζουν ταπεινωτικὸν ἴσως δι' αὐτοὺς τὴν ἀσκήσιν τῶν χριστιανικῶν των καθηκόντων! Τὸ παράδειγμα των βοᾷ καὶ καλεῖ τοὺς πολλοὺς νὰ τὸ ἀκολουθήσουν. Δὲν ἐκκλησιάζονται, εἰ μὴ μόνον κατὰ τὰς ἐθνικὰς κυρίως ἑορτάς καὶ μάλιστα κατὰ τὸ τέλος τῆς ἀκολουθίας, ἢ κατὰ τὴν κηδείαν ἢ τέλεσιν μνημοσύνου ἐπισημοῦ τινός, δὲν προσέρχονται εἰς τὰ μυστήρια τῆς μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως καὶ Θείας Κοινωνίας καὶ διάγουν «ὡς ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ».

Πᾶς τις ἀντιλαμβάνεται πόσον ὀλεθρίως ἐπιδρᾷ ἢ συμπεριφορὰ αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἀπλοϊκῶν κυρίως συμπολιτῶν των. Καὶ ποῖαν τεραστίαν εὐθύνην ὑπέχουν πλέον, ὅχι μόνον ἀπέναντι τῆς κοινωνίας τῆς Νάξου, ἀλλὰ κυρίως ἐναντι τοῦ Κυρίου, διὰ τὸν παρ' αὐτῶν σκανδαλισμὸν τῶν ἀδυνάτων ἀδελφῶν των.

Ἀρκετὰ ταῦτα, διὰ νὰ ἀντιληφθῆ τις τὴν σοβαρότητα τῆς καταστάσεως, ὅσον ἀφορᾷ τὴν πνευματικὴν ζωὴν πολλῶν Ναξίων. Ἄς ἀκούσουν κυρίως οὗτοι τὸν Ἅγιον συμπολίτην των, Ὁσιον Νικόδημον, διδάσκοντα καὶ ἄς συνετισθοῦν: «**Αἰ σ χ ὄ ν θ η τ ι** διὰ τὴν ἀσύνετον καὶ ἀμαρτωλὴν ζωὴν, ὅπου ἐζήσεις ἕως τῶρα... καὶ ἐὰν ἕως τῶρα ἐλογιάζεις τὴν ὑπόθεσιν τῆς σωτηρίας σου, ὡς ἐν ἀοὐτιδανὸν καὶ ἀξιοκαταφρόνητον πρᾶγμα, παρακάλεσαι θερμοῦς τὸν Κύριον νὰ σε φωτίσῃ»⁹.

7. Τέλος καὶ τὸ Κράτος ἔχει τὴν μερίδα—τὴν μεγαλύτεραν—τῆς εὐθύνης του. Διότι α) δὲν ἔλαβεν οὐδεμίαν νομοθετικὴν μέριμναν, διὰ τὴν καθιέρωσιν τῆς ὀλοκληρωτικῆς ἀργίας κατὰ τὴν Κυριακὴν. Ἐνεκα δὲ τούτου «βλαὶ αἱ ἐπαρχιακαὶ πόλεις κάτω τῶν 10.000 κατοίκων ὑποφέρουν ἀπὸ τὴν ὑποχρεωτικὴν αὐτὴν ἐργασίαν τῆς Κυριακῆς. Ἐλάχιστοι ἐπαγγελματίαι καὶ ἐργατοῦπάλληλοι ἐκκλησιάζονται ἢ μετέχουν εἰς Τοπικὰς Ἐορτάς¹⁰ ἐπὶ δεκαετίας ὀλοκλή-

9. Νικόδημου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐνθα ἀν. σ. 17.

10. Εἰς πλείστας ἐξ αὐτῶν ἀπουσιάζει καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος!

ρους, πλὴν τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Πάσχα»¹¹. β) Δὲν ἀντιμετώπισεν ὡς ἔπρεπε τὸ ζήτημα τῶν ξένων προπαγανδῶν, αἱ πλεῖσται τῶν ὁποίων ἐργάζονται καὶ ἀντεθνικῶς. γ) Δὲν ἐβοήθησεν ὅσον ἔπρεπε τὴν Ἐκκλησίαν, ὥστε αὕτη νὰ δυνηθῆ νὰ ἀνταποκριθῆ ἀποτελεσματικῶς εἰς τὴν σημερινὴν ἱστορικὴν ἀποστολὴν τῆς καὶ δ) δὲν ἐμερίμνησε νὰ περιστείλῃ νομοθετικῶς τὰς διαθέσεις ἐνίων φιλαρέσκων γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι νομίζουσι τὴν ἐπαρχίαν ὡς τὸ ἰδιαίτερον των ἴσως δωμάτιον καὶ κυκλοφοροῦν μεταξὺ τῶν καταπλήκτων ἐπαρχιωτῶν κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ προκαλοῦν ἀνυπολόγιστον ψυχικὴν βλάβην καὶ φθοράν.

Δ' Τί δέον γενέσθαι;

Πρὸς διόρθωσιν τῶν κακῶς ἐχόντων καὶ προώθησιν μιᾶς ζωηρᾶς πνευματικῆς κινήσεως καὶ ζωῆς ἐν τῇ Χώρα τῆς Νάξου, πιστεύω ὅτι θὰ συμβάλουν καὶ θὰ βοηθήσουν κατὰ πολὺ καὶ τὰ ἑξῆς:

1. Νὰ ἐπιβληθῆ ὅπωςδῆποτε ἡ Κυριακὴ ἀργία¹² εἰς ὀλόκληρον τὴν νῆσον. Κοινὸς εἶναι ὁ πόθος δι' αὐτὴν πάντων τῶν Ναξίων, ἀλλ' οἱ ἐμπορευόμενοι τῆς Χώρας, φοβοῦνται, καὶ εἶναι τοῦτο ἐν μέρει ἀληθές, ὅτι αὕτη, ὅταν δὲν εἶναι γενικὴ καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον, θὰ ἀποβῆ πρὸς ζημίαν των. Διότι οἱ χωρικοί, οἱ ὅποιοι εἶναι οἱ καλλίτεροι πελάται τῆς Χώρας, δὲν θὰ κατέρχωνται πλέον δι' ἀγορὰν τῶν ἀπαιρητήτων ἐφοδίων των εἰς αὐτήν, κατὰ τὰς καθημερινὰς—ἐὰν ἐφηρμόζετο ἡ Κυριακὴ ἀργία μόνον εἰς τὴν Χώραν, ἔστω καὶ πρωτοβουλία εὐσεβῶν τινῶν—κατὰ τὰς ὁποίας ἐργάζονται εἰς τοὺς ἀγρούς των, ἐφ' ὅσον θὰ ἐγνώριζον ὅτι τὴν Κυριακὴν θὰ εὗρωσι ὅ,τι ἐπιθυμοῦν εἰς τὸ χωρίον των ἢ εἰς τὰ λοιπὰ ἐμπορικὰ—ἐκτὸς τῆς Χώρας—κέντρα τῆς νήσου. Νομίζω ὅτι εἶναι καὶ δίκαιον καὶ εὐλογον τὸ αἴτημα τῶν ἐμπορευόμενων τῆς Χώρας. Καὶ οἱ ἀρμόδιοι καὶ ὑπεύθυνοι ἅς ἐργασθοῦν πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσιν, ἵνα δηλαδὴ πραγματοποιηθῆ ἡ Κυριακὴ ἀργία καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον ἀνεξαιρέτως.

2. Κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ μεγάλας ἑορτὰς νὰ ἐξυπηρετηθῆ ὑπὸ τῶν ἐν τῷ λιμένι τῆς Χώρας ἐργαζομένων, μόνον ἢ ἐπιβατικῆς καθ' ἀνάγκην καὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ καὶ ἡ ἐμπορικὴ κίνησις. Ἐφ' ὅσον τὰ ἐπιβατικὰ πλοῖα φθάνουσι ἐκ Πειραιῶς εἰς Νάξον τὴν νύκτα τοῦ Σαββάτου, πάντοτε σχεδὸν μετὰ τὸ μεσονύκτιον, καὶ ἐπιστρέφουσι τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας ἐκ Σαντορίνης διὰ Πειραιᾶ, καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἄλλως, νὰ ἀπασχολοῦνται οἱ ἐν τῷ λιμένι, ἀλλ' οὐχὶ πάντες, ἀλλ' ἐκ περιτροπῆς καὶ κατὰ σειρὰν καθορισθησομένην ὑπὸ τῶν Σωματείων των. Οἱ ὑπόλοιποι—χωρὶς νὰ κινδυνεύουσι νὰ χάσουν τὴν ἀμοιβὴν των—θὰ ἔχουν τὸν καιρὸν νὰ ἀναπαυθοῦν καὶ νὰ ἐκκλησιασθοῦν μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των.

3. Νὰ θελήσουν αἱ ἀρμόδιαι ἀρχαὶ νὰ ἐφαρμόσουσι τὸ πνεῦμα καὶ οὐχὶ τὸ γράμμα τοῦ νόμου, ὅσον ἀφορᾷ τὰ κέντρα, τὰ ὁποῖα θὰ πρέπει νὰ παραμείνουν ἀνοικτὰ κατὰ τὴν πρωίαν τῆς Κυριακῆς. Ἐν μόνον κέν-

τρον κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ δύο κατὰ τὸ θέρος εἶναι ἀρκετὰ διὰ τοὺς ἀφικνουμένους ξένους, οἱ πλεῖστοι τῶν ὁποίων ἀναχωροῦν τὴν νύκτα, ἅμα τῇ ἀφίξει των, διὰ τῶν λεωφορείων, εἰς τὰ χωρία τοῦ προορισμοῦ των. Καὶ ὅχι νὰ βλέπῃ τις ἅπαντα τὰ παρὰ τὴν θάλασσαν κέντρα, ἀνοικτὰ τὴν πρωίαν τῆς Κυριακῆς, καὶ πλήρη πελατῶν... ἐντοπίων. Τὸ ἀνωτέρω διεπίστωσα καθ' ἐπανάληψιν διερχόμενος διὰ τῆς παραλίας καὶ μεταβαίνων εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν τῆς Παντανάσσης διὰ κήρυγμα.

4. Νὰ διδαχθοῦν καὶ συνηθίσουν οἱ κάτοικοι τῆς Χώρας, νὰ ἀποστέλλουν ἐν ἑκ τῶν μελῶν τοῦλάχιστον τῆς οἰκογενείας των εἰς τὸν Ναὸν, κατὰ τὰς Κυριακὰς, μιμούμενοι τοὺς ἑτεροδόξους συμπολίτας των. Νὰ ἀναληφθῆ μία σταυροφορία δι' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Καὶ διὰ τῶν κηρυγμάτων, τῶν καθ' ἰδίαν ἐπισκέψεων τοῦ ἐφημερίου καὶ τῶν λοιπῶν περιστάσεων καὶ εὐκαιριῶν—ἔχει δὲ τόσας εἰς τὴν διάθεσίν του ὁ ἐφημέριος—διδαχθοῦν ἐπιμόνως οἱ χριστιανοί, ὅσον ἀφορᾷ τὰ καθήκοντά των διὰ τὸν τακτικὸν ἐκκλησιασμόν. Ἀκόμη καὶ κατὰ τομεῖς δύναται νὰ γίνῃ ἡ ποιμαντορικὴ αὐτῆς ἐργασία καὶ ἐπίσκεψις. Σήμερον θὰ ἐπισκεφθῆ ὁ ἐφημέριος τοὺς περὶ τὴν Φουντάναν, αὐριον τοὺς ἐπὶ τοῦ Κάστρου, μεθαύριον τοὺς περὶ τὴν Παναγιάν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν ἄλλην ἡμέραν ἄλλην περιοχὴν τῆς ἐνορίας του, διὰ νὰ ἴδῃ τοὺς μὴ ἐκκλησιασθέντας καὶ ὑπευθυμίσῃ τὸ λησμονηθὲν καθήκον των. Ἐκ πείρας γνωρίζω τὴν ἀποτελεσματικότητα τῆς προσπαθείας μου ἐν Νάξῳ, ἀδιαφορήσας διὰ τὰ πικρόχολα σχόλια συλλειτουργῶν, ξενισθέντων ἐκ τῆς τοιαύτης μου ἐνεργείας, καὶ ὑποψιάζοντων ὅτι αὕτη γίνεται δι' ὕλικους σκοποὺς καὶ ὀφέλη.

5. Θὰ παραστῆ ἀκόμη ἀνάγκη ἐφαρμογῆς τῶν κανόνων τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τῶν μὴ τακτικῶς ἐκκλησιαζομένων. Ἴδου πῶς ἀντιμετώπισα τὸ ζήτημα τοῦτο κατὰ τὰ ἔτη 1958-1959 ἐν Νάξῳ. Κατ' ἐπανάληψιν οἱ προσερχόμενοι δι' ἐξομολόγησιν εἰς τὸν Ναὸν, κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν μεγάλων ἑορτῶν, ἔδιδον τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ προσπαθήσουν νὰ ἐκκλησιαζῶνται τακτικώτερον. Πρόκειται περὶ τῶν ἐργαζομένων καὶ μὴ ἐκκλησιαζομένων. Πλὴν ὅμως τοῦτο δυστυχῶς δὲν ἐπραγματοποιεῖτο. Κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν Χριστουγέννων τοῦ ἔτους 1958 εἰς τοὺς προσελθόντας δι' ἐξομολόγησιν—καὶ ἦλθον κατὰ σειρὰν σχεδὸν πάντες οἱ ἐργαζόμενοι—δὲν ἐπέτρεψα νὰ κοινωνήσουν! Αὐτὸ βεβαίως ἐνεποίησεν εἰς αὐτοὺς βαθυτάτην ἐντύπωσιν! Διὰ τὴν φερόμεν ἐγένετο τοιοῦτον ἐν Νάξῳ! Ὅταν ὅμως, παρῆλθον αἱ ἑορταὶ τοῦ ἁγίου Δωδεκαημέρου καὶ μετὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Θεοφανείων, μερίμνη τῶν σωματείων των, ἐκάλεσα ἅπαντας εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου (παραλίας) καὶ ὠμίλησα πρὸς αὐτούς, ὑπεγράμμισα τὴν εὐθύνην των καὶ τὰ ἐπακόλουθα τοῦ μὴ τακτικοῦ ἐκκλησιασμοῦ. Ἐξέφρασα τὴν βαθυτάτην μου λύπην διότι ἠναγκάσθην νὰ λάβω τὸ σκληρὸν αὐτὸ μέτρον. Ὑπεγράμμισα τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους διατρέχουν παραμένοντες ἐπὶ τόσον χρονικὸν διάστημα μακριὰν τῆς Θείας Κοινωνίας. Καὶ τέλος ἀνεκοίμωσα πρὸς αὐτοὺς τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ἵνα, χάριν αὐτῶν καὶ μόνον, τελῆται καθ' ἑκάστην Πέμπτην (ἢ ὁποῖα εἶναι ἡ μόνη ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποῖαν δὲν θὰ

11. Κοσμά Ἀντωνοπούλου, ἐνθα ἀνωτ. σ. 455.

12. Ὑπευθυμίζεται ἡ περὶ ἀργίας ἐντολή. Ὅρα Ἐξοδ. κ' 8-10.

ἀσχοληθῶν τὴν νύκτα εἰς τὸν λιμένα) πρῶταν καὶ ἀπὸ ὥρας 6.30 μέχρι 7.30 ἡ Θεία Λειτουργία, διὰ νὰ δοθῇ καὶ εἰς αὐτοὺς ἡ εὐκαιρία νὰ ἐκκλησιάζωνται, πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐργασίας των. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἠκούσθη μὲ χαρὰν καὶ ὁμολογῶ, ὅτι εὗρεν ἀπήχησιν εἰς τὰς καρδίας των. Ἐθεώρουν τὸν Ἱερὸν Νάον τοῦ Ἁγίου Νικολάου ὡς ἰδικὸν των. Καὶ τὴν λειτουργίαν ἰδικήν των. Καὶ προσήρχοντο προθύμως. Παρηκολούθουν, μὲ εὐλάβειαν τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν, ἤκουον μὲ προσοχὴν τὸ δεκάλεπτον—ἀπολογητικοῦ συνήθως περιεχομένου καὶ εἰς ἀπλὴν γλῶσσαν—κήρυγμα καὶ ἔμμενον ἱκανοποιημένοι. Ἐννοεῖται διὰ νὰ μὴ δώσω καὶ τὴν παραμικρὰν ἀφορμὴν παρεξηγήσεως ἐφρόντιζον προσωπικῶς διὰ τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴ τέλεσιν τῆς Θεῖας Λειτουργίας (πρόσφορον, οἶνον κ.λ.π.) Μετὰ παρέλευσιν τριμήνου καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἑβδομάδα τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ἐδέχθη αὐτοὺς εἰς τὸ μυστήριον τῆς ἐξομολογήσεως καὶ ἐν συνεχείᾳ, πάλιν εἰς τὸν Ἱδιον Νάον, προσήλθον καὶ ἐκοινώνησαν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων. Νὰ ἐφαρμοσθῶν λοιπὸν οἱ κανόνες τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ νὰ δημιουργηθῶν καὶ εὐκαιρίαι προσεγγίσεως τῶν ποιμένων πρὸς τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ, τὰ ὅποια παραμένουν ἀκόμη μακρὰν τῆς χάριτος καὶ τῆς προστασίας Του, ἴσως καὶ ἕνεκα τῆς ἀσυγγνώστου ἀδιαφορίας των.

6. Νὰ γίνουιν εἰδικαὶ διαλέξεις εἰς ἀπλὴν γλῶσσαν, ἀπολογητικοῦ κυρίως περιεχομένου ὑπὸ Θεολόγων καὶ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὰ προβλήματα, τὰ ὅποια σήμερον ἀντιμετωπίζει ὁ πιστός, διὰ νὰ γνωρίσῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰς θεμελιώδεις διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας. Τότε δὲν θὰ εἶναι εὐκόλον νὰ παρασύρῃται ὑπὸ τῶν ὀργάνων τῆς ἀπιστίας, ἢ τοῦλάχιστον θὰ δημιουργηθῇ μία στενωτέρα ἐπαφὴ καὶ συνεργασία, τρόπον τινα, μεταξύ ποιμένων καὶ ποιμενομένων, τῆς ὁποίας τὰ εὐχάριστα καὶ ἐποικοδομητικὰ ἀποτελέσματα φρονῶ ὅτι οὐδεὶς θὰ ἀρνηθῇ.

7. Ἰδιαιτέρα μέριμνα νὰ ληφθῇ διὰ τὴν μαθητιῶσαν νεολαίαν ἐν τῇ Χώρα. Δὲν ἐννοῶ τὰ Κατηχητικὰ καὶ λοιπὰ μαθήματα, τὰ ὅποια φιλοτίμως διδάσκουιν οἱ Καθηγηταὶ αὐτῶν εἰς τὸ Γυμνάσιον. Ἄλλ' εἰ δυνατόν ἅπαντας τοὺς μαθητὰς νὰ πλησιάσῃ καὶ προσκαλέσῃ καὶ θέσῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς ἡ Ποιμάνουσα Ἐκκλησία. Κατὰ τὴν εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Παροναζίας ὑπηρεσίαν μου, ὅτε ἐξετέλουν καὶ χρέη Ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Φανερωμένης Νάξου, ἐλλείψει ἄλλου καταλληλοτέρου προσώπου, τῇ εἰσηγήσει μου τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον τῆς Μονῆς εἶχε λάβει τὴν ἐξῆς ἀπόφασιν: Νὰ ἐκποιηθῶν ἅπαντες οἱ ἄγροι καὶ βοσκότοποι τῆς Μονῆς—πλὴν τῶν πέριξ αὐτῆς δύο μεγάλων ἀγρῶν καὶ τοῦ περιβολίου—καὶ μὲ τὸ ἀντίτιμον αὐτῶν νὰ ἀνεγερθῇ ἐν Οἰκοτροφεῖον διὰ τοὺς μαθητὰς εἰς τὸ προαύλιον τοῦ ἐν τῇ Χώρα Μετοχίου τῆς Μονῆς, εἰς τὴν ἁγίαν Κυριακὴν. Εἰς τὸ Οἰκοτροφεῖον αὐτό, τὸ ὁποῖον θὰ διηύθυνε ἐνάρετος καὶ μεμορφωμένος κληρικός, θὰ ἐγίνοντο δεκτοὶ ὡς οἰκότροφοι—ἐναντι ἐλάχιστου χρηματικοῦ ποσοῦ—οἱ μαθηταὶ τοῦ παραπλεύρους κειμένου Γυμνασίου Νάξου. Ἡ πραγματοποιήσις τῆς ἀποφάσεως ταύτης θὰ ἀπέβαινε ἐπιωφελεῖς ὄχι μόνον διὰ τὴν Μονήν, διότι θὰ ἤξιοποιεῖ τὴν ἀγροτικὴν αὐτῆς περιουσίαν καὶ δὲν θὰ ἀπηλλοτριούτο, ἀλλὰ

κυρίως, διότι θὰ παρείχτο ἡ εὐκαιρία εἰς τὴν Ἐκκλησίαν νὰ καλλιεργῇ πνευματικῶς τοὺς ἐν τῷ Οἰκοτροφεῖῳ αὐτῆς μαθητὰς καὶ νὰ διδάσκῃ αὐτοὺς καταλλήλως, οὕτως ὥστε ἐξ αὐτοῦ νὰ ἐξέρχωνται νέοι, ἠθικοὶ καὶ ἐνάρετοι, λαβόντες δαψιλῶς γνώσιν καὶ πείραν τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, καὶ ἔχοντες πλέον στερεὰς τὰς βάσεις καὶ ἐφόδια πολλά, διὰ νὰ ἀναδειχθῶν ἐν καιρῷ, πολλοὶ ἐξ αὐτῶν πολῦτιμοι καὶ ἄξιοι ἐργάται τῆς Ἐκκλησίας. Ἀφήνω ὅτι θὰ παρείχτο τέλος ἡ εὐκαιρία εἰς τοὺς τελείως ἀπόρους νὰ διαιτῶνται εἰς τὸ Οἰκοτροφεῖον ἐντελῶς δωρεάν, εἰς πάντας δὲ τοὺς ἐκ τῶν χωρίων εἰς τὴν Χώραν σπουδάζοντας νὰ ἔχουν μίαν οἰκογενειακὴν ἐπίβλεψιν. Διὰ τὴν δυνατότητα τῆς δωρεάν φιλοξενίας τῶν ἀπόρων μαθητῶν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ βοηθῆσιν εἰς εἶδος μὲν, διὰ παροχῆς εἰδῶν διατροφῆς, αἱ Ἱερὰι μοναὶ τῆς Μητροπόλεως, χρηματικῶς δὲ νὰ ἐνισχύσουν αὐτό, ἐκτὸς τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας, καὶ τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας καὶ τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν. Δυστυχῶς ἡ ἀπόφασις αὕτη τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου δὲν κατέστη τότε δυνατόν νὰ πραγματοποιηθῇ. Ποτὲ ὅμως δὲν εἶναι ἀργά. Καὶ ἡ ἐναπομείνασα, μετὰ τὴν ἀπαλλοτριώσιν, περιουσία τῆς Μονῆς δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητος καὶ αἱ ἀνάγκαι αἱ ἴδιαι ὑπάρχουν. Ἄς γίνῃ ἀρχὴ ἀπὸ τώρα, καὶ ἄς ἐφαρμοσθῇ.

8. Νὰ γνωρίσουν οἱ Χριστιανοί—πρωτοβουλία καὶ μερίμνη τῆς Ἐκκλησίας—τοὺς ὕμνολογικούς καὶ λειτουργικούς θησαυροὺς τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν τοὺς ὄραίους καὶ κατανυκτικούς ὕμνους, τὰς ἱεράς ἀκολουθίας, τὴν Θεῖαν λειτουργίαν. Διότι δι' αὐτῶν καὶ δι' ἀπλῶν καὶ ἐκλαϊκευτικῶν κηρυγμάτων εἶναι δυνατόν εἰς πάντας νὰ γίνουιν γνωστὰ τὰ βασικὰ δόγματα καὶ ἡ διδασκαλία τῆς ἁγίας ἡμῶν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ὅσακις μοῦ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία ἐρμηνείας τροπαρίων ἐορτῆς ἢ ἀκολουθίας τινος, πάντοτε ἠκούσθη αὕτη μετὰ βαθείας προσοχῆς καὶ ἱκανοποιήσεως. Τὸ ἴδιον δὲ συνέβη καὶ διὰ τὴν ἐρμηνείαν τῆς Θεῖας Λειτουργίας εἰς τὸν Ἱερὸν Μητροπολιτικὸν Νάον; Τί δὲ νὰ εἴπω διὰ τὴν συγκέντρωσιν ἐκείνην εἰς τὸν Ἱερὸν Νάον τοῦ Ἁγίου Νικολάου (παραλίας), ὅτε μίαν Τετάρτην, κατὰ τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστὴν τοῦ ἔτους 1958 ἐτελέσθη ἡ Θεῖα Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων, χάριν τῶν ἐργαζομένων, τὴν ἐσπέραν; Πρῶτην φοράν παρηκολούθουν τὴν τέλεσιν τῆς κατανυκτικῆς ἐκείνης Λειτουργίας, καὶ ἦτο καταφανὴς ἡ ἱκανοποίησις πάντων. Ἡ δημιουργία λοιπὸν τοιούτων εὐκαιριῶν, δὲν εἶναι δυνατόν παρὰ νὰ διεγείρῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Χριστιανῶν, νὰ θερμίνῃ, τὸν ζῆλον των καὶ νὰ καθιστᾷ αὐτοὺς, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ζωντανὰ μέλη τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐν μέσῳ τῶν εὐαρίθμων ὁπαδῶν τοῦ Παπισμοῦ.

9. Ἡ πείρα ἐν Νάξῳ μὲ ἐδίδαξεν ὅτι μία ἐργασία, ἡ ὁποία ἔχει προγραμματισθῇ δὲν εἶναι δυνατόν παρὰ ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ἐπιτυχάνῃ. Καὶ εἰς τὴν Χώραν τῆς Νάξου κατὰ τὰ ἔτη 1959 καὶ 1960, ἐπρογραμματίζετο ἡ πνευματικὴ ἐργασία. Ἐννοῶ τὸ μικρὸν δελτίον «Ἡ Ὁδὸς τοῦ Κυρίου», τὸ ὁποῖον διενέμετο δωρεάν, κατὰ τὰς Κυριακάς, εἰς τὸν Ἱερὸν Μητροπολιτικὸν Νάον, καὶ εἰς τὸν τῆς Παντανάσσης, ὅταν ὑπῆρχε λόγος, καὶ τὸ ὁποῖον

περιείχε τὰς τελεσθησομένας Θείας Λειτουργίας, Κηρύγματα, ἑορτάς, μαθητικάς λειτουργίας, συγκεντρώσεις κ.λπ., αἱ ὁποῖαι θὰ ἐλάμβανον χώραν τὴν ἐρχομένην ἐβδομάδα. Ὁ πιστὸς ἐλάμβανε γνῶσιν τῆς πνευματικῆς κινήσεως καὶ προσεπάθει νὰ λάβῃ μέρος, κατὰ τὸ δυνατόν, εἰς αὐτήν. Καλὸν λοιπὸν θὰ ἦτο καὶ εὐχῆς ἔργον, ἐὰν ἐδίδετο συνέχεια εἰς τὴν προσπάθειαν ἐκείνην. Οἰονδήποτε ὄνομα καὶ ἂν λάβῃ τὸ δελτίον, πάντως πιστεύω, τὴν ὁδὸν Κυρίου θὰ προετοιμάξῃ καὶ πρὸς αὐτήν θὰ ὀδηγῇ τοὺς ἀγαπητοὺς μου Ναξίους. Μία ἐργασία, ἡ ὁποία γίνεται μὲ σύστημα καὶ μέθοδον, δὲν εἶναι δυνατόν παρὰ νὰ ἐπιτύχῃ. Ποία ὅμως ἄλλη ἐργασία εἶναι ἀνωτέρα καὶ εὐγενεστέρα καὶ θεοφιλεστέρα, ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τοῦ φωτισμοῦ τῶν ψυχῶν τῶν Χριστιανῶν; Καὶ ποία μεγαλυτέρα ἱκανοποιήσις διὰ τὸν ζηλωτὴν κληρικόν, τὸν μὴ λησμονοῦντα τὸν λόγον τοῦ Κυρίου «τὸ αἷμα αὐτοῦ, δηλ. τοῦ ἀνόμου καὶ ἀμετανοήτου, ἐκ τῆς χειρὸς σου ἐκζητήσω», τὸν ἀποβλέποντα μόνον εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ἀποστολῆς νὰ συνευφραίνεται μετὰ τῶν πνευματικῶν του τέκνων καθημερινῶς εἰς τὴν χλόην τῶν μυστηρίων τοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς νομὰς σωτηρίου;

10. Ἄπαντες οἱ μεμορφωμένοι νὰ θελήσουν καὶ ἀναλάβουν μίαν εὐγενῆ καὶ φιλόφρονον σταυροφορίαν: Τὸν διαφωτισμὸν τῶν ἀπλοϊκωτέρων. Τὴν διεύθυνσιν τῆς ὑψίστης κοινωνικῆς ταύτης προσπάθειας κάλλιστα δύναται νὰ ἀναλάβῃ ὁ τόσον λαμπρῶς δρῶν ἐν τῇ Χώρα Μορφωτικὸς Σύλλογος Ναξίου, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν Καθηγητῶν τοῦ Γυμνασίου καὶ λοιπῶν Ἐπιστημόνων τῆς Χώρας, τῇ ἐπιβλέψει τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως. Νὰ ἀποφασισθῇ δὲ καὶ πραγματοποιηθῇ, ὥστε πᾶς ἐπιστήμων, ἐν τῷ κύκλῳ τῆς εἰδικότητός του, καὶ τῆς ἀρμοδιότητός του, νὰ ἀναλάβῃ μίαν διάλεξιν ἐκλαϊκευτικοῦ χαρακτήρος, καὶ διαφωτισμοῦ τοῦ λαοῦ, πρὸς τὸν ὄρον τοῦ ὀρθοπεδικοῦ κυρίως, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐθνικοῦ αἰσθήματος τῶν κατοίκων, ὀρθοπεδικοῦ, ἐθνικοῦ, μορφωτικοῦ, παιδαγωγικοῦ, ὑγειονομικοῦ κ.λπ. περιεχομένου. Ὅταν ἀπαξ τοῦ μηνὸς γίνεται καὶ μία τοιοῦτου εἶδους διάλεξις καὶ ἐν συνεχείᾳ διανέμῃται δωρεὰν πρὸς πάντας, δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία ὅτι μετὰ πάροδον ὀλίγου χρόνου, νέα ζωὴ πνευματικὴ θὰ ἀνατελῇ εἰς τὴν Νάξον. Ἐννοεῖται, ὅτι πρῶτον οἱ ὁμιλοῦντες θὰ πρέπει νὰ ἀποδείξουν διὰ τῆς διαγωγῆς των, ὅτι ἔχουν πλέον ἀκολουθήσει τὴν ζωὴν τοῦ ἀληθινοῦ Χριστιανοῦ.

11. Ἡ Χώρα δὲν ἔχει βιβλιοθήκην. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς εἶναι καταδικασμένοι εἰς τὸ σκότος, ἀσυγκρίτως χειροτέρου, ἐκείνου τὸ ὁποῖον εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ὑπομένουν, ὡσὰν ἔχει ὑποστῆ βλάβας τὸ μηχανοστάσιον τῆς Ἡλεκτρικῆς! Καὶ τὸ τελευταῖον συμβαίνει δυστυχῶς τόσον συχνά!

Εἰς τὴν φιλόξενον «Ναξιακὴ Πρόδοσις» τῆς 30ῆς Αὐγούστου 1959, καὶ εἰς ἄρθρον μου, κριτικὸν τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἑορτῶν καὶ πανηγύρεων ἐπὶ τῇ ἱερᾷ μνήμῃ τοῦ Μεγάλου Τέκνου τῆς Νάξου, Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἔγραψον καὶ τὰ ἑξῆς: «Κάθε Ναξίος ἄς φροντίσῃ νὰ ἀποκτήσῃ τὰ ἔργα τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου εἰς τὴν μικρὰν αὐτοῦ βιβλιοθήκην, τὴν ὁποῖαν θὰ καταρτίσῃ, μικρὰν εἰς ὄγκον ἴσως, ἀλλ’

ἀνεκτίμητον εἰς πνευματικὸν περιεχόμενον τὴν «Βιβλιοθήκην τοῦ Ἁγίου μας Νικοδήμου». Αὐτὸ τὸ ὁποῖον δὲν ἔγινε τότε, ἄς γίνῃ τώρα. Ἡ Ἐκκλησία, ὁ Δῆμος, ἡ Λιμενικὴ Ἐπιτροπὴ, πάντες ὅσοι ποιοῦν τὸν τόπον, ἄς συνεργασθοῦν διὰ νὰ γίνῃ πραγματικότης ἡ βιβλιοθήκη τῆς Νάξου, Ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου, διότι νομίζω ὅτι αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι τὸ ὄνομα τῆς βιβλιοθήκης τῆς Νάξου. Ἄς στεγασθῇ—ἔστω προχειρῶς—εἰς τὸ παλαιὸν ἐπὶ τοῦ Κάστρου κτίριον τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς, καὶ ἄς πλουτισθῇ—πάλιν ἐκ τῶν ἐνότων—ἐκ τῶν βιβλίων καὶ συγγραμμάτων τῶν Ναξίων, καὶ κατὰ πρῶτον λόγον, ἀρχῆς γενομένης ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου. Ταῦτα ὑπάρχουν εἰς πολλὰς οἰκογενείας τῆς Χώρας. Τὰ ὑπόλοιπα ἄς ἀγοραστοῦν, διὰ συνδρομῆς τῶν φιλομούσων Ναξίων, πρὸς πλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης. Ἐπειτα ἡ Ἱερὰ Μονὴ Φανερωμένης ἔχει μίαν πολὺ καλὴν βιβλιοθήκην—λεπτομερῆ περιγραφή τῶν βιβλίων τῆς, ἔχω ἐνεργῆσαι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1955—ἡ ὁποία καὶ διὰ λόγους ἀκόμῃ ἀσφαλείας—ἔστω καὶ ὑπὸ τύπον φιλοξενίας—θὰ πρέπη νὰ στεγασθῇ εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Χώρας. Διότι τὰ βιβλία ἐδόθησαν «ἔχειν ἐν χρήσει καὶ οὐχὶ ἐν κτίσει», ὡς συμβαίνει μετὰ τὰ ἄλλα σεβασμίαν καὶ ἱστορικὴν Μονήν. Ἴδου λοιπὸν ὁ πυρὴν τῶν βιβλίων. Οἱ ἀρμόδιοι ἄς λάβουν καὶ ἐπ’ αὐτοῦ τὰς ἀποφάσεις των, καὶ ἄς κανονίσουν τὸν τρόπον τῆς ἰδρύσεως συντηρήσεως, λειτουργίας καὶ λοιπῶν συναφῶν ζητημάτων.

Τελευτῶν, νομίζω ὅτι ἀκούω τὴν προτροπὴν τοῦ Ὁσίου Νικοδήμου—παράπονον θὰ ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀγαπητοὺς Ναξίους: «Ἀποφάσισε λοιπὸν, ἀδελφέ, νὰ γυμνάζεσαι ἀπὸ τώρα καὶ ὕστερα εἰς αὐτά, καὶ μετὰ κάθε σου προθυμίαν καὶ προσοχὴν μελέτα, ἐξέταζε καὶ ἀναγίνωσκε τα, καὶ ὅσον δύνασαι βάνε τα καὶ εἰς ἔργον, διὰτὶ ἐλπίζω πὼς θέλεις εὐγάλει ἀπὸ αὐτὰ καρπὸν πνευματικὸν καὶ θέλεις κερδίσει τὸν σκοπὸν ἐκεῖνον καὶ τὸ τέλος, διὰ τὸ ὁποῖον ἐπαρακινήθημεν νὰ σοῦ τὰ συνθέσωμεν»¹³.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Προσεπάθησα εἰς τὴν παρούσαν μελέτην μου νὰ εἶμαι ὅσον τὸ δυνατόν ἀντικειμενικὸς καὶ νὰ ἐκθέσω τὰ πράγματα ὡς ἔχουν, δηλαδὴ χωρὶς ὑπερβολὰς, ἀποβλέπων, ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὴν πνευματικὴν ἐν Χριστῷ πρόοδον τῶν ἀγαπητῶν Ναξίων.

Ἐὰν ἐπέτυχεν ἡ προσπάθειά μου αὕτη, ἄλλοι θὰ τὸ κρίνουν. Ὁ γράφων ἀπλῶς ἐκφράζει ταπεινὴν εὐχὴν, ὅπως ἡ παρούσα γίνῃ ἀφορμὴ εἰς τοὺς ἱκανωτέρους καὶ εἰδικωτέρους νὰ ἀσχοληθοῦν μετὰ ἐν αὐτῇ θιγόμενα ζητήματα καὶ ὑποδείξουν τὰς ὁρθὰς λύσεις. Διότι, ἐὰν ἐκ τῶν γραμμῶν αὐτῶν συγκινηθῇ ἔστω καὶ εἰς δυνάμενος νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἀνθρωπιστικὴν

13. Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐνθα ἀνωτ. σελ. 19.

ΙΕΡΑΡΧΑΙ ΑΘΗΝΩΝ ΕΞ ΗΠΕΙΡΟΥ ΟΡΜΩΜΕΝΟΙ

Ἡ τῶν Ἀθηνῶν ἀγιωτάτη Ἐκκλησία εἶχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ διαποιμανθῆ, καθ' ἅπασαν τὴν μακροαίωνα καὶ περιπετειώδη αὐτῆς ζωὴν, ὑπὸ Ἱεραρχῶν περιωπῆς, ἐν πολλοῖς, οἵτινες πολλαπλῶς συνετέλεσαν εἰς τὴν προβολὴν αὐτῆς καὶ τὴν ἀνάδειξιν εἰς ἐπισκοπικὸν θρόνον περιφανῆ καὶ κατὰ πάντα περίσεμον.

Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἡπειρος δύναται ἐπὶ τούτῳ νὰ ἐγκουχᾶται, πάνυ δὲ δικαίως, καθ' ὅσον ἐξ αὐτῆς τέσσαρες διαπρεπεῖς Ἱεράρχαι προερχόμενοι, πολυπαθεῖς καὶ ἐν ταύτῳ ἡρωϊκοὶ εἰς ἐθνικοὺς ἀγῶνας, ἐκόσμησαν τὴν ἱεράν καὶ ἐπίσημον ταύτην καθέδραν, καὶ ἐμόχθησαν νυχθημερόν διὰ τὴν περιφρούρησιν αὐτῆς.

Οἱ Ἱεράρχαι δι' οὗτοι, α) Μελέτιος Β', ὁ ἀπὸ Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης, ἐξ Ἰωαννίνων, β) Γρηγόριος Δ', ὁ ἀπὸ Εὐρίπου, ἐξ Ἀργυροκάστρου, γ) Ἀνθιμος, ὁ ἀπὸ Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης καὶ δ) Σπυρίδων, ὁ ἀπὸ Ἰωαννίνων, ὧν τὴν ζωὴν καὶ δρᾶσιν συντόμως θέλομεν ἱστορήσει ἐν τῇ παρουσίᾳ ἐργασίᾳ, δέον νὰ προκαλοῦν πάντων ἐν γένει τῶν Ἡπειρωτῶν τὴν εὐλαβῆ ἐνθύμησιν καὶ τῆς κατ' Ἀθήνας Ἐκκλησίας τὴν εὐγνωμοσύνην.

α) ΜΕΛΕΤΙΟΣ Β', Ο ΑΠΟ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ ΚΑΙ ΑΡΤΗΣ

Μιχαὴλ Μῆτρος λεγόμενος, κατὰ κόσμον, ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις, τῷ ἔτει 1661¹. Αὐτόθι δὲ καὶ ἐξέπαιδεύθη τὸ πρῶτον παρὰ τῷ διδασκάλῳ Βησ-

1. Βαφείδου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 152. Κωνσταντινίδου, Παναρέτου, Ἀρχιμανδρίτου, Κατάλογος ἱστορικών τῶν πρώτων Ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Ἀρχιεπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν Ἀθηνῶν, ἐν περιοδ. «Σωτήρ» ἔτ. Β' (1879), σελ. 61, Παπαδοπούλου Χρυσοστόμου (ἀποθανόντος Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν,) Ἀθήναι-ἐκκλησιαστικῶς, ἐν «Μεγάλη Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ», τόμ. Β', σελ. 185.

καὶ κοινωνικὴν ταύτην προσπάθειαν, τὸ κέρδος θὰ εἶναι μέγα.

Ἐνθυμηθῶμεν τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου λεχθέν: «καὶ ὅς ἐάν ποτίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ»¹⁴.

Μὴ λησιμονῶμεν τέλος τὴν πατρικὴν καὶ σοφὴν συμβουλὴν Ἐκείνου, «Ὅστις περισσότερον παντός ἄλλου ἐμόχθησε διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῶν ἀδελφῶν του, τοῦ Ναξίου Ὄσιου, τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου: «Εἰς ταῦτα τὰ δύο στέκεται ὀλῆ σου ἢ καρτερία, ἀδελφέ, εἰς τὸ νὰ κάμνῃς ἐκεῖνο ὅπου ἡμπορεῖς καὶ εἰς τὸ νὰ ζητῆς ἀπὸ τὸν Θεόν, ἐκεῖνο ὅπου δὲν ἡμπορεῖς»¹⁵.

Ἀρχιμ. ΙΑΚΩΒΟΣ ΜΑΛΛΙΑΡΟΣ

14. Ματθ. 10, 12.

15. Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 593.

σαρίωνι, τῷ Μακρῷ². Ἐν συνεχείᾳ ἐφιέμενος εὐρύτερας μορφώσεως, μετέβη ἐν Βενετία καὶ ἐν Παταύτῳ τῆς Ἰταλίας, ἐνδιατρίψας ἐπ' ἄρκετον περὶ τὴν φιλοσοφίαν, ρητορικὴν, ἰατρικὴν. Διήκουσεν δ' ἐπίσης καὶ μαθηματικῶν μαθημάτων.

Ἐπανακάμψας ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ πατρίδι κατέστη διευθυντῆς τῆς β' ἐν αὐτῇ Σχολῆς τοῦ Ἐπιφανίου, ἐνθα ἐπὶ μακρὸν ἐδίδαξεν ἑλληνικὰ καὶ φιλοσοφίαν. Συνάμα ὅμως διακατεχόμενος ὑπὸ τοῦ ἐνθέου πόθου, ὅπως ὑπηρετήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Θυσιαστηρίου, προσῆλθε τῷ τότε Μητροπολίτῃ Ἰωαννίνων Κλήμεντι³, παρ' οὗ ἐδέχθη τὴν χάριν τῆς ἱερωσύνης, ἀφοῦ πρότερον ἐκάρη Μοναχὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Μελέτιος, προχειρισθεὶς Διάκονος καὶ Πρεσβύτερος, καὶ ὡς τοιοῦτος, φαίνεται, ὅτι ἐξήσκησεν ἐν Ἰωαννίνοις ἐφημεριακὰ καὶ ἱεροκηνυκτικὰ καθήκοντα.

Τιουτοτρόπως ἐπὶ συναπτὰ ἔτη ἤκμαζεν ἐν τῇ ἡπειρωτικῇ πρωτευούσῃ καὶ κατέστη τοῖς πᾶσι γνωστός ὡς «ἀνὴρ φιλόσοφος καὶ μαθηματικός, καὶ ρήτωρ καὶ γεωγράφος καὶ ἄριστος καὶ ἐκκλησιαστι-

2. Σεραφεῖμ Ξενοπούλου (ἀποθανόντος Μητροπολίτου Ἀρτης), Δοκίμιον ἱστορικῆς τινος περιλήψεως τῆς ποτε ἀρχαίας καὶ ἐγχρίτου Ἡπειρωτικῆς Πόλεως Ἀρτης καὶ τῆς ὁσαύτως νεωτέρας Πόλεως Πρεβέζης, ἐν Ἀθήναις 1884, σελ. 103.

3) Χίος τὴν πατρίδα ἐγένετο Μητροπολίτης Ἰωαννίνων τῷ 1680 τούλάχιστον ἂν μὴ καὶ ἐνωρίτερον, διαδεχθεὶς τὸν Ἰάκωβον. Περὶ αὐτοῦ ἀνεγράφη, ὅτι ὑπῆρξεν ἀνὴρ ἀμαθέστατος, ὅστις εἰς Ἰωάννινα ἔλθων καὶ καταδείξας τὴν μεγίστην αὐτοῦ ἀμάθειαν καὶ ἀπειρίαν, ἐκίνησε τὴν κατ' αὐτοῦ περιφρόνησιν τῶν τότε φιλομαθῶν Ἰωαννιτῶν, οἵτινες καὶ συνεφώνησαν ἐν τάχει, ἵνα ἀποταθῶσιν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, ζητοῦντες τὴν ἀντικατάστασιν αὐτοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος συνασθανθεὶς τὰ δίκαια τοῦ τοιοῦτου ποιμνίου ἐζήτησε τὸ ἔλεος καὶ τὴν εὐμένειαν τῶν προισταμένων, συγκατετέθησαν ἐκεῖνοι, ἵνα μὴ ζητήσωσι τὴν ἔξωσιν αὐτοῦ, ἐὰν ὑπέσχετο, ἵνα ἐνασχοληθῆ μετὰ ζήλου καὶ διαρκείας εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς ἑλληνικῆς, ἐγκυκλοπαιδείας· τούτου γενομένου δεκτοῦ ἀπὸ τῶν Ἀρχιερέων πρὸς τὸν σκοπὸν ἐκεῖνον ἐπεφορτίσθη παρὰ τῶν Ἰωαννιτῶν ὁ ἐξ Ἰωαννίνων Βησσαρίων ὁ Μακρῆς, ὁ τῶς διδάσκαλος τῆς πόλεως χρηματίας, καὶ τότε ἐν τῷ Μοναστηρίῳ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Λυγχιᾶδων μονάζων. Εἰς τὸ Μοναστήριον ὄθεν ἐκεῖνο μετέβη ἀμέσως ὁ Μητροπολίτης καὶ διὰ πολλῆς προθυμίας, ἐν πενταετεί διαστήματι, ἐξέπαιδεύθη ὑπὸ τὸν Βησσαρίωνα τὰ τότε παραδιδόμενα ἐγκύκλια μαθήματα, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Μητρόπολιν του κυβερνωμένην εἰς τὸ μεταξύ παρὰ τοῦ Πρωτοσυγκέλλου καὶ τῆς ἐκ προϋχόντων ἐπιστροφῆς. Τῷ 1704 ὁ Μητροπολίτης Κλήμης ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν δι' ἐπαρχιακὰς ὑποθέσεις καὶ ἐκίνησε τὸν θαυμασμόν πάντων τῶν ἐκεῖσε φίλων καὶ γνωρίμων διὰ τὴν μεγάλην παιδείαν, ἣν διακατεῖχεν» (βλ. Ἀθηναγόρα, Μητροπολίτου Παραμυθίας καὶ Πάργας, Ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἰωαννίνων, ἐν «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» ἔτ. Γ' (1928), 33-34, Ἀραβαντινοῦ Π., Χρονογραφία τῆς Ἡπείρου, τόμ. Β', ἐν Ἀθ. 1856-57 σελ. 224, Βαφείδου Φιλάρτου (ἀποθανόντος Μητροπολίτου Ἡρακλείας), Ἐκκλησιαστικῆ Ἱστορία ἀπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ἐν Κπόλει 1912, τόμ. Γ' α, σελ. 84, Γερμανοῦ Ἀθανασιάδου (ἀποθανόντος Μητροπολίτου Σάραδων καὶ Πισιδείας), Ἐπισκοπικὸν κατάλογον τῶν ἐν Ἡπείρῳ καὶ Ἀλβανίᾳ ἐπαρχιῶν τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ἐν «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά», ΙΒ' (1937), σελ. 68).

κώτατος. Ἐγκρατέστατος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Λατινικῆς»⁴.

Τῷ 1892, τελευτήσαντος τοῦ Μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης Βαρθολομαίου, τοῦ Β⁵, οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἐπέμψαν αἰτήσεις καὶ πρεσβείας τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ Καλλινίκῳ Β', τῷ Ἀκαρνανί⁶, δι' ὧν ἐζήτησαν ὡς ποιμενάρχῃν αὐτὸν τὸν Ἱερομόναχον Μελέτιον, Ἰωαννίτην, οὗτινος, ὡς ἤδη εἶπομεν, ἦτε μόρφωσις, τὸ ἦθος καὶ ἡ ἀνωτέρα ἀντίληψις τοῦ καθήκοντος, εἶχον γίνεαι πανταχοῦ γνωστά. Καὶ πράγματι ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία διὰ τοῦ ὑπερόχου ἐκείνου Πατριάρχου, ἐνδιαφερομένου ἄλλως τε ζωηρῶς, ὅπως ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ πατρίδι ἀποστείλῃ Ἱεράρχην περιωπῆς, εἰς τὴν τοιαύτην εὐλογοφανῆ αἴτησιν προθύμως ἀνταπεκρίθη. Διόπερ ἐκάλεσεν ἐν Ἀνδριανουπόλει⁷ τὸν Μελέτιον, ὃν ἐξέλεξε καὶ ἐχειροτόνησε Μητροπολίτην Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης, κατὰ μῆνα Νοέμβριον τοῦ 1692⁸.

Ἄλλ' ἐνῷ ἀρχιεράτευε πάνυ θεοφιλῶς ἐν Ἀρτῇ, ἔδρα τῆς παροικίας αὐτοῦ, ὁ Λιβέριος Λιμπεράκης, ἀπὸ τοῦ 1692 ἀναγορευθεὶς ὑπὸ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως (Διβανίου) ἡγεμὼν τῆς Πελοποννήσου, ἤδη προστατευόμενος τῶν Ἐνετῶν, ὡς συνεργαζόμενος τὴν φορὰν αὐτῶν μετ' αὐτῶν, πεισθεὶς εἰς τὰς ὑποδείξεις τοῦ πελοποννησίου Παν. Δοξαρά, ἱππότη τοῦν Ἐνετῶν, ἐπαναστάτησεν οἰονεὶ κατὰ τῆς ὑψηλῆς πύλης διὸ καὶ ἐπέδραμεν κατὰ τῆς Ἀρτης, διὰ νὰ τὴν καταλάβῃ. Ἄλλ' ἐν τῇ προσπάθειᾳ αὐτοῦ κατέστρεψε πλήρως τὴν ἡπειρωτικὴν ταύτην πόλιν⁹.

4. Μ α θ ᾶ Ζαχαρίου (ἀποθανόντος Μητροπολίτου Θήρας), Κατάλογος ἱστορικῶς τῶν πρώτων Ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἁγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐκδ. Β', ἐν Ἀθήναις 1884, σελ. 194, ὑπόσ. 3.

5. Οὗτος ἀρχιεράτευσε αὐτόθι μετὰ τῶν ἐτῶν 1682-1692 (βλ. Ε.Κ.Α., Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας Μητρόπολις, ἐν «Χριστιανικῇ καὶ Θρησκευτικῇ Ἐγκυκλοπαίδειᾳ», τόμ. Α', Ἀθῆναι 1936, στ. 668).

6. Ἀπὸ Μητροπολίτης Προούσης ἐγένετο Πατριάρχης, τῇ 3 Μαρτίου 1688-27 Νοεμβρίου ἰδίου ἔτους, ὅτε ἐκηρύχθη ἐκπτώσις, τοῦ θρόνου. β) 7 Μαρτίου 1689-ἀρχὰς Ὀκτωβρίου 1693. γ) Ἀπὸ Ἀπριλίου 1694-8 Αὐγούστου 1702, θανὼν ἐπὶ τοῦ θρόνου (βλ. Γ ε ρ δ ε ω ν Μ., Βιογραφικὴ σημεῖωσις περὶ τοῦ Πατριάρχου Καλλινίκου Β' τοῦ Ἀκαρνανίως, Κων/πολις 1872, Γ ε ρ μ α ν ο ὕ (Μητροπολίτου Σάρδεων), Συμβολὴ εἰς τοὺς Πατριαρχικούς καταλόγους Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τῆς ἀλώσεως καὶ ἐξῆς, μέρος Α', ἐν Κων/πόλει 1935, σελ. 183-186, Μ α θ ᾶ, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 139,140).

7. Αὐτόθι διέμενε τότε ὁ Πατριάρχης μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν συνοδικῶν Ἀρχιερέων (βλ. Κωνσταντινίδου, ἐνθ' ἀνωτέρω).

8. Κατὰ τὸν μακαρίτην Σάρδεων Γερμανὸν τοῦτο ἐγένετο τὸν Νοέμβριον τοῦ 1691 (βλ. Ἐπ. Κατάλογοι τῶν ἐν Ἠπείρῳ ἐπαρχιῶν... ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 14), ὅπερ δέχεται καὶ ὁ Φιλάρετος Βαφειδῆς (ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 152) γράφων ὅτι τὸ 1691 προεχειρίσθη Ἀρτης⁹.

9. Εἰς ἐπιστολὴν τῶν Ἀρταίων, ἀπὸ 28 Ὀκτωβρίου 1696, πρὸς τοὺς διοικητὰς τῶν Ἐνετῶν, περιγράφονται τὰ ὅσα τότε ὑπέστησαν... «Ἡμεῖς οἱ ἔλευνοί, ἐξοχώτατοι αὐθένται, εἶχομεν ἕως τοῦ νῦν (ἀφ' οὗ ἡ Ἁγία Μαῦρα καὶ ἡ Πρέβεζα ἐκυριεύθη ὑπὸ τῆς γαληνοτάτης ἀριστοκρατίας ἡμῶν) δέκα τρεῖς χρόνους ὅπου μὲ τὸ νὰ εἴμεσθαι ἕμοροι ἐφοβερίζομεθα ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τῆς αὐτῆς ἀφεντίας, νὰ αἰχμαλωτισθῶμεν, ὅπως εἶχομεν εὐνοίαν καὶ ἐφυλαγόμεσθαι κατὰ τὸ δυνατόν μας καὶ εἶχομεν φυλαγμένο τὸ πρᾶγμα μας, καὶ δὲν ἐβλάφθημεν παντελῶς, καὶ εἶχομεν προθυμίαν, καὶ πρότερον νὰ προσπέσωμεν, καὶ νὰ προσκυνήσωμεν εἰς αὐτὴν τὴν γαληνοτάτην αὐθέντην, διὰ νὰ λυτρωθῶμεν ἀπὸ τοὺς φόβους, ἀλλὰ ἐμπροσθέντες

Τότε ὅμως διεβλήθη εἰς τοὺς Τούρκους ὁ Ἱεράρχης Μελέτιος, ὡς ἐνεχόμενος εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τοῦ Λιμπεράκη. Τοῦντεῦθεν διέτρεξε μέγαν κίνδυνον ἡ ζωὴ αὐτοῦ. Καὶ ἡναγκάσθη, ὡς ἐκ τούτου, κατόπιν συστάσεων καὶ πιέσεων πολλῶν, ἰδίᾳ φίλων αὐτοῦ, καὶ ἐδραπέτευσε εἰς Ἰωάννινα, κατ' Αὐγούστον τοῦ 1696, ἐνθα ἐπὶ μακρὸν εὕρισκετο κεκρυμμένος.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ διβάνιον ἤξιωσε παρὰ τοῦ Πατριάρχου τὴν παραδειγματικὴν αὐτοῦ τιμωρίαν, ἥτις ὑπῆρξεν ἐκπτώσις ἀπὸ τοῦ θρόνου Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης καὶ καθαιρέσεις ἐκ τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος. Μεθ' ὃ ἡ Μ. Ἐκκλησία πρόβη εἰς τὴν πλήρωσιν τῆς οὐτωςὶ χρευσάσης ἔδρας διὰ τοῦ Ἐπισκόπου Μετρών Μακαρίου Α' (Φεβρ. 1697), ὃν μὴ δεξάμενοι οἱ Χριστιανοὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης καὶ ὡς ἐκ τούτου παραιτηθέντα¹⁰ ἀντικατέστησε διὰ τοῦ ἐξ

ὑπὸ τῶν κρατούντων ἡμῶν μόλις δὲ μετὰ τοὺς δέκα τρεῖς χρόνους ἐπήραμεν ἄδειαν καὶ παρευθὺς μετὰ προθυμίας ἐπήγαμεν εἰς τὴν Ἁγίαν Μαῦραν καὶ ἐπροσκυνήσαμεν, καὶ ἐγίναμεν σούδητοι τοῦ ἁγίου Μάρκου διὰ μέσου τοῦ ὑψηλοτάτου ἀφέντου γενεράλη Ἀντωνίου Μολλήνη, καὶ ἐσυμβιβάσθημεν μετ' αὐτοῦ νὰ πληρώσωμεν κατ' ἔτος ρεάλια τὸν ἀριθμὸν χίλια πεντακόσια ἦτοι 1500, καὶ ἔσποντας νὰ ἦλθεν ὁ μισὸς καιρὸς ἐπληρώσαμεν τὴν ράτα ἡμῶν ρεάλια ἐπτακόσια πενήκοντα ἦτοι 750 καὶ ἐχάρημεν ἅπαντες χαρὰν μεγάλην, πῶς ἡλευθέρωθημεν ἀπὸ τοῦ πολλοῦ φόβου τῆς αἰχμαλωσίας καὶ εἴμεσθαι ἐλευθεροὶ ἐξαπίνης δὲ δὲν ἤξεύρομεν πῶς ἦλθεν ὡς φθοροποιοὺς ἀστραπὴ ὁ ὑψηλότατος καβαλιέρ Λιμπεράκης, καὶ ἐφθείρε καὶ ἠφάνισε ἄρδην τὴν Ἀρταν καὶ τὰ χωρία αὐτῆς καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας χριστιανούς, ἄρπαξε τὰ ὑπάρχοντα ἡμῶν, ἔκαστε κατὰ ὁσπῆτια, ἐδήμεισε τὰ ἱερά σκευὴ τῶν ἐκκλησιῶν, ἔρριψαν τὰ γῆς τὰ ἄγρια ἀρτοφόρια μετὰ τοῦ ζωοφόρου ἄρτου, ἔσυραν γυναῖκας μετὰ τῶν παιδίων αὐτῶν, ἐτράβισαν καὶ ἐφθείραν παρθένας καὶ ἄλλα μυρία κακὰ ἐποίησαν ἡμῖν οἱ ἀνθρωποὶ του, χριστιανοὶ λεγόμενοι, χριστιανούς ἡμᾶς ἐκακοποίησαν, καὶ ἐλεηλάτησαν λεηλασίαν ἐσχάτην τῇ εἰκοστῇ ἑβδόμῃ τοῦ Αὐγούστου μηνὸς καὶ τελείως ἡμᾶς ὑστέρησαν τῶν ὑπαρχόντων, πολλοὺς ἀπὸ λόγου μας, πιστεύσατε, αὐθένται ὑψηλότατοι, ἐγύμνωσαν, τελείως ὡς τοὺς ἐγέννησεν ἡ μήτηρ αὐτῶν καὶ ἐπεριπατοῦσαν γυμνοί, φεῦ, τὴν ἡμέραν ἐκείνην, θέαμα ἔλεινον τοῖς ὄρωσι καὶ τί λέγομεν τὴν ἡμέραν ἐκείνην μόνον; ὅπου καὶ ἕως τὴν σήμερον γυμνοὶ συνδιαγούσιν, οὔτε σκεπάσματα ἔχοντες πρὸς αὐτάρκειαν, οὔτε ἐνδύματα τὴν ἡμέραν ἐκείνην, αὐθένται ἐξοχώτατοι, θάμβος ἦν νὰ ἰδῇ τις τὸν ἥλιον αὐτὸν, ὅπου ἐσκοτίσθη συμπάσχων, λογιζομεν, καὶ αὐτὸς τῇ μεγίστῃ δυστυχίᾳ τῇ γιγνομένῃ ἡμῖν δὲν ἤξεύρομεν τί νὰ εἰποῦμεν διὰ τὸν ἀνθρωπὸν αὐτόν, εἰς τίνα θρησκείαν εὕρισκεται μετὰ τοὺς Τούρκους ὄντας, χριστιανούς ἐπολεμεῖ, καὶ τώρα μετὰ τοὺς χριστιανούς συνδιαγών, χριστιανούς πολεμεῖ, χριστιανούς λέγεται ἀλλὰ τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ δὲν ὁμοιάζουσι χριστιανικά, διότι τινὰ τῶν Τούρκων δὲν ἐβλάψε, μήτε ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν ἔλαβεν οὐδὲ ὀβολὸν ἕξ ἀπὸ δέκα ὁσπῆτια ὅπου ἔκαυσεν, ἀλλὰ μήτε τῶν Ἑβραίων ἔλαβεν τι, μόνον δὲ τοὺς χριστιανούς ἐζημίωσε καὶ ὑστέρησε τῶν ὑπαρχόντων, ὥστε καὶ μίαν ἐκκλησίαν τοῦ Θεολόγου Ἰωάννου ἔκαυσε δὲν ἡμποροῦμεν νὰ γράψωμεν καταλεπτῶς ὅσα τὰ κακά, ὅπου μᾶς ἔκαμαν, τοῦτο μόνον γράφομεν, ὅτι, ὡς ἐχθροὶ καὶ ἀλλότριοι τῆς θρησκείας ἡμῶν ἐφῆρθησαν πρὸς ἡμᾶς ἴσως καὶ οἱ γραμματοκομιστὰ ὅπου ἔρχονται πρὸς τὴν ἡμῶν ἐξοχώτητα διὰ ζωσῆς φωνῆς θέλει τὸ φανερώσωμεν πλατύτερον ἔτι δὲ καὶ προσεπατελεῖ, διὰ νὰ ἔλθῃ καὶ πάλιν νὰ μᾶς ἀφανίσῃ τελείως καὶ νὰ μᾶς ἐξαλείψῃ ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς διὰ τοῦτο προσκυνούμεν ὑμᾶς, ἐκλιπαροῦμεν, παρακαλοῦμεν καὶ δεόμεθα ἡμῶν...» (βλ. Σ ε ρ α φ ε ἰ μ, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 109,347-349).

10. Οὗτος μετὰ ταῦτα ἐγένετο Ἐφέσου, ἀλλ' εἶναι ὄντως περιέργον τὸ πῶς κατ' αὐτοῦ ἐστράφησαν οἱ ἐπαρχιωτὰς καὶ δι' ἀναφορῶν ἐπεζήτησαν νὰ τὸν ἐξουθενώσωμεν. Πάντως εὐθὺς ὡς εἶδεν ὁ Ἱεράρχης τὰς τοιαύτας διαθέσεις τῶν Ἀρταίων, ἠρηγῆθη νὰ μεταβῇ εἰς τὴν λαχοῦσαν αὐτῶ παροικίαν Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης καὶ οἰκισθελῶς παρητήθη μετὰ ἐξάμηνον ἀπὸ

Αιτωλίας καταγομένου Ἱερομονάχου Γρηγορίου¹¹.

Ὁ Μελέτιος μετὰ ταῦτα ἦλθεν εἰς τὴν ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του πνευματικὴν δικαιοδοσίαν εὐρισκομένην Ναυπάκτον, κατεχομένην δὲ ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν¹². Καὶ ὅτε ἔπαυσε καταδιωκόμενος ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀγενομένης εἰρήνης, ἀνέλαβε ταξίδιον διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐν ἧ ἀφίκετο ἀρχὰς τοῦ 1701, ὅτε παραστάς τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ ἐπικαλεσθεὶς τὴν τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἐπιείκειαν καὶ συγγνώμην, τοσοῦτω μᾶλλον ὅσω δὲν ὑπῆρξεν ἔνοχος τῶν ἀποδιδόμενων αὐτῷ κατηγοριῶν. Ὡς δ' ἦτο ἐπόμενον ἔτυχε συγχωρήσεως. ἀθωωθείς ἐκκλησιαστικῶς διὰ τῆσδε τῆς πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς Πράξεως:

«Καλλίνικος ἐλέφ Θεοῦ κτλ.

† Τὸ εὐσυμπαθὲς τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας δικαιοσύνην πρὸς πάντας μὲν τοὺς προσπίπτοντας καὶ μετανοοῦντας ἐφ' οἷς ἐπταίσαν ἰαρωῶς ἐπινεύειν καὶ ἐν ἐλέφ φιλανθρωπεύεσθαι πάντως βούλεται τοὺς προϊσταμένους αὐτῆς. «ἄφετε γὰρ καὶ ἀφεθήσεται», τῆς θείας φωνῆς τοῦ Σωτῆρος Εὐαγγελικῆς διδασκουσῆς, ἀνάγκη πᾶσα τοὺς εὐαγγελικοὺς διεξάγειν τὸν τοῦ Κυρίου λαὸν ἐπιτηδεύοντας μετ' ἀνεξικακίας ἀπάσης καὶ μακροθυμίας ἀλλήλοις ἀφιέναι τὰ παραπτώματα, εὐσπλαγχνιζομένους, ὡς ἐφικτόν, ἵνα καὶ αὐτοὶ τῆς ἀφέσεως τύχωσιν. Ἐνθεν τοι καὶ τοὺς ὅπως δῆπως προσκόψαντας, καὶ ἄλλως, ἢ ὡς ἐχρῆν, ἐπὶ τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν ἐμπαροινήσαντας πλημμελῶς, εἴτα πληγῇ τοῦ σφῶν σύνειδότητος, ἀνακύψαντας, καὶ τὸ πλημμέλημα ἑαυτῶν ἐγνωκότας καὶ μεταμεληθέντας ἐφ' οἷς προσέκοψαν, καὶ τῷ ἱερῷ ταύτης ἐδάφει προσπεσόντας καὶ δεηθέντας τυχεῖν ἀφέσεως προσηνῶς ἀποδέχεσθαι δέον καὶ θεραπείας τῆς προσήκουσας αὐτοὺς ἀξιοῦν, πληροῦντας ἐντολὴν τοῦ φύσει ἐλεήμονος Θεοῦ, τοῦ ἐντειλαμένου ἡμῖν ἐλεεῖν, τοῦ πατάζοντος καὶ πάλιν ἰωμένου, οὐτινος «τόν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω» τυγχάνει διάταγμα. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ προλαβόντως μὲν καθαιρέσει καθυπεβλήθη Συνοδικῶς ὁ πρὶν χρηματίσας Μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης κύρ Μελέτιος, διὰ τὸ καταλιπεῖν τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ καὶ τὸ ποιμνιον καὶ ἀναχωρῆσαι ἐκεῖθεν καὶ ἐν ἀδήλοις διατρίβειν τόποις ἐφ' ἱκανὸν χρόνον, χωρὶς τοῦ ἀναγγεῖλαι καὶ δοῦναι ἡμῖν εἶδῃσιν ποῦ ποτε ἄρα γε παρεγένετο· διέτριβε δὲ ἐν ἀδήλοις τόποις κατὰ τὴν ἐλθοῦσαν ἡμῖν κοινήν ἀναφοράν, τῶν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας Χριστιανῶν ἱερωμένων καὶ λαϊκῶν, προσκλειομένων στέρησιν πνευματικοῦ ποιμένος καὶ προστάτου, καὶ ἐκλιπαροῦντων δοθῆναι αὐτοῖς ἀρχιερέα, οὐ ἔνεκα, τῇ τῶν ἱερῶν κανόνων ἀποφάσει, καθαιρέσει καθυπεβέβλομεν αὐτὸν τῆς ἀρχιερωσύνης ἀποστερήσαντες, καὶ ἀδειαν δεδωκαμεν ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ Μητροπολίτην εἰσαχθῆναι

ἐν τῇ Μητροπόλει ἐκείνῃ εἰς ἀρχιερατικὴν ἐπίσκεψιν τοῦ ἐν αὐτῇ Ὀρθοδόξου πληρώματος· καὶ τούτου γεγονότος, αὐτός, ὅτε τῆς εὐθείας ὁδοῦ ἄπαξ παρατραπείσῃ εἰς ἀνωδίας καθέξεις ἐξώκειλεν, εἴτε ἐκ μικροψυχίας αὐτοῦ καὶ σφαλερῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν, εἴτε ἐξ ἐπιρρείας τοῦ δυσμενοῦς τοῦ τῶν πολυποικίλων σκανδάλων ἐφευρετοῦ καὶ εἰς ἀνταρσίαν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας προὐχώρησεν, καὶ οἷα δὴ τις αὐθέκαστος καὶ αὐτοκέφαλος ἐδοξάσθη τῆς ἐπαρχίας ἀντιποιεῖσθαι, ἧς ἀπεβλήθη, καὶ ταῦτα μετὰ καθαιρέσιν, ἐν ἑτεροδόξων κριτηρίοις ἀντιποιεῖσθαι αὐτῆς παρὰ τὸ εἰκὸς ἠγωνίζετο· ἀλλ' οὐδὲν ἤττον καθ' ἑαυτοῦ ἔσπευδε, καὶ εἰς κέντρα λακτικίζειν κατὰ τὸ λεγόμενον, ὁ πᾶς ἀγὼν αὐτῷ προῖστατο. Τέλος δὲ ἀπειρηκῶς τοῖς παραλόγοις αὐτοῦ ὀρμήμασι, καὶ τοῖς ὄλοις ἀμηχανήσας, μετὰ τὴν πείραν ἤδη τῶν ἀτοπημάτων αὐτοῦ καὶ μετὰ τὸ παιδευθῆναι καὶ ταπεινωθῆναι, ἀναλαβὼν ἑαυτὸν καὶ καταγνοὺς τὰ κακῶς παρ' αὐτοῦ μελετώμενα καὶ πραττόμενα, εὐδιακρίτῳ λογισμῷ καὶ εὐαισθητῳ συνειδότη εἰς μετάνοιαν ἤχθη καὶ μεταμέλειαν, καὶ προσδραμῶν τῷ ἐλέει τῆς Ἐκκλησίας προσέπεσεν ἡμῖν καὶ τῇ Ἱ. Συνόδῳ, καὶ ἐδέηθη θερμῶς τυχεῖν τῆς ἀφέσεως, ἧς καὶ ἤξιώται τῷ Θεαρέστῳ ἔθει τῆς Ἐκκλησίας, παιδευούσης μὲν κατὰ καιρὸν τοὺς πταίοντας, ἀποδεχομένης δ' αὐθις, φιλανθρώπως, προσπίπτοντας καὶ μεταμελομένους· τούτου χάριν, ἡ μετριότης ἡμῶν γράφουσα διὰ τοῦ παρόντος, συνοδικῶς ἐν ἀγίῳ ἀποφαίνεται Πνεύματι, μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν ἱερωτάτων Ἀρχιερέων ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα ὁ διαληφθεὶς αὐτὸς κύρ Μελέτιος πρῶην Μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης, ὡς γνησίως μετανοήσας ἐφ' οἷς πέπραχεν ἀποπήμασι, καὶ αἷς ἔδειξεν ἀπειθείαις, καὶ θερμῶς ἐπιστραφεῖς, καὶ τὴν συγχώρησιν ἐξαιτήσας, εἴη συγχωρημένος καὶ λευκός τῆς καταγραφείσης αὐτοῦ καὶ ἐκφωνηθείσης καθαιρέσεως καὶ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτιμίων τε καὶ ἀρῶν, καὶ ἀπηλλαγμένος τῆς τούτου ἐνοχῆς ἀθῶος τε τοῦ λοιποῦ καὶ ἀνέγκλητος, καὶ ἔχη τὸ ἐνεργοῦν τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ ἀκωλύτως καὶ ἀνεμποδίστως, ἐκτὸς τῆς ἐπαρχίας Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης, εὐλογῶν καὶ ἀμιάζων τοὺς προσερχομένους αὐτῷ Χριστιανούς, καὶ πάντα τὰ ἀρχιερατικὰ ἐκτελῶν, ὅπου ἂν προσκληθεῖς, εἰδήσει τῶν κατὰ τὸπον προϊσταμένων, εὐλαβοῦμενος τε καὶ δεξιούμενος παρὰ πάντων Ἀρχιερατικῶς, καὶ τῷ Θεοτιμῆτῳ χορῷ τῶν Ἀρχιερέων συγκαταλεγόμενος, παρ' οὐδενὸς τε ἐναντιούμενος, ἱερωμένου ἢ λαϊκοῦ. Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν καὶ δῆλωσιν ἐπεδόθη αὐτῷ καὶ ἡ παροῦσα Συνοδικὴ ἀπόφασις. Ἐν ἔτει 1701 Ἰνδικτικῶνος Θ'.

(ἔπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν συνοδικῶν Ἀρχιερέων)¹³.

Ἀρχιμ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ Α. ΒΙΤΑΛΗΣ

(Συνεχίζεται)

τῆς ἐκλογῆς του (βλ. ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 111).

11. Τῇ 5 Ἰουλίου 1697 ἐγένετο ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ. Ἀρχιερατεύσε δὲ μέχρι τοῦ ἔτους 1706, ὅτε ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν (βλ. Αὐτόθι καὶ ἐν Ἀριστ. καὶ Ὁρησκ. Ἐγκυκλιόπαιδείας, ἐνθ' ἀνωτ.).

12. Παπαδοπούλου, ἐνθ' ἀνωτ.

13. Κὼδιξ Πατριαρχικοῦ Ἀρχιεποφυλακίου Γ', σελ. 48, Σειρά φερίμ, ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 351-354.

ΟΙ ΠΡΟΜΑΧΟΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΟΥ ΤΗΣ ΝΙΚΑΙΑΣ

ΙΒ'. ΠΑΦΝΟΥΤΙΟΣ Ο ΟΜΟΛΟΓΗΤΗΣ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΓΥΠΟΔΙΑΔΟΣ, Ο ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΣ

«Ὀκτωκαίδεκα δὲ καὶ τριακόσιοι συνήλθον Ἀρχιερεῖς... πολλοὶ μὲν ἀποστολικοὶ χαρίσμασι διαπρέποντες, πολλοὶ δὲ τὰ στίγματα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ... ἐν τῷ σώματι φέροντες... Ἐτεροὶ δὲ ὠρρωγημένους εἶχον τοὺς δεξιούς ὀφθαλμούς· ἄλλοι δὲ τὰς ἀγκύλας ἐκκεκομμένοι τὰς δεξιάς. Ἐξ τούτων ἦν Παφνούτιος ὁ Αἰγύπτιος... μέγας ἀνήρ ἀναχωρητῆς... ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ... Ἐπίσκοπος τῶν μερῶν τῆς Αἰγύπτου, Ὁμολογητῆς, θαύματα ἐπιτελών... οὐκ ἐλάσσονα τῶν Ἀποστόλων... Καὶ ἀπαξιαλῶς ἦν ἰδεῖν δῆμον Μαρτύρων κατὰ ταῦτον συνηθρισμένον».

(Θεοδωρήτου Ἐκκλ. Ἱστορ. Α', Σωκρ. Α', 8)
(Ἐπιφάνιος Αἰρέσ. LXXIII, 5).

Ι. Μὲ τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Μεγάλου Παφνούτιου κλείομεν τὴν σειράν τῶν 12 κορυφαίων Προμάχων τοῦ Συμβόλου τῆς Νικαίας, περιοριζόμενοι, συμβατικῶς τρόπον τινά, ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ καὶ συμβολικοῦ ἀριθμοῦ 12¹.

1. Ὁ ἀριθμὸς 12 ἐθεωρήθη ἀνεκὰθεν ἱερός, παρά τε τοῖς Ἑβραίοις καὶ χριστιανοῖς, ἀλλὰ μὴν καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι, Ρωμαίοις, Πέρσαις, Βαβυλωνίοις καὶ πᾶσι σχεδὸν τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς, ἔχων ἰδιαιτέραν σημασίαν καὶ ἀπόκρυφον τινά καὶ μυστηριώδη συμβολισμόν. Ταῦτα δὲ διότι εἶναι ταυτόσημος τῷ ἑπτά, σημαίνοντος τὴν μεταξὺ Θεοῦ (3) καὶ ἀνθρώπων (4) Συμφωνίαν καὶ Διαθήκην καὶ Εἰρήνην, ὡς πολλαπλάσιος τοῦ τρία, συμβόλου τοῦ τριαδικοῦ τρισαγίου Θεοῦ καὶ τοῦ τέσσαρα, συμβόλου τῆς Ὑψηλίου καὶ τῆς τὰ τέσσαρα πέρατα τοῦ Σύμπαντος οἰκουμένης Ἀνθρωπότητος (Λουκ. ιγ' 29), τῆς ὑπὸ τῶν τεσσάρων ἀνέμων διαπνεομένης (Ἰεζεκ. λζ' 9). Ὅθεν δώδεκα αἱ φυλαὶ τοῦ Ἰσραὴλ, ἥτοι ὁ τῷ Θεῷ διὰ Συμβολαίου καὶ Διαθήκης προσκεκληρωμένος καὶ προσκεκρωμένος καὶ ἠνωμένος Ἰσραὴλ, ὁ ἐκλεκτὸς καὶ περιούσιος λαὸς τοῦ Θεοῦ, οὗ καὶ τὸ ἔσχατον λείμμα μέλλει ἐπ' ἔσχατων νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Χριστόν!

Δώδεκα λίθοι ἐπὶ τοῦ περιστηθίου τοῦ Ἀρχιερέως (Ἐξὸδ. κη', 21), Δώδεκα κατάσκοποι εἰς ἐξ ἐκάστης Φυλῆς, ἐστάλησαν εἰς τὴν γῆν Χαναάν. Δώδεκα ἦσαν οἱ ἄρτοι τῆς Προθέσεως, ἐν τῷ Ναῷ τοῦ Θεοῦ. Δώδεκα οἱ Πατριάρχαι. Δώδεκα οἱ προφῆται. Δώδεκα οἱ Ἀπόστολοι οἱ κορυφαῖοι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Δώδεκα δὲ οἱ «πυλώνες τῆς Νέας Ἱερουσαλὴμ» (Ἀπκ. κα', 12). Δώδεκα ἐπίσης οἱ ὄψιστοι Ὀλύμπιοι Θεοὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ δώδεκα οἱ μέγιστοι Θεοὶ τῶν Ρωμαίων. Δώδεκα ὡσαύτως οἱ Τιτᾶνες καὶ δώδεκα οἱ ἄθλοι τοῦ ἡμιθέου Ἡρακλέους! Καὶ αὐτὰς δὲ Φίλων ὁ Ἰουδαῖος, θρέμμα πνευματικῶν τῶν Νεοπυθαγορείων καὶ Στωϊκῶν, θεωρεῖ τὸν ἀριθμὸν δώδεκα τέλειον (Περὶ Φυγῆς 33). Ἐπὶ πλεόν εἰς τὸν ἀριθμὸν 12 ἀπεδόθη ἰδιαιτέρα σημασία ἀρχαίῳθεν, ἐκ τῆς παρατήρησεως τοῦ δωδεκαμήνου τοῦ ἔτους, καὶ τῆς ἀνὰ δωδεκάωρον διαδοχῆς νυκτὸς καὶ ἡμέρας.

Ὑπὸ τοῦ ἱστορικῶς καὶ ἐνστικτωδῶς λοιπὸν καθιερωμένου ἀριθμοῦ 12, ὡς ἱεροῦ καὶ τελείου, περιωρίσθημεν καὶ ἡμεῖς, ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἐπιφάνων προμάχων τοῦ Συμβόλου τῆς Νικαίας, οὕτως οἰκονομοῦντες τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀριθμῆσιν αὐτῶν:

Α'.—Β'. Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀθανάσιος ὁ Μέγας ἐκεῖνου Διάκονος καὶ διάδοχος, ὁ ἀφομοίωσας καὶ ἐπισκοπίας τὸν τε Ἀλέξανδρον καὶ πάντας τοὺς Ἁγίους Πατέρας ὑπερβαλόν, εἰς μαχητικότητα καὶ κρατερόν ἕως ἔσχατην ἐμμονήν, ἐν τῇ ὑπερασπίσει τοῦ γράμματος καὶ τοῦ πνεύματος τῆς Ὀρθοδοξίας, ὡστε ν' ἀναγνωρισθῇ «ὁ Πατὴρ τοῦ ὁμοουσίου» καὶ συνεπῶς τῆς Ὀρθοδοξίας!

Γ'.—Δ'. Ἀλέξανδρος, ὁ τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ μακαρίου Μητροφάνους, Ἀρχιεπισκόπου Βυζαντίου, καὶ Παῦλος ὁ

Παφνούτιος «ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ», κατὰ Ρουφίνον², Αἰγύπτιος τὴν καταγωγὴν, ὡς δηλοῖ τὸ καθαρῶς κοπτικὸν αὐτοῦ ὄνομα «Παφνούτ = ὁ ἀνήκων τῷ Θεῷ», πιθανὸν ἦτο υἱὸς ἐπαγγελίας καὶ καρπὸς προσευχῆς, καὶ ὀνομάσθη οὕτω ὑπὸ τῆς χριστιανῆς Μητρὸς του, ἥτις ὑπῆρξεν Ὁμολογήτρια, πιθανὸν κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦ Δεκίου (249) ἢ καὶ βραδύτερον. Οὐδὲν πλεόν ἀκριβές, περὶ τῶν γονέων, ἢ τῆς ἀκριβοῦς καταγωγῆς ἢ τοῦ τόπου τῆς γεννήσεως αὐτοῦ γνωρίζομεν, εἰμὴ ὅτι ἐγεννήθη περὶ τὰ τέλη τοῦ γ' μ.Χ. αἰῶνος.

Ἡ εὐσεβῆς μήτηρ του μεταδώσασα αὐτῷ τὴν ὀλοφύχον τῷ Θεῷ ἀφοσίωσιν καὶ τὸν ζῆλον καὶ ἐνθουσιασμόν ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ τῶν ἐν ἀκμῇ τότε ἰδεωδῶν τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ ὀσιακῆς ἀφιερῶσεως τῷ Θεῷ, συνετέλεσεν, ὥστε ὁ καὶ φύσει ἀγαθὸς καὶ στοχαστικὸς Παφνούτιος, ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων νὰ διαμορφωθῇ εἰς ζῶσαν εὐσεβῆ φυσιογνωμίαν, εἰς ἄνδρα ἐπιθυμιῶν τῶν τοῦ Πνεύματος, εἰς σκεῦος τοῦ Πνεύματος καθαρὸν, ἀγνεῖα καὶ ὀσιότητι πεπληρωμένον, καὶ προσέτι ἐνθουσιώδη κήρυκα καὶ ἀπολογητὴν τῆς Χριστιανικῆς (Καθολικῆς) Πίστεως καὶ εὐθαρσῆ Αὐτῆς ὁμολογητὴν. Ὁ Bailletus μᾶς πληροφορεῖ³ ὅτι ὁ Παφνούτιος ἀπὸ τῆς πρώτης νεό-

ἐκεῖνου συνοδὸς καὶ διάκονος καὶ διάδοχος τοῦ δν ἐκεῖνος κατήρξατο ἀγῶνος καὶ συνεχιστῆς καὶ πρωταγωνιστῆς!

Ε'. Εὐστάθιος ὁ Μέγας τῆς Ἀντιοχείας ἡρωϊκὸς Ἀρχιεπίσκοπος καὶ Ὁμολογητῆς καὶ Μάρτυς τῆς Ὀρθοδοξίας.

ΣΤ'. Μακάριος ὁ σεβάσμιος καὶ σοφὸς Ὁμολογητῆς τῆς Πίστεως, ὁ Πρόεδρος τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τελετάρχης τῆς ἀνευρέσεως καὶ ἀναδείξεως τοῦ Παναγίου Σταυροῦ καὶ τοῦ Ζηροδόχου Τάφου.

Ζ'. Ὅσιος Κορδοῦς ὁ Ὁμολογητῆς καὶ πολυάθλος πατήρ τῶν Ἐπισκόπων.

Η'. Λεόντιος ὁ σοφάτατος καὶ ὀσιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας, ὁ μετὰ Ἐρμογένης τοῦ πυρίνου καὶ ὀσιώτατου Διακόνου αὐτοῦ ἀκριβολογήσας τὴν ὀρολογίαν τοῦ σωτηριώδους Συμβόλου τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν Πίστεως.

Θ'. Ἰάκωβος ὁ Νισίβειος ὁ πανσέβαστος ἀσκητῆς καὶ θαυματουργός.

Ι'. Σπυρίδων ὁ Τριμυθοῦντος τῆς Κύπρου ὁ θαυματουργός.

ΙΑ'. Νικόλαος Μύρων τῆς Λυκίας ὁ θαυματουργός καὶ

ΙΒ'. Παφνούτιος ὁ Ὁμολογητῆς, Ἐπίσκοπος Αἰγυπτου-διάδος ὁ θαυματουργός. Μολονότι θὰ ἠδυνάμεθα εἰς τοὺς προκρίτους νὰ συγκαταλέξωμεν καὶ Ὑπάτιον τὸν Ἁγίον Ἐπίσκοπον Γαγγρῶν, Ποτάμωνα τὸν Ἡρακλείας, ἢ Ἡρακλεοῦπόλεως τῆς Αἰγύπτου, τὸν μέγαν, κατὰ τὸν Ἐπιφάνιον καὶ Ὁμολογητὴν, Παῦλον τὸν ἀγιάτατον Ἀρχιεπίσκοπον Νεοκαισαρείας τὸν Ὁμολογητὴν, τὸν ὑπὸ τοῦ χριστιανομάχου Δικινίου, διὰ πεπυρακτωμένου σιδήρου διατραπηθέντα τὴν παλάμην, ἢν κατησπάζετο δακρύων ὁ Μ. Κων/νος, τὸν γενναϊότατον Ἐπίσκοπον Τυάων Εὐφύχιον, τὸν Σαρδικῆς Πρωτογένην, τὸν Ἐπιφανείας Ἀμφίωνα, τὸν Θεσσαλονικῆς Ἀλέξανδρον, πιστὸν μέχρι τέλους φίλον καὶ ὑπερασπιστὴν τοῦ Μ. Ἀθανασίου, τὸν Ἀρμενίας Ἀριστάγγην καὶ τὸν δεινῶς δοκιμασθέντα καὶ μαρτυρικῶς Ἀγκύρας Μάρκελλον.

2. Αἰρέσ. 5η'.

3. Ἐκκλ. Ἱστορ. 1,4.

τητος διετελεί ἐν τῇ ἀναχωρήσει καὶ τῇ ἀσκήσει, ὑπ' αὐτὸν μάλιστα τὸν Μέγαν Ἀντώνιον⁴, μετὰ καὶ ἐτέρων μαθητῶν τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου, ἐν τῷ ὄρει Πίσπερ, πλησίον τοῦ Νείλου κειμένῳ καὶ παρὰ τὴν θέσιν Ἐξωτερικὸν Ὄρος ἢ Πορφυρίτης, ἐκ τῶν πορφυρῶν μαρμάρων αὐτῆς καλουμένην οὕτω, ἐνθα ἐσύχναζε καὶ ὁ Μέγας Ἀθανάσιος.

Τῷ ἕκτῳ ἔτει τοῦ μεγάλου κατὰ τῶν χριστιανῶν διωγμοῦ τοῦ Διοκλητιανοῦ († 308), κυριαρχῶντος τῆς Αἰγύπτου καὶ Παλαιστίνης Μαξιμίνου τοῦ Θρακῆς, συνελήφθη ὁ Ἀσκητῆς Παφνούτιος μετὰ καὶ ἄλλων ἑκατὸν χριστιανῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ παιδιῶν καὶ ἤχθησαν πρὸ τοῦ Ἡγεμόνος τῆς Παλαιστίνης Φιρμιλιανοῦ, τοῦ διαδεχθέντος τὸν Οὐρβανόν. Ἐνώπιον τῶν Ἡγεμόνων καὶ ἀρχόντων, μετὰ ζήλου καὶ παρρησίας ὁ Παφνούτιος ὁμολογῆσας τὸν Χριστὸν Θεὸν ἀληθινὸν καὶ Δημιουργὸν ἀπάσης τῆς δημιουργίας, ἐθέριμα καὶ ἐνίσχυσε καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ δεσμίους Χριστιανούς, εἰς τὸ νὰ ἐμμείνωσι σταθεροὶ καὶ ἀκλόνητοι ἐν τῇ τῆς Πίστεως ὁμολογίᾳ. Ἴνα ὁ εἰδωλολάτρης Ἡγεμὼν κάμψη τὴν ἔμμημον καὶ πεπαρρησιασμένην ὁμολογίαν τοῦ Παφνουτίου καὶ κλονίσῃ οὕτω καὶ τῶν σὺν αὐτῷ δεσμίων τὸ φρόνημα, ἔκαμψε τοῦ ἀριστεροῦ αὐτοῦ ποδὸς τὴν κνήμην, μέχρις ἐγκοπῆς τῶν νεύρων καὶ διὰ κεκαυμένου σιδήρου ἐξώρυξε τὸν δεξιὸν αὐτοῦ ὀφθαλμὸν. Ἀλλ' ὁ γεννάδας, ἀνδρείως τοὺς φρικτοὺς ὑπομείνας πόνους, ἐφάνέρωσε τὰ μεγάλα τῆς Πίστεως τοῦ Χριστοῦ κατορθώματα καὶ τὰ θαύματα, τὸ παράπαν μὴ μετακινήθεις τῆς ὁμολογίας αὐτοῦ. Ὅθεν, ἐν συνεχείᾳ, αὐτοκρατορικῆ διαταγῇ, παυσασῶν τῶν θανατώσεων, κατεδικάσθη εἰς κατὰναγκαστικά ἔργα, ἐν τοῖς Μεταλλείοις τῆς Παλαιστίνης. Τοσοῦτον ἐταλαιπωροῦντο οἱ δέσμοι χριστιανοὶ ἐν τοῖς Μεταλλείοις, ὥστε πολλοί, μὴ ἀντέχοντες, ἀπέθνησκον. Ἐν τούτοις ὁ Ὁμολογητῆς Παφνούτιος, ἔχων συναθλητὴν τότε καὶ τὸν Ὁμολογητὴν Μάξιμον⁵, μετὰ ταῦτα Ἱερο-

σολύμων Ἐπίσκοπον, γενναίως τὰ πάντα ὑπέμεινε, ἔχων τὴν ἀντοχὴν ἡσκημένην ἐκ τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀσκήσεων, ἕως οὗ, διατάγματι τοῦ αὐτοῦ Μαξιμίνου ἀπληθευρώθη, ὁμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων δεσμίων Χριστιανῶν, τῷ 311.

Οὕτω δὲ χαλὸς καὶ μονόφθαλμος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν ἰδίαν Λαύραν καὶ Σκήτην ὁ Ὅσιος Ὁμολογητῆς τῆς πίστεως Παφνούτιος, ἔχων παράμμονον καὶ ἀχώριστον τῶν θαυμάτων τὸ χάρισμα, ὡς ἀμοιβὴν τῶν ὑπὲρ Πίστεως καὶ ὁσιότητος ἰδρώτων καὶ αἱμάτων αὐτοῦ, παρὰ τοῦ Ἀγωνοθέτου καὶ Ἀθλοθέτου καὶ δικαίου Βραβευτοῦ Θεοῦ δοθέν.

II. Τότε δὲ παρὰ πάντων θαυμαζόμενος καὶ τιμώμενος ἔλκεται βία, ἐπὶ τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον, μάτην τὸ φοβερὸν ἀξίωμα ἀποποιούμενος καὶ τὸ χαλὸν καὶ μονόφθαλμον ὁ Χριστομάρτυς προβαλλόμενος. Κληροῦται δ' αὐτῷ ἡ τῆς Αἰγυ(ι)ποδιάδος Ἐπισκοπὴ, κατὰ τὰ ἀνωτερικὰ μέρη τῆς Αἰγύπτου καὶ δὴ καὶ παρὰ τῇ ἀνω Θηβαΐδι. «Τοσοῦτο δ' ἐν χάριτι Θεοῦ πρόεκοπτεν, ὥστε θαύματα δι' αὐτοῦ ἐγένετο οὐκ ἐλάσσονα τῶν ὑπ' αὐτῶν τῶν Ἀποστόλων γενομένων. Καὶ γὰρ καὶ δαίμονας ρήματι μόνῳ ἐφυγάδευε καὶ ἀσθενοῦντας πολλοὺς παικίλαις νόσοις κατεχομένους λόγῳ ἐθεράπευεν· ἀλλὰ καὶ τυφλοὺς τὸ βλέπειν θερμαῖς ἐκτενέσι πρὸς τὸν Θεὸν δεήσεσιν ἐχαρίζετο. Καὶ παραλυτικοὺς τὴν φυσικὴν ἰσχὺν ἀπέ-

νικαὶ κοινότητες ἦσαν ἡ Ἀντινόη, ἡ Ἐρμούπολις, ἡ Νειλόπολις καὶ ἡ Λατόπολις.

Κατ' ἀρχὰς (ἐπὶ Διοκλητιανοῦ) ἡ Θηβαΐς ἀποτελεῖ μίαν Ἐπαρχίαν. Βραδύτερον (Δ'. αἰών) ὑποδιερέθη εἰς δύο. Ἐκ τούτων ἡ Θηβαΐς Α' (Ἀντινόη) εἶχεν ὀκτὼ ἐπισκοπὰς, ἡ δὲ Θηβαΐς Β' (Πτολεμαῖς Ἐρμίου) 14, ἐπὶ συνόλου Ἐπισκοπῶν τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας 100. Ἡ διαίρεσις αὕτη τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπαρχιῶν διήρκεσε μέχρι τοῦ Ζ' αἰῶνος. Συνεπῶς μετὰ τῶν δύο τούτων ἐπισκοπῶν τῆς Θηβαΐδος Α' καὶ Θηβαΐδος Β' δέον νὰ ὑποθέσωμεν τὴν Ἐπισκοπὴν Αἰγυποδιάδος τοῦ ἡμετέρου Ὁσίου Παφνουτίου τοῦ Ὁμολογητοῦ.

Ἦδη κατὰ τὸν ἐπὶ Δεκίου διωγμὸν καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν αὐτοῦ ὁ Ἅγιος Παῦλος ὁ Θηβαῖος, ἀποχωρήσας εἰς τὴν ἐρημὸν ἐγένετο ὁ Πρόδρομος τῶν Μεγάλων Μοναχῶν, οἵτινες διεμόρφωσαν τὸν Μοναχικὸν βίον. Τοιοῦτος δὲ κατ' ἐξοχὴν ἀνεδείχθη ὁ διὰ τὴν υπερθαύμαστον αὐτοῦ ἀσκησιν Μέγας ἀποκληθεὶς Ἀντώνιος, ὁ κατ' ἐξοχὴν Πατὴρ καὶ Πρύτανις τοῦ Μοναχικοῦ βίου. Ὁ Μ. Ἀντώνιος καὶ πλείστοι ἄλλοι Αἰγύπτιοι Πατέρες, ὡς καὶ ὁ Ἅγιος Παχώμιος, ἠγγύουν τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν. Ὁ ἡμέτερος Παφνούτιος προφανῶς τὴν ἐγνώριζε καλῶς. Τῷ 304 μ.Χ. ἐπὶ τοῦ διωγμοῦ τοῦ Διοκλητιανοῦ, ὁ Μάρτυς Ἰσαὰκ ἀνακρινόμενος ἀπῆλθε διὰ διερμηνέως.

Ἐν τῇ ἐν Ἐφέσῳ δὲ ληστρικῇ Συνόδῳ τοῦ 449, ὁ Ἐπίσκοπος Ἀρσινόης (Φαγιόμ), οὐ μακρὰν τῆς Ἀλεξανδρείας κειμένης, ἀγνοῶν τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν, μετεχειρίσθη ὡς διερμηνέα τὸν ἀρχιδιάκονον Ἰούλιον, ὅστις ὑπέγραψεν ἀντ' αὐτοῦ. Περὶ τοῦ πόσον οἱ Μεγάλοι Ἀσκηταὶ τῆς Θηβαΐδος ἐφρόντιζον περὶ τῆς ὀρθῆς Πίστεως καὶ παρὰ τῷ ἐν τῷ κόσμῳ διαβιῶντι λαῷ δεικνύει τὸ ὅτι αὐτὸς ὁ Μ. Ἀντώνιος ὑπέργηρος ἦδη κατῆλθεν περὶ τὸ 324 εἰς Ἀλεξάνδρειαν, πρὸς καταπολέμησιν τοῦ ἐμφανισθέντος Ἀρειανισμοῦ, ὃν ἐθεώρει ἀίρεσιν ἐσχάτην καὶ πρόδρομον τοῦ ἀντιχριστοῦ. Ἐν ταῖς σκήταις συστηματικῶς ἐκαλλιεργεῖτο κατὰ τόπους καὶ ἡ ψαλμῶδια μεταπηδούσα καὶ εἰς τὰς κοσμικὰς Ἐκκλησίας. Οὕτω ἐν ἀρχαιοτάτῃ εἰκόνι τοῦ Μ. Ἀντωνίου καὶ ἐπὶ τῆς δέλτου, ἦν οὗτος παρίσταται κρατῶν ἀναγινώσκειται μέχρι τῆς σήμερον τότε τὸ ἱαμβικὸν ἐπίγραμμα:

«Κατὰ τὸ σῆμνος τῶν μελισσῶν ἐκτρέπει
Ψαλμῶδια δὲ δαιμόνων τὴν σφηκίαν,
βάλλει, κερανοὶ, πυρπολεῖ, καταπλέγει».

4. Acta Sanct. τ. 43, σελ. 391 κ. ἐ. καὶ Βίος ἁγ. Ἀντωνίου ὑπὸ Μ. Ἀθανασίου, γραφεὶς ἐν λατινικῇ μεταφράσει ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου Εὐαγγέλιου.

5. Ὁ Μέγας Ἀντώνιος ἀπέθανεν εἰς ὄρος οὐ μακρὰν τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης, εἰς ἡλικίαν 105 ἐτῶν, περὶ τὸ 355 μ.Χ. Ἴσως πρόκειται περὶ τοῦ αὐτοῦ ὄρους Πίσπερ. Ὑποτίθεται ὅτι, περὶ τὸ 275 μ.Χ. ὑπῆρχεν ἐν Αἰγύπτῳ πρωτότονος Μοναχισμός. Ἀνεπτύχθη δὲ ὁ Ἀσκητικὸς Μοναχισμὸς ἑκατέρωθεν τοῦ ἀπὸ Νότου πρὸς Βορρᾶν ρέοντος εἰς μῆκος 940 περίπου χιλιόμερων μεγάλου ποταμοῦ Νείλου. Ἡ κυριώτερα δὲ περιοχὴ, ὅπου ἀνεπτύχθη ὁ Μοναχισμὸς, ἀναδείξας πολλοὺς διακεκριμένους ἐπὶ ὁσιακῇ ἀρετῇ καὶ ἀκραίφνει Ὁρθοδόξια Πατέρας, εἶναι ἡ τῆς ἐρήμου τῆς Θηβαΐδος γνωστῆς κατὰ τὴν Ρωμαϊκοκρατίαν, ὡς Thebaica Regio.

Τὰ δρύγματα τῶν τάφων, τὰ ἐρείπια τῶν νεκρικῶν Ναῶν καὶ τὰ σπήλαια τῆς Ἀραβικῆς ταύτης ἐρήμου κατακλήθησαν πυκνότατα ὑπὸ τῶν στυλοβατῶν τοῦ Ὁρθοδόξου Μοναχισμοῦ. Ἡ περιοχὴ τῆς Θηβαΐδος περιελαμβάνετο εἰς τὴν Ἄνω Αἰγύπτου. Ἐκεῖ ὑπῆρξαν ἐν μεγάλῳ ἀριθμῷ Κόπται (Αἰγύπτιοι) Χριστιανοὶ καὶ ἡ λαληθεῖσα ἐκεῖ κοπτικὴ διάλεκτος ἐκλήθη σαϊδική (Said ἀραβιστὶ = Ἄνω Χώρα). Τὰ πρῶτα γραπτὰ μνημεῖα αὐτῆς παρουσιάζονται μετὰ τὸν ἐπὶ Δεκίου διωγμὸν (249), ὅτε ὑπῆρχεν ἤδη μετάφρασις τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἐν Κοπτικῇ γλώσσῃ. Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Β' μ.Χ. αἰῶνος, ὡς ἀποδεικνύει ἡ Ἱστορία τῶν διωγμῶν, ὑπῆρχον ἤδη ἐν Θηβαΐδι Χριστιανοί. Ἡ διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ προὐχώρησεν ἀπὸ τῶν ὄχθων τοῦ Νείλου, πρὸς τὴν πυκνῶς κατοικουμένην ὑπὸ τῶν Ἰθαγενῶν Αἰγυπτίων Θηβαΐδα, ἧς πρῶτοι χριστιαν-

διδε και τὰ ἀκίνητα νενεκρωμένα μέλη ἐνεργοῦντα και εὐκίνητα καθίσταν»⁶.

Τοσοῦτοις δὲ και τηλικούτοις χαρίσμασι κοσμούμενος και σημεῖοις συνοδευόμενος ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ὁ Ὁμολογητῆς ἐπίσκοπος, ὁ Μέγας Παφνούτιος, συνέδραμε μετὰ τῶν 318 Θεοφόρων Πατέρων εἰς Νικαίαν, μετὰ πυρίνου ζήλου τῆς Ὁρθῆς Πίστεως ὑπερμαχῆσων και τῶν Ὁσίων Πατέρων και Ὁμολογητῶν Ἐπισκόπων τὴν δμήγυριν «τὰ μέγιστα κοσμῶν»⁷.

Ἐν τῇ πρώτῃ ἐκείνῃ Ἀγία Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ τῆς Νικαίας, ἐξόχως ἐτιμᾶτο ὁ Ὁσιώτατος Ὁμολογητῆς Παφνούτιος, ὑπὸ τῶν Θεοφόρων Πατέρων, ὡς ἐκδήλα τὰ στίγματα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ἐν τῷ τιμίῳ σώματι βαστάζων. Και αὐτὸς δὲ ὁ Αὐτοκράτωρ ὁ Μέγας Κων/νος, «τοσοῦτο ὑπερβαλλόντως ἐτίμα τὸν Παφνούτιον, ὥστε πολλάκις ἐν τῷ Παλατίῳ ἐκκαλεῖν και τοῦ ἐξωρυγμένου ὀφθαλμοῦ τὴν χαίνουσαν κόγχην ἀσπάζεσθαι»⁸.

Ἡ παρουσία τοῦ χωλοῦ και μονοφάλλου Μάρτυρος τῆς Πίστεως Ἐπισκόπου Παφνουτίου, ἐν τῇ Συνόδῳ τῆς Νικαίας και ἡ ἐνεργὸς συμμαχία αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ὁρθοδόξου Πατέρος ἐνίσχυσε τὰ μέγιστα τὴν νίκην τῶν Ὁρθοδόξων, στηριζομένων, πλὴν τῆς ἀπαραχαράκτου ἀληθείας τῆς Ἀποστολικῆς Παράδοσεως, και ἐπὶ πλειάδος ἀποστολικῶν, ὀσιακῶν και μαρτυρικῶν φυσιογνωμιῶν, ὡς ὁ Μέγας Παφνούτιος. Τὸ πέρας τῆς Συνόδου (25 Αὐγούστου) διαρκεσάσης ἐν συνῶν δώδεκα ἐβδομάδας, συνέπεσε μετὰ τὴν εἰκοσαετηρίδα τῆς ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀναρρήσεως τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, γενομένης, κατὰ Κασσιόδωρον, τὸν Αὐγούστου τοῦ 306. Ἐπὶ τῇ εἰκοσαετηρίδι τῆς βασιλείας του, ὁ Μ. Κωνσταντῖνος ἔδωκε συνεστίασιν⁹ εἰς τοὺς ἀπερχομένους εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν Ἐπαρχίας Ἐπισκόπους, προτρέψας αὐτοὺς εἰς τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης, τῆς ὁμονοίας και τῆς ἐνότητος, τῆς ἐξασφαλιζομένης καθ' ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Κράτους, μετὰ τὰς ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀποφάσεις τῆς ἀπολύτου πλειοψηφίας και τὴν διατύπωσιν τοῦ ἀμωμήτου Συμβόλου τῆς Πίστεως.

III. Πιθανόν, μετὰ τὸ πέρας τῶν δογματικῶν ἀποφάσεων και τῆς ὀριστικῆς διαμορφώσεως τοῦ Συμβόλου τῆς Νικαίας, καθ' Ἰσπανικὴν και Δυτικὴν ἐπίδρασιν, ἀλλὰ και λόγω τοῦ δεσπόζοντος, παρὰ τοῖς θρησκευουσιν ἀσκητικῶν και παρθενικῶν ιδεῶν, ὑπῆρξεν ἀριθμὸς Θεοφόρων Πατέρων, ἀγνωστος ἀκριβῶς, προτείνας τὴν γενικὴν τοῦ ἱεροῦ Κλήρου ἀγαμίαν και τὴν ἐπιβολὴν εἰς τοὺς ὑπάρχοντας, κατ' ἐξαιρέσιν τοῦ γενικοῦ Κανόνος, ἐγγάμους Ἐπισκόπους τοῦ χωρισμοῦ ἀπὸ τῶν συζύγων αὐτῶν! Ὁ μόνος ὅστις τότε ζωντῶς ἀντέτεινε και ἀποφασιστικῶς ἄμα

και ἀποτελεσματικῶς ἀντέστη εἰς τὸ προτεινόμενον, ὅπερ, παρ' ὀλίγον ἐγένετο δεκτὸν ὑπὸ τῶν Πατέρων και περιεβέλλετο κύρος Κανόνος Συνόδου Οἰκουμενικῆς, ὑπῆρξεν ὁ Μέγας Παφνούτιος, ὁ στῦλος τῆς παρθενικῆς ἀγνότητος, παιδιόθεν ἐν τῇ ἐρήμῳ και τῇ ἀσκήσει ἐμβιοτεύσας. Πρὸς λυσιτέλειαν τῆς Ἐκκλησίας και εὐκοσμίαν τῶν ἱερωμένων ἀντέστη, κατὰ τῆς ἐπιβολῆς τῆς γενικῆς ὑποχρεωτικῆς ἀγαμίας, ὑπογραμμίσας τοὺς ἐξ αὐτῆς ἐνδεχομένους κινδύνους και ὑποστηρίξας, ὅτι ἤρκει νὰ παραμείνη ἡ ἀρχαία συνήθεια τῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ Γάμου, μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐπικροτηθεῖς παρὰ τε τῶν Ἀγίων Πατέρων και τοῦ Αὐτοκράτορος¹⁰.

Ἄλλ' ὁ ἀγὼν τῶν Ὁρθοδόξων κατὰ τῶν Ἀρειανῶν και τῶν διαφόρων παραφυάδων και ἐκφάνσεων ἐκείνων δὲν ἔπαυσε μετὰ τὴν Σύνοδον τῆς Νικαίας. Δύναται νὰ λεχθῆ, ὅτι τότε κυρίως ἤρχιζε. Σημαιοφόρος και ἐπικεφαλῆς τοῦ ἀγῶνος παρέμεινε πάντοτε και μέχρι τῆς τελευταίας αὐτοῦ πνοῆς ὁ Πατριάρχης τῆς Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιος ὁ Μέγας, τὸν ὁποῖον δυστυχῶς, πρὸς μεγάλην του πικρίαν, ἦν πλειστάκις διεκτραγωδεῖ, πολλοὶ τῶν ἐν Νικαίᾳ φίλων και συμμάχων του ἠρέμα και κατὰ μικρὸν ἐγκατέλιπον, εἴτε ἀποκαμίντες, εἴτε παρεξηγοῦντες αὐτὸν ὡς πείσμονα και ἐριστικόν, εἴτε ὀρθωδοῦντες πρὸ τῆς Κρατικῆς ἐξουσίας πολλάκις ἀρειανοφίλου, εἴτε παραπλανώμενοι ἀπὸ συμβιβαστικὰς λύσεις συγκεκαλυμμένας ἀρειανίζουσας, ὧν τὴν λεπτὴν παγίδα και δολιότητα, δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ συλλάβουν και κατανοήσουν, καθ' ὀλοκληρίαν, κρυπτομένην πολλάκις ὅπισθεν ἐνὸς σμικροτάτου ἰῶτα (ι) ὡς «ὁμοούσιος», «ὁμοιούσιος»...

Εἷς τῶν ὀλίγων, οἵτινες μέχρι τέλους ἀκλινῶς ἔμειναν πιστοὶ και ἀφωσιωμένοι σύμμαχοι και ὑποστηρικταὶ τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου και τοῦ γράμματος και τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἀθανασιανοῦ θεοπνεύστου ὄρου «Ὁμοούσιος», ὑπῆρξεν ὁ ἡμέτερος Μέγας Παφνούτιος, ὅστις τὴν ἀγάπην και ἀφοσίωσιν του πρὸς τὸν Χριστὸν και τὴν Ἐκείνου Ἐκκλησίαν και ἀμώμητον Πίστιν εἶχεν ἀποδείξει πλέον ἢ ἐμπράκτως...

IV. Εἷς ἐκ τῶν διαφόρων τύπων, εἰς τοὺς ὁποίους, μετὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ Σύνοδον ἐδόθησαν κρατερὰι και ἐκ τοῦ συστάδην μάχαι ἀποφασιστικαί, διὰ τὴν διατήρησιν τῶν ἀποφάσεων και τοῦ ὄρου τῆς Νικαίας

10. Κατὰ τὸ ἐνθ' ἄνωτ. Σύνταγμα Γελασίου τοῦ Κυζικηνοῦ, ἐπιβεβαιουμένου και ὑπὸ τῶν λοιπῶν πηγῶν: «Ἐβουλεύσαντο δὲ και ἕτερον νόμον ἐνθέσθαι τῶν Ἐπισκόπων, ὃν ὁ θεὸς ἐκάλυε Παφνούτιος... Ἐδόκει τισὶ τῶν Ἐπισκόπων νόμον νεαρὸν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εἰσαγαγεῖν ἐν τῇ Συνόδῳ, ὡς περὶ τῶν ἄλλων τῆς Ἐκκλησίας, οὕτω και τοῦτον ὀρίσαι: Ἐγραφοῦν οὖν περὶ τοῦ μὴ δεῖν τοὺς ἱερωμένους, εἴτε Ἐπισκόπους εἴτε Πρεσβυτέρους, εἴτε Διακόνους, εἴτε Ὑποδιακόνους, εἴτε τις τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου συγκαθεῦδειν ταῖς γαμεταῖς, ἃς ἐτι λαϊκοὶ ὄντες ἠγάγοντο. Τούτων οὕτω διατυπωμένων, ἀναστὰς ἐκ μέσου τοῦ ὄχλου τῶν Ἐπισκόπων ὁ θεὸς Παφνούτιος, μεγάλη τῇ φωνῇ ἐβόησε λέγων: αὐτὴ βαρύνετε τὸν ζυγὸν τῶν ἱερωμένων· τίμιος γὰρ φησὶν (ὁ Ἀπ. Παῦλος) ὁ Γάμος ἐν πᾶσιν και ἡ κοίτη ἀμίαντος· μὴ τῇ ὑπερβολῇ τῆς ἀκριβείας τῆς Ἐκκλησίας μάλλον προσβλάψετε· οὐ γὰρ φησὶ πάντας

6. Εὐσέβιος παρὰ Βαλεσίῳ ἐν 8 βιβλίῳ «Περὶ τῶν ἐν Παλαιστίνῃ μαρτυρησάντων», παράγρ. 8-12.

7. Σωζομένου, Ἐκκλησ. Ἱστορ. I, 10,23. Θεοδωρήτου Ἐκκλ. Ἱστορ. I, 7 Ρουφίνου Ἐκκλ. Ἱστορ. I,4. Σωκράτους Ἐκκλ. Ἱστ. I,8.

8. Γελασίου Κυζικηνοῦ, Ἱστορία τῆς Συνόδου τῆς Νικαίας 11,9.

9. Γελασίου και Θεοδωρήτου, ἐνθ, ἀνωτέρω και Εὐσέβιου, Ἐκκλ. Ἱστ. I,4

ὑπῆρξε καὶ ἡ Τύρος¹¹, ἐν τῇ ὁποίᾳ, κατὰ τὸ 335 μ. Χ. ἐχθροὶ καὶ φίλοι τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου ἐζήτουν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ («ἐπὶ πίνακι») καὶ μετ' αὐτοῦ φυσικὰ καὶ τὴν ἀρρήκτως ὑπ' αὐτοῦ ὑπερασπιζομένην διδασκαλίαν τοῦ «Ὁμοουσίου»! Ἐκεῖ λοιπὸν μεταβάς, παρὰ τὸ γῆρας του ὁ ἀγωνιστὴς καὶ ἠρωϊκὸς Παφνούτιος κατάρθρωσε νὰ ἀρπάσῃ δυναμικῶς τὸν Ἅγιον Μάξιμον, τὸν ὁμολογητὴν Ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων, διαδεξάμενον τὸν Ἅγιον Μακάριον, ἀπὸ τῆς μερίδος τῶν Μελιτιανῶν καὶ ἀρειανοφρόνων Εὐσεβιανῶν, ἥτις σχεδὸν παρέσυρε καὶ ἐκείνον εἰς τὸ ἐναντίον τοῦ Μ. Ἀθανασίου ἀνοσιούργημα. Τότε δ' ἐνεχείρησε καὶ ὑπόμνημα τῷ Κόμητι Φλαβιανῷ Διονυσίῳ καταγγέλλον τὴν ὕβριν τῶν Εὐσεβιανῶν, ἐπιδιωκόντων μανιωδῶς νὰ φέρουν εἰς τὸ μέσον τὰς κατὰ τοῦ Μ. Ἀθανασίου συκοφαντίας τοῦ Μαρεώτιδος. Ἰδῶν ὁ Μέγας Παφνούτιος ἐν τῇ Συνόδῳ Μάξιμον τὸν Ἱεροσολύμων περισιφιγμένον ὑπὸ τῶν Εὐσεβιανῶν, εἶπεν αὐτῷ τούτους τοὺς γενναϊόφρονας καὶ συγκινητικὸς λόγους: «Οὐκ ἔξεστί σοι ὦ Μάξιμε, μετ' ἐμοῦ ὁμολογήσαντα καὶ τὸ φθαρτὸν φῶς στερηθέντα εἰς τὴν δόξαν τοῦ θείου Φωτὸς μὴ ἀποβλέπειν!

11. Πόλις τῆς Συρίας πρὸς τὴν Φοινίκην, κατὰ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τῆς Μεσογείου ἀραβιστὶ Σούρ. Μικρὰ καὶ ἄσμος σήμερον, κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπῆρξεν πολυάνθρωπος καὶ ἐμπορικωτάτη, διεξάγουσα τὸ διαμετακομιστικὸν ἐμπόριον τοῦ κόσμου, ἀπὸ τῶν Ἰνδιῶν καὶ τοῦ Κανκάσου μέχρι τῶν Γαδείρων καὶ ἔχουσα αἰμαίαν βιομηχανίαν ὑαλοουργίας καὶ ὑφαντικῆς. Ἐν αὐτῇ ἰδίᾳ κατεσκευάζοντο αἱ πολυτίμοι πορφύραι τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν Βυζαντινῶν χρόνων. Ὁ Κύριος ἡμῶν ἔφθασε μέχρι τῶν ὀρίων αὐτῆς (Ματθ. 11,21). Ὁ δὲ Ἅπ. Παῦλος ἔμεινεν ἐν αὐτῇ ἑπτὰ ἡμέρας (Πράξ. 21,3-6). Κατὰ τὸν Δ', αἰῶνα ἐγένετο ἐπισκοπικὴ ἔδρα, μετ' αὐτὸν Ἐπίσκοπον τὸν Παυλίον, πρὸς δὲ ὁ Εὐσέβιος Καισαρείας ἀφιέρωσεν δλόκληρον τὸ 10ον βιβλίον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ Ἱστορίας, οἱ δὲ Ἀρειανοὶ κερδίσαντες αὐτὸν κατέστησαν Ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας. Εἰς τὴν κατὰ τοῦ Μ. Ἀθανασίου συγκροτηθεῖσαν τῷ 335 ἐν Τύρῳ Σύνοδον προήδρευσε ὁ Ἀντιοχείας Φλάκιλλος, ἀρειανὸς καὶ φίλος τοῦ Εὐσεβίου Καισαρείας, ὑπὸ τοῦ ὁποίου τῷ ἀφιερῶθι ἐνθέρμως τὸ «Κατὰ Μαρκέλλου Ἀγκύρας» σύγγραμμα! («Ἀθανασίου, Ἀπολογία κατὰ Ἀρειανῶν 69, Migne P.G. 25,337. Καὶ 24,708-825»). Οἱ Ἀρειανοὶ ἠθέλησαν ἐν Τύρῳ νὰ διατυπώσουν κατὰ τοῦ Μ. Ἀθανασίου μυσίᾳ ὅσας ψευδεῖς καὶ κακοῦθεις κατηγορίας, ὧν τὰς σοβαρωτέρας ἀνυποστάτους, ψευδεῖς καὶ γελοίας ἀποδείξας, πρὸ τῆς προσχεδιασμένης καταδίκης αὐτοῦ, ἐγκαταλείψας τὴν Σύνοδον τῆς Τύρου, ἦλθεν εἰς Κων/πολιν καὶ ἔκαμεν ἐκκλησίαν περὶ τῆς ἀθωότητός του εἰς τὸν Αὐτοκράτορα Μ. Κων/τινον, ὃν ὁμῶς οἱ ἀρειανόφρονες φίλοι του ἔπεισαν καὶ ἀπέστειλαν τὸν Ἀθανάσιον εἰς ἔξορίαν εἰς Τρεβήρους τῆς Γαλλίας, μετὰ διατυπωθεῖσαν κατ' αὐτοῦ πολιτικῆς φύσεως κατηγορίαν.

δύνασθαι φέρειν τῆς ἀπαθείας τὴν ἐνάσκησιν. Οὐδεὶς, ὡς οἶμαι, φυλαχθήσεται ἐν τῇ σωφροσύνῃ, τῆς ἐκάστου γαμετῆς ἀνδρὸς στερουμένου, σωφροσύνην δὲ καλὴν καὶ τῆς νομίμου γαμετῆς ἐκάστου τὴν συνέλευσιν λέγω. Μὴ μὴν ἀποσεύγνυσθε ταύτην, ἦν ὁ Θεὸς ἔξευξε καὶ ἦν ἅπαξ Ἀναγνώστης, ἡ Ψάλλτης, ἡ λαϊκὸς ὢν ἡγάγετο». Καὶ ταῦτα ἔλεγεν ὁ Μέγας Παφνούτιος, ἀπειρος ὢν γάμου διὰ τὸ νηπιόθεν ἐν ἀσκητηρίοις ἀνατρέφασθαι αὐτόν. Διὸ καὶ πεισθεὶς ὁ τῶν Ἐπισκόπων Σύλλογος τῇ τοῦ ἀνδρὸς συμβουλίᾳ ἀπειρήσθη περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, τῇ γνώμῃ καταλείψαντος τῶν βουλομένων κατὰ συμφέρον ἀπέχεσθαι τῆς ἰδίας γαμετῆς, «πρὸς λυσιτέλειαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ κόσμου τῶν ἱερωμένων». Σωκράτους Ἐκκλ. Ἰστ. Α'. Καὶ ὁ Ἅγιος Ἰερώνυμος ἐν βιβλίῳ Iouinianus I γράφει: «Ἄπας ὁ χορὸς τῶν Πατέρων Παφνουτίου, λόγους ἐπέειθη, ὡς καὶ Σωκράτης μαρτυρεῖ, μὴ χωρίσαι τοὺς Ἐπισκόπους τῶν συζύγων,

Οὐκ ἔξεστί σοι λέγω, καθέζεσθαι, ἐν βουλῇ ἀσεβῶν καὶ μετὰ τῶν πραττόντων τὰ ἄδικα συναυλιζέσθαι». Ἐκτείνας δὲ τὴν χεῖρα καὶ ἀρπάσας τοῦτον ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐνεδρευτῶν συνέμιξεν αὐτὸν τῇ μερίδι τῶν Ὀρθοδόξων Πατέρων τῶν ὑπερασπιζομένων τὸν Μέγαν Ἀθανάσιον, μετ' ὧν ἀπάντων ἀπεχώρησε τῆς καταδικασάσης αὐτὸν «συναγωγῆς τῶν πονηρευομένων καὶ ἀνόμων», διαδηλώσας οὕτω δημοσίᾳ ὅτι δὲν ἐγκρίνει οὐδ' ἀναγνωρίζει τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν κατὰ τοῦ ἥρωος τῆς Πίστεως!¹²

Πιθανὸν ὁ Παφνούτιος συμμετέσχε τῆς Συνόδου τῆς Σαρδικῆς (342-343), ἀλλὰ τοῦτο ἀβέβαιον.

Ὁ Μ. Ἀθανάσιος, ἐν τῇ ἱστορίᾳ Ἀρειανῶν πρὸς Μοναχοὺς, ἀπαριθμῶν τοὺς Ἐπισκόπους, οὓς οἱ Ἀρειανοὶ τῶν θρόνων ἐξέωσαν καὶ ἐξώρισαν τῷ 353, συναριθμεῖ καὶ Παφνουτίον τὸν Ὁμολογητὴν. Ἐὰν ὑπ' αὐτὸν νοεῖται ὅπωςδῆποτε ὁ ἡμέτερος, θὰ ἔδει τότε νὰ ᾗ ὑπέργηρος. Πάντως φαίνεται ὅτι ὁ ἡμέ-

12. Ρουφίνου, Ἐκκλ. Ἰστ. Χ,17 κ.ε., Σωζομ. II,25. Acta Septembri III, σελ. 683 κ.ε. Analecta Bollandiana, τ. 40 (1922), σελ. 328-343.

ἀλλὰ μετὰ τὴν χειροτονίαν μὴ νυμφεύεσθαι. Τὸ αὐτὸ ὁμολογεῖ καὶ Ἐπιφάνιος ἐν Αἰρέσ. LIV,LV. Ὁ Παφνούτιος ἀντιδρῶν κατὰ τῆς γενικῆς καὶ ὑποχρεωτικῆς ἀγαμίας τῶν κληρικῶν ἐν τῇ Α' Οἰκίῳ. Συνόδῳ (325) ἐχαράκτηρισε τὸ ζήτημα τῆς ὑπάρξεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀγάμου καὶ ἐγγάμου συγχρόνως κλήρου, ὡς ἀρχαίαν συνήθειαν («ἀρχαίαν παράδοσιν») Σωκράτης, Ἐκκλ. Ἰστορ. 1,11). Ὡς γνωστὸν ἡ πρώτη ἐπίσημος εἰδήσις σχετικῶς μετὰ τὸ ζήτημα τοῦ γάμου ἢ τῆς ἀγαμίας τοῦ κλήρου προέρχεται ἐκ τῆς τοπικῆς Συνόδου τῆς Ἀγκύρας (314), ἥτις ἐπέτρεψε διὰ τοῦ 10ου κανόνος αὐτῆς εἰς διακόνους νὰ τελέσωσι γάμον, μετὰ τὴν χειροτονίαν, ἐφ' ὅσον εἶχον δηλώσει τοῦτο προηγουμένως. Πιθανὸν ὁ κανὼν οὗτος νὰ περιώρισεν ὑπάρχουσαν χαλαρωτέραν πρᾶξιν. Ἡ Σύνοδος τῆς Νεοκαισαρείας (μετὰ τὸ 314) ρητῶς ἀπηγόρευσε διὰ τοῦ 1ου αὐτῆς κανόνος τὸν μετὰ τὴν χειροτονίαν γάμον τῶν Πρεσβυτέρων. Οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἀσφαλὲς παράδειγμα Ἐπισκόπου τελέσαντος γάμον μετὰ τὴν χειροτονίαν. Ἡ συνήθεια ἄρα, περὶ τῆς ὁποίας ὠμίλησεν ὁ Παφνούτιος, δὲν ἐτηρεῖτο ἀπολύτως. Διὰ τοῦτο δὲ ὁ Παφνούτιος παρὰ τὴν ὑπαρξίν τῶν μνημονευθέντων δύο κανόνων (10ου Ἀγκύρας καὶ 1ου Νεοκαισαρείας), ὠνόμασεν αὐτὴν ἀπλῶς συνήθειαν καὶ οὐχὶ νόμον. Τὰ ἐν τῇ Α' Οἰκίῳ. Συνόδῳ ὑπὸ τοῦ Παφνουτίου λεχθέντα, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἡμετέρου ἐκκλησιαστικοῦ ἱστορικοῦ Βασιλείου Στεφανίδου (Ἐκκλ. Ἰστορ. σελ. 86) ἐνίσχυσαν τὴν συνήθειαν ταύτην. Πάντως ἡ διηρηκτικὴ πρᾶξις τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐφαρμόζει ἀπαρᾶλλάκτως, ἄχρι τῆς σήμερον, τὴν ἀποδεκτὴν γενομένην ὑπὸ τῆς Συνόδου πρότασιν τοῦ Παφνουτίου. Ἐν τῇ Δύσει περισσώτερον, ἢ ἐν Ἀνατολῇ, ὁ γάμος ἐθεωρήθη ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν Ἱερωσύνην. Εἰς τοῦτο συνετέλεσεν ἡ ἐν τῇ Δύσει, ἐν μέρει, κρατήσασα συνήθεια, ἡ Θεία Εὐχαριστία νὰ τελεῖται καθ' ἐκάστην ἡμέραν. Πρώτη ἡ Σύνοδος τῆς Ἐλβίρας (μετὰ τὸ 300), ὥρισε τὴν ἀγαμίαν τῶν τριῶν βαθμῶν τῆς Ἱερωσύνης. Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη, προκληθεῖσα ἐκ τῶν ἀναγκῶν τῆς Δύσεως καὶ προερχομένη ἐκ Δυτικῆς Συνόδου, εἶχεν ἰσχύον μόνον ἐν τῇ Δύσει. Ὁ Κορδοῦνης Ὁσος, μετασχὼν τῆς Συνόδου τῆς Ἐλβίρας, ἠθέλησε τὰς ἀποφάσεις αὐτῆς, ὡς φαίνεται, νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὴν Α' Οἰκίῳ. Συνόδῳ (325), προκαλέσας τὴν ἀντίδρασιν τοῦ Παφνουτίου (Hefele, Conciliengeschichte 1,432, Acta Sanctorum, τ. 43, σελ. 778 κ.ε.).

Γενικῶς ἐν τῇ Δύσει ἡ ὑποχρεωτικὴ ἀγαμία τοῦ κλήρου εἰσῆχθη χωρίως ὑπὸ τοῦ Πάπα Γρηγορίου τοῦ Ζ' (1073) καὶ ἐπέξεῖς. Ἐστερέωσε δὲ αὐτὴν ὁ Ζ' κανὼν τῆς Λατίν. Οἰκίῳ. Συνόδου τοῦ Λατερανοῦ (1123), ἀντιθέτως πρὸς τὸν 330ν κανόνα τῆς ἐν Ἐλβίρα τῆς Ἰσπανίας Συνόδου (μετὰ τὸ 300) τῆς ἀπαγορευούσης τοῖς κληρικῶσι ἀδιακρίτως ἀπέχεσθαι τῶν ἰδίων γαμετῶν καὶ μὴ γεννᾶν τέκνα».

τερος Παφνούτιος είναι ἕτερον καὶ διάφορον πρόσωπον ἐκεῖνου, οὗ μνημονεύει ὁ Παλλάδιος ἐν τῷ «Γερωντικῷ» καὶ ἀλλαχοῦ μνημονευομένων συγγρόνων ἢ καὶ μεταγενεστέρων, οἵτινες ἅπαντες ὑπῆρξαν ἄνδρες διακεκριμένοι ἐπ' ἀρετῇ καὶ ὁσιότητι. Ὁ Ὅσιος Πατὴρ ἡμῶν Παφνούτιος ὁ Ὁμολογητὴς Ἐπίσκοπος Αἰγυπιοδιάδος καὶ ἐφάμιλλος, κατὰ Σωκράτην τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος τοῦ θαυματουργοῦ, εἰς θαυματουργίαν¹³, ὁ τῶν κορυφαίων προμάχων τοῦ Συμβόλου τῆς Νικαίας συνόμιλος καὶ τοῦ Μ. Ἀθανασίου φίλος πιστὸς καὶ εὐκρινὴς καὶ συναγωνιστὴς μέχρι τέλους σταθερός, ἀπέθανεν ἴσως ἐν τῇ ἐξορίᾳ, ἐκ τῶν κακῶσεων καὶ κακουχιῶν τῶν Ἀρειανῶν, περὶ τὸ 353 μ.Χ. ἔτος...

Ἡδὴ λήγοντος τοῦ Δ' αἰῶνος, ὁ Παφνούτιος εἶχεν ἀναγνωρισθῆ Ὅσιος καὶ Ἅγιος, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν Ἁγίων καὶ τῆς Συλλογῆς τοῦ Πέτρου (Petrus de natalibus)¹⁴ καὶ τῆς ὁμοφωνίας τῶν Ρουφίνου, Σωκράτους, Σωζομένου, Θεοδωρήτου, Ἰερωνύμου καὶ Ἐπιφανίου, διακηρυττοῦσης ὅτι ὁ ἡμέτερος Παφνούτιος δὲν ὑπῆρξεν ἀπλῶς Ὁμολογητὴς τῆς Πίστεως, φέρων τὰ στίγματα τοῦ Κυρίου ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ καὶ θαυματουργός.

Ἡ μνήμη τοῦ Ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Παφνούτιου τοῦ Ὁμολογητοῦ καὶ θαυματουργοῦ, ἐωρτάζετο τοπικῶς τῇ 29ῃ Νοεμβρίου, γενικῶς δὲ σήμερον τῇ Κυριακῇ τῶν Ἁγίων Πατέρων, ΣΤ' ἀπὸ τοῦ Πάσχα. Πιθανὸν ἢ 9ῃ Φεβρουαρίου, καθ' ἣν ἐορτάζουν οἱ Κόπται τοῦ Ὁσίου Ἱεράρχου τὴν μνήμην, ἀνταποκρίνεται μᾶλλον εἰς τὴν ἡμέραν τῆς Κοιμήσεως αὐτοῦ ἢ ἢ 11ῃ Σεπτεμβρίου τῶν Δυτικῶν.

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

Κλείοντες μὲ τὸν Ὅσιον Πατέρα ἡμῶν Παφνούτιον τὸν Ὁμολογητὴν καὶ θαυματουργὸν τὴν ἱεράν Δωδεκάδα τῶν ἐγκρίτων καὶ κορυφαίων προμάχων τοῦ ἀμωμήτου Συμβόλου τῆς Νικαίας καὶ πρὶν ἢ ἀρχίσωμεν τὴν δευτέραν Δωδεκάδα τῶν «Μεγάλων προμάχων τῆς Ὁρθοδοξίας», Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Εὐσεβίου Σαμοσάτων, Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, Φωτίου τοῦ Μεγάλου καὶ Μάρκου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ κ.λ.π., παρορμώμεθα ἔσωθεν νὰ εἴπωμεν ἐν συμπεράσματι ὅτι:

Μεταξὺ τῶν 7 Ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῆς ἀμωμήτου Ὁρθοδόξου ἡμῶν Πίστεως καὶ τῆς Θεοκιοράνου Μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας, τὸ κῦρος καὶ ἡ αἴγλη τῆς πρώτης Ἁγίας ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, ἀμέσως ἀντίστοιχον εὐρίσκεται πρὸς τὸ τῆς Συνόδου τῆς Ἁγίας Πεντηκοστῆς! Ἀποτελοῦσα δὲ αὕτη τὴν συνισταμένην τῆς τε Ἀποστολικῆς πρώτης καὶ τῶν διαφόρων Ἁγίων τοπικῶν Συνόδων, ἀλλὰ μὴν καὶ βάσιν καὶ θεμέλιον καὶ ἀρραγὲς καὶ ἀναντικατάστατον κρηπίδωμα ἀπασῶν τῶν Οἰκουμενικῶν, εἶναι ἐκπάγλως λαμπρὰ καὶ θεσπεσία ἐν τῇ πρωτοτυπία αὐτῆς καὶ καλύπτει ἀπάσας μὲ τὸ κῦρος αὐτῆς. Μαρτυροῦσι δὲ τοῦτο ἅπασαι αἱ μεταγενέστεραι Ἀγίαι

Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, αἵτινες κατήρχοντο τῶν συνεδριῶν αὐτῶν διὰ τῆς ἀπαγγελίας τοῦ «Ὁρου τῆς Πίστεως τῆς Νικαίας», ὄνπερ ἐν βραχεῖ ρήματι πλὴν πολλῇ συνέσει θεογράφως διεχάραξαν Πατέρες Θεῖοι, Χριστοκήρυκες, ἀποστολικοὶ, ἀγιώτατοι καὶ ὁσιώτατοι, μάρτυρες καὶ ἥρωες, ἀκίβδηλοι καὶ γνήσιοι φορεῖς Εὐαγγελικῶν καὶ ἀποστολικῶν παραδόσεων, Δοχεῖα καθαρὰ τοῦ Παναγίου Πνεύματος! Κατὰ τὴν ἐξήγησιν καὶ διαβεβαίωσιν τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς ἐν Χαλκηδόνι τοῦ 451, ὑπὸ τὸν ὄρον «Πίστις τῆς Νικαίας» ἐνενοεῖτο τὸ Σύμβολον τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, συμπληρωμένον ὑπὸ τῆς Β' ἁγίας ἐν Κων)πόλει (381) τοιαύτης. Ἐν δὲ τῇ Γ' Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ, ἐν Ἐφέσῳ (431), καίπερ ἀναγκαίων κριθέντων τῶν δογματικῶν καὶ ἀκριβέστατων ὄρων «Λόγος, Θεοτόκος, Ἀειπαρθένος», ἐν τούτοις δὲν ἐνεκρίθη ἵνα παρεμβληθῶσι καὶ προστεθῶσιν οὗτοι ἐν τῷ καθιερωμένῳ ἤδη Συμβόλῳ, ἵνα μὴ μόνον ὑποστῇ τοῦτο καὶ τὴν ἐλαχίστην τροποποίησιν καὶ ἀλλοίωσιν. Διὸ καὶ εἰσῆχθησαν οἱ ὄροι οὗτοι ἐν τῇ ἱερωτάτῃ ἀκολουθίᾳ τῆς φρικτῆς Μυσταγωγίας τῆς Θείας Λειτουργίας, εἰτ' οὖν Εὐχαριστίας, ἐν ἧ, ὁμοῦ μετὰ τῆς ἀναιμάκτου θυσίας τοῦ Παναμώμου ἀρνίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, προσφέρεται καὶ ἡ πεμπτουσία τῆς δογματικῆς καὶ Θεολογικῆς Πίστεως τῶν προσφερόντων ἐπὶ τοῦ Θυσιαστηρίου καὶ τῶν ὑπὲρ ὧν προσφέρονται. Εὐρηγται δ' οὗτοι ἐν τῷ ἀρχαιοτάτῳ ὕμνῳ τοῦ Ἀντιφώνου τῆς Θείας Λειτουργίας: «Ὁ Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος... σαρκωθῆναι ἐκ τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας ἀτρέπτως ἐνανθρωπήσας...» Τοσοῦτο ἐπιμελῶς, ἀπεφεύγετο πᾶσα προσθήκη, πᾶσα ἀλλοίωσις, ἔστω καὶ κατὰ κεραλαὶν εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Νικαίας, ἐκ σεβασμοῦ προφανῶς πρὸς τοὺς συντάξαντας αὐτὸ ὑπερόχους, θεοφόρους καὶ πνευματοφόρους Πατέρας. Ἀμέσως τοῦτο περιεβλήθη τὴν ἱερότητα τῆς δευτέρας, μετὰ τὴν «Κυριακῆν», προσευχῆς καὶ ἐν ἀρχαῖς ἤδη τοῦ βου αἰῶνος ὑπὸ συμπάσης τῆς Ἐκκλησίας, ἐν ἐκάστῃ θ. Λειτουργίᾳ, τῆς τε ἱερουργούσης καὶ τῆς ἱερουργουμένης ἐμμούσας καὶ ὁμοφώνως ἐφάλλετο, τουθόπερ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Καβάσιλα καὶ ἐν μέσῳ δεκάτῳ τετάρτῳ αἰῶνι ἐσυνεχίζετο¹⁵. Καὶ μεταγενέστερος δ' ἐπιμαρτυρεῖ τοῦτο ὁ Πυρομάλλης δὲ τῷ αὐτοῦ λειτουργικῷ ἀπογράφῳ ὑπὸ τύπον τῆς τυπικῆς διατάξεως: «Ὁ Διάκονος: Πρόσχωμεν καὶ τὸ Σύμβολον ψάλλωμεν! Καὶ τοῦ ἀρχidiaκόνου ἀρχομένου πάντες τὸ Σύμβολον ψάλλουσι»¹⁶.

»Τὴν ἐν τῇ ἱεουργίᾳ εἰσαγωγὴν τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως τῶν 318 Θεοφόρων Πατέρων, εἴτε πρῶτος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κων)πόλεως Τιμόθεος περὶ τὸ 571 «καθ' ἐκάστην σὺναξιν λέγεσθαι παρεσκευασεν ἐπὶ κατακρίσει τοῦ αἰρετικοῦ Μακεδονίου» μὴ ἀποδεχομένου αὐτό, ἐνῶ πρὸ τοῦ εἰρημένου Τιμοθέου ἀπαξ καὶ μόνον τοῦ ἔτους ἐλέγετο κατὰ ἁγίαν καὶ μεγάλην Παρασκευὴν «Τῷ καιρῷ τῶν γενομένων ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Κατηχῆσεων», εἴτε πρῶτος ἐπε-

13. Σωζομένου, Ἐκκλ. Ἱστορ. II, 25.

14. Ἐκκλ. Ἱστ. 1, 11 κ.έ. Σωζομ. 1, 23.

15. Ν. Καβάσιλας, κεφ. 26, Migne P.G. 150, 421.

16. Lib. XX, Cap. XXXIII

ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΠΙΣΤΙΣ

Ἀξιότιμε Κε Διευθυντά,

Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ παρακαλέσω ὑμᾶς ὅπως εὐαρεστούμενοι καταχωρίσητε εἰς τὸ προσεχές φύλλον τῆς «Ἐκκλησίας» τὴν παροῦσαν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ κ. Θεοδώρου, τὴν δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 2/12-1-62 τεῦχος αὐτῆς.

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν του ταύτην ὁ κ. Θεοδώρου γράφει: «Διὰ νὰ στηρίξη ὁ κ. Δημητρόπουλος τὸν ἰσχυρισμὸν του ὅτι φαίνομαι ἀποδεχόμενος τὴν περὶ πιθηκανθρώπου θεωρίαν καταφεύγει εἰς τὸ νὰ ἐπικαλεσθῆ καθ' ὅλως ἀπαράδεκτον διὰ καλοπίστους συζητητὰς τρόπον, ὅτι εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς μελέτης μου ἀναφέρω, ὅτι ἡ θεωρία τῆς ἐξελιξέως διδάσκει, ὅτι ὁ ἀνθρώπος προῆλθεν ἐκ τελειοτέρων ζωϊκῶν ὀργανισμῶν». Καὶ ἐρωτᾷ: «Πῶς θὰ ἀναιρέση τις μίαν θεωρίαν ἂν εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν ἀναφέρῃ τί αὐτὴ διδάσκει;»

Ἄλλ' ὁ κ. Θεοδώρου, πρὶν ἢ ἀναιρέση τὴν θεωρίαν τῆς ἐξελιξέως προέβη πρῶτον εἰς τὸν συμβιβασμὸν αὐτῆς πρὸς τὴν χριστιανικὴν πίστιν γράφας: «Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον συμβιβασμὸς τῆς θεωρίας τῆς ἐξελιξέως πρὸς τὴν Χριστιανικὴν πίστιν, γίνεται φανερόν... ὅτι ἡ ἐξέλιξις εἶναι ὁ τρόπος, ἢ ἡ μέθοδος μετὰ τὴν ὁποίαν ἔγινεν ἡ δημιουργία» («Ἐφημέριος» τοῦ 1960, σελ. 726).

Τὸν συμβιβασμὸν τοῦτον, εἶναι ἀληθές, ποιεῖται ὁ κ. Θεοδώρου ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι «ἡ ἀπὸ τοῦ κτηνώδους ὀργανισμοῦ εἰς τὸ ἀνθρώπινον μεταπήδησις συνετελέσθη δι' ἀμέσου δημιουργικῆς ἐπεμβάσεως τοῦ Θεοῦ» (αὐτόθι), δανειζόμενος τὴν προϋπόθεσιν αὐτὴν ἀπὸ τὸν κ. Τρεμπέλαν (Δογμ. τόμ. I, σελ. 462), ὅστις ὁμῶς κάμνει αὐτὴν δι' ἐντελῶς ἄλλον λόγον.

Ὁμολογῶ ὅτι ἐκ τῆς βιβλιογραφίας τῶν τελευ-

νόησε περὶ τὸ 471 Πέτρος ὁ Κναφεὺς διὰ τὴν Ἐκκλησίαν Ἄντιοχείας, ἐξ ἧς κατὰ μικρὸν καὶ μέχρι Βυζαντίου ἐπέξετάθη¹⁷. Ἄλλ' εἴτε ὁ Τιμόθεος, εἴτε ὁ Κναφεὺς ἐγένετο εἰσηγητῆς, ἢ εἰσηγηθεῖσα πρᾶξις ὑπῆρξε προσφορωτάτη, διότι δι' αὐτῆς ἀνανεούμεν ἐκάστοτε, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ μέλλοντος νὰ σφαιρασθῆ Ἄμνου, τὴν Πίστιν ἐκείνην, ἣν ἐνώπιον τῆς Ἱ. Κολυμβήθρας ὡμολόγησαμεν, ἐν ἧ ἡμέρα τὴν γέννησιν ἀπεκτῶμεν τὴν πνευματικὴν!

Τέλος δέον νὰ ὑπομνησθῆ ὅτι «ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἱεραρχίᾳ» τῇ ἀποδιδομένη εἰς Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην, τὸ μακάριον Σύμβολον τῆς Νικαίας ὀνομάζεται καὶ «ἰεραρχικὴ εὐχαριστία», εἰδὶ δι' αὐτοῦ ὁ ἱεράρχης, ὁ τῆς ὕμνολογίας προδξάρχων, ἀνεμίμνησε τοὺς παρόντας πάσας τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ, τοῦ καὶ πλάσαντος ἡμᾶς, καὶ διὰ τοῦ Μονογενοῦς Αὐτοῦ Υἱοῦ ἀναπλάσαντος, καὶ διὰ τοῦ Πνεύματος ἐπιστηρίζοντος, καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διασώζοντος καὶ πρὸς τὴν Αἰωνιότητα καθοδηγοῦντος, ἐφ' ᾧ ἀεννάως Τῷ εἴμεθα ὀφειλέται εὐχαριστιῶν.

Ἀρχιμ. ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ, Πτ. Θ. Φ.

Δ)ντῆς Ὁρησκευτικῆς Ὑπηρεσίας Γ.Ε.Α.

ταίων ἐτῶν, ἣν σημειοῖ ὁ κ. Θεοδώρου, πλὴν τῶν ἐργασιῶν τοῦ κ. Τρεμπέλα, ὅστις, καθόσον ἐγὼ τοῦλάχιστον ἀντελήφθην, δὲν εἰσηγήθη ποτὲ συμβιβασμὸν τινα ἐξελιξέως καὶ Χριστ. πίστεως, εἶχεν πλήρη ἄγνοιαν ὅτι ὁ κ. Θεοδώρου τετράκις εἰς τὸ παρελθὸν (1947, 1949, 1955, 1960) εἶχεν ἐμφανίσει τὴν ἀποψιν ταύτην. Ἄλλ' ἐρωτῶ, ἔχει σχέσιν τινὰ ἢ ὑπ' ἐμοῦ ἄγνοια τῶν κατηχητικῶν τούτων δοκιμιῶν τοῦ κ. Θεοδώρου, ἐν οἷς οὗτος, ὡς λέγει, παρουσίασε τὸν συμβιβασμὸν ἐξελιξέως καὶ Χριστ. πίστεως, μετὰ τὴν οὐσίαν τοῦ θέματος; Ἴσως ἢ ἄγνοια μου αὕτη ἐξηγεῖ διατὶ «ἡ δογματικὴ μου εὐθιξία ὑπῆρξεν ὄψιμος», οὐδαμῶς ὅμως σημαίνει ὅτι ἐπὶ τὸσον χρόνον ἐθεώρουν τὴν ἀποψίν του ὀρθὴν καὶ ὅτι ὄψιμος, ἔνεκεν εἰδικῶν τάχα ἐπιληψίμων ἠθικῶς λόγων, ὡς ὑπονοεῖ, ἐπέκρινα αὐτὴν ὡς ἐσφαλμένην καὶ ἐπικίνδυνον διὰ τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Γνωσὶν τῆς ἀπόψεως ταύτης τοῦ κ. Θεοδώρου ἔλαβον διὰ πρώτην φοράν ἀπὸ τὸ ἄρθρον του εἰς τὸν «Ἐφημέριον» (Ὀκτώβριος 1960), ἐν τῷ ὁποίῳ οὗτος παρουσίαζεν αὐτὴν διὰ πέμπτην, ὡς μετὰ πληροφορεῖ φοράν—ἦτο τάχα τὸσον σπουδαία ἢ περιφημος αὕτη ἀποψὶς διὰ νὰ τὴν προβάλλῃ ὁ κ. Θεοδώρου τὸσον συχνά;—Ὅταν δὲ ἔλαβον τὸ πρῶτον γνωσὶν αὐτῆς ἐξέφρασα ἀμέσως προφορικῶς καὶ εὐθέως τὴν ἀντίθεσίν μου εἰς τὸν ἴδιον, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ τότε λόγος τις ἐξ ὧν ὑπαινίσσεται, καὶ ἔπειτα προέβην καὶ εἰς γραπτὴν κριτικὴν αὐτῆς.

Καὶ εἶπον εἰς τὴν κριτικὴν μου εἰς τὸν κ. Θεοδώρου καὶ ἐπαναλαμβάνω καὶ τώρα: «Εἰς τὴν λογικὴν τῆς ἐξελιξέως ἢ προϋπόθεσις περὶ ἀμέσου δημιουργικῆς ἐπεμβάσεως τοῦ Θεοῦ πρὸς ἐμφάνισιν τοῦ πρωτοπλάστου» δὲν εὐσταθεῖ. Διότι ἡ ἐξέλιξις καὶ ἡ ἄμεσος ἐπέμβασις τοῦ Θεοῦ πρὸς ἐμφάνισιν τοῦ πρώτου ζεύγους τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἐννοιαὶ ἀντιφατικαὶ καὶ ἀποκλείου ἀλλήλας, καθόσον ἐξέλιξις μὲν σημαίνει ἔμμεσον προέλευσιν τοῦ ἀνθρώπου «ἐκ τινος τῶν τελειοτέρων κτηνωδῶν ὀργανισμῶν, τῶν προσεγγιζόντων ἤδη τὸν ἀνθρώπον, δι' ἐξελιξέως ὑπὸ τὴν θεϊαν ἐπίβλεψιν», ὡς φρονοῦν Ρωμαιοκαθολικοὶ τινες συγγραφεῖς (ἢ παράθεσις ἐκ τῆς μελέτης τοῦ κ. Θεοδώρου, «Ἐφημέριος», σελ. 726), ἐνῶ ἄμεσος δημιουργία τὴν διὰ συγκεκριμένης καὶ ἀμέσου δημιουργικῆς πράξεως τοῦ Θεοῦ πρόοδον εἰς τὸ εἶναι ἐξ οὐκ ὄντων. Δυστὶν θάτερον. Ἡ ὑπάρχει ἐξελικτικὸς νόμος λειτουργῶν τελολογικῶς ὡς αἰτία τῆς ἀπὸ εἶδους εἰς εἶδος μεταβολῆς, ἢ ἐκπηδήσεως τῶν ζώντων ὀργανισμῶν, ἀπὸ τῶν ἀτελεστέρων μέχρι τοῦ ἀνθρώπου, ὡς λέγουσιν οἱ ἐξελικτικοί, ἢ δὲν ὑπάρχει. Ὅτι δὲ τοιοῦτος νόμος δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν πραγματικότητα, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸν νοῦν τῶν ὀπαδῶν τῆς ἐξελιξέως, δέχεται καὶ ὁ κ. Θεοδώρου, στηριζόμενος εἰς τὰ πορίσματα τῆς Γενετικῆς, καθ' ἣ «ἢ πρὸς παραλλαγὴν ἰκανότητος τῶν ὀργανισμῶν κινεῖται ἐντὸς τῶν ὀρίων τοῦ εἶδους καὶ δὲν δύναται νὰ παραγάγῃ νέα εἶδη» («Ἐκκλησία», σελ. 55), τὰ ὁποῖα πορίσματα εἶναι ἡ χαριστικὴ βολὴ ἀμφοτέρων τῶν μορφῶν τῆς ἐξελιξέως.

17. Παρὰ I. Goar, Εὐχολόγιον σ. 183.

Καὶ κατὰ ταῦτα μὲν ὁ κ. Θεοδώρου παρουσιάζεται ὅτι δὲν υἱοθετεῖ μορφὴν τινὰ τῆς ἐξελιξέως, θὰ ἤμην δὲ κακῆς πίστεως συζητητῆς ἢν ὑπεστήριζον τὸ ἀντίθετον. Πλὴν ἕμως εἰς τὰς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς παρουσίας παρατεθείσας περικοπὰς ἀπὸ τὸ πρῶτον καὶ ἐπίμαχον μέρος τῆς μελέτης του, ὁ ἴδιος καὶ ὄχι ἐγὼ παρουσιάζει ἐαυτὸν υἱοθετοῦντα τὴν θεωρίαν τῆς ἐξελιξέως. Διότι ἀτυχῶς ἐκεῖ ἀναφέρει τί διδάσκει, ἢ θεωρία αὕτη, οὐχὶ διὰ τὴν ἀναίρεσιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συμβιβάσιν πρὸς τὴν χριστιανικὴν πίστιν. "Ὅτι τοιαύτην ἐντύπωσιν παρέχει δι' ἐαυτὸν ὁ ἴδιος πιστοῦται καὶ ἐξ ὧν λέγει ἐκεῖ ἐν συνεχείᾳ. «Ἄλλ' ἐὰν ἢ ἀ π ο δ ο χ ἦ τῆς θωρίας τῆς ἐξελιξέως δὲν ἀποτελεῖ κίνδυνον καὶ «ζήτημα ζωῆς καὶ θανάτου» διὰ τὴν Θρησκείαν (καὶ θρησκείαν ἐδῶ, ὡς ρητῶς διασαφεῖ εἰς τὴν ἐπιστολὴν του («Ἐκκλησία», 57α), ἐννοεῖ τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν), ἀντιθέτως ἢ ἀπορριψίς τῆς μηχανοκρατικῆς μορφῆς τῆς θεωρίας τῆς ἐξελιξέως σημαίνει τὸν ἐκ θεμελιῶν κρημνισμόν τοῦ οἰκοδομήματος τῆς ὑλιστικῆς καὶ ἀθεϊστικῆς κοσμοθεωρίας». Ἐδῶ ὁ κ. Θεοδώρου ὁμιλεῖ καθαρὰ περὶ δύο θεωριῶν, ἐξ ὧν τὴν μὲν μίαν ἀποδέχεται καὶ τὴν συμβιβάζει μὲ τὴν χριστιανικὴν πίστιν, τὴν δὲ ἄλλην ἀπορρίπτει. Οὕτως, ὁ ἀπλοῦς καὶ ἀνίδεος ἀναγνώστης, ὅπως ὁ γράφων, τοῦ τρόπου τοῦ διανοεῖσθαι τοῦ κ. Θεοδώρου συμπεραίνει κατ' ἀνάγκην ὅτι οὗτος υἱοθετεῖ «μίαν μορφὴν τῆς θεωρίας τῆς ἐξελιξέως», προφανῶς τὴν τελολογικὴν, ἢ καὶ συμβιβάζει πρὸς τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ἵνα καθησυχάσῃ τοὺς φόβους ἡμῶν διαπορούμενων τί τάχα θὰ ἐσήμαινε ἢ τυχὸν ἐπαλήθευσις τῆς θεωρίας ταύτης, διὰ τὴν χριστιανικὴν πίστιν, τὴν δὲ ἄλλην μορφὴν αὐτῆς, τὴν μηχανοκρατικὴν, ἀπορρίπτει. Ἀλλὰ διατὶ δὲν μᾶς λέγει τί θὰ συνέβαινεν εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν ἐὰν παρ' ἐλπίδα ἀπεδεικνύετο ἐπιστημονικῶς ἀληθὴς ἀντὶ τῆς τελολογικῆς, ἥτις δὲν εἶναι ὡς ἰσχυρίζεται ἐπικίνδυνος διὰ τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ἢ μηχανοκρατικὴ ἐξέλιξις;

Καὶ εἶπον καὶ ἐπαναλαμβάνω εἰς τὸν κ. Θεοδώρου, ἰσχυρίζομενον ὅτι «ἡ θεωρία τῆς ἐξελιξέως δέχεται διὰ τῆς μελέτης του καιρία πλήγματα», ὅτι ἀπευθύνεται οὐ μόνον πρὸς μαθητὰς Δημοτικῶ Σχολείου, ἀλλὰ καὶ πρὸς μέσης μορφώσεως καὶ ἐπιστήμονας ἀναγνώστας, οἱ ὅποιοι τέλος πάντων ἀντιλαμβάνονται τὸ ἀπλούστατον αὐτὸ πρᾶγμα, ὅτι τὸ νὰ πλήττη τις καιρίως τὴν θεωρίαν τῆς ἐξελιξέως καὶ εἶτα νὰ ἐπαναφέρῃ αὐτὴν εἰς τὴν ζωὴν διὰ τὴν συμβιβάζει μὲ τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ἢ τὰνάπαλιν, εἶναι ἀντίφασις καὶ ἀσυνέπεια ἐπιστημονικῆ. Ὁ κ. Θεοδώρου εἶναι οὐ μόνον θεολόγος, ἀλλ' ὡς διατείνεται καὶ δόκιμος φιλόσοφος, ὥστε νὰ ἀπαιτήσῃ μετ' ἐπιμονῆς, εὐθύς ὡς δωρίσθη καθηγητῆς τῆς Θεολ. Σχολῆς, νὰ ἀναλάβῃ καὶ ἐν τέλει ἀνάλαβε κατ' ἀνάθεσιν τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῆς Φιλοσοφίας, καὶ θὰ ὤφειλεν αὐτὸς πρῶτος νὰ ἀντιληφθῇ ὅτι ἢ ἐπαμφοτερίζουσα αὕτη ὑπ' αὐτοῦ μεταχειρίσις τῆς θεωρίας τῆς ἐξελιξέως εἶναι σφάλμα ἀπολογητικῆς τακτικῆς τεράστιον. Ἡ ἢ θεωρία τῆς ἐξελιξέως εἶναι ἀληθής, ὅποτε δὲν εἶναι δεκτικὴ ἀναίρεσεως, ἢ εἶναι

ψεῦδος μέγα, τοῦ ὁποῦ ὁ συμβιβασμὸς μὲ τὴν χριστιανικὴν ἀλήθειαν ἐκθέτει τὴν τελευταίαν εἰς μυρίους κινδύνους. Καὶ ἐπειδὴ προσωπικῶς πιστεύω ὅτι ἡ θεωρία τῆς ἐξελιξέως εἶναι ψεῦδος περιβεβλημένον ἔνδυμα ἐπιστημονικῆς ἀληθοφανείας, ἵνα δύναται εὐχερέστερον νὰ χρησιμοποιηθῆται ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεως ἐναντίον τῆς, εἶπον εὐλικρινῶς, ψυχραίμως καὶ ἀπροσηματίστως εἰς τὸν κ. Θεοδώρου, ἐπαναλαμβάνω δὲ καὶ ἤδη ἐν συντόμῳ, ὅτι τὸ ψεῦδος τῆς ἐξελιξέως ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ, οὐδὲ ἀκόμη καὶ δι' ἀπολογητικούς λόγους, ὀφείλει ἔστω καὶ καθ' ὑπόθεσιν νὰ συμβιβάζεται πρὸς τὴν ἀλήθειαν τῆς χριστιανικῆς πίστεως διότι:

1) Ἡ λογικὴ τῆς ἐξελιξέως, τῆς τε μηχανικῆς καὶ τῆς τελολογικῆς κλονίζει τὴν πίστιν εἰς τὴν ἀλήθειαν τῆς περὶ δημιουργίας τῶν ὄντων Χριστιανικῆς διδασκαλίας ἐξ οὐκ ὄντων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ μόνου τοῦ Λόγου αὐτοῦ, ἀφ' ἐνός, καὶ εἰς τὴν θεοπνευστίαν τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ἀφ' ἑτέρου.

2) Ἀμεσος δημιουργικὴ ἐπέμβασις τοῦ Θεοῦ πρὸς ἐμφάνισιν τοῦ πρωτοπλάστου καὶ ἐξέλιξις εἶναι φράσεις καὶ λέξεις ἀντιφατικαί, ἀποκλείουσαι ἀλλήλας. Ἡ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ «ποιήσωμεν ἄνθρωπον...» εἶναι σημαντικὸς ἀμέσος δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅποτε δὲν ἔχομεν ἐξέλιξιν, ἢ εἶναι σημαντικὸς ἐμμέσος δημιουργικῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, συμφώνου πρὸς τὸ σχῆμα τῆς τελολογικῆς ἐξελιξέως, ὅποτε, εἴτε τὸ θέλομεν, εἴτε ὄχι, εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι προῖον ἐξελιξέως ἐκ κατωτέρου τινὸς εἶδους μὲ ὄλας τὰς καταστροφικὰς διὰ τὴν Χριστιανικὴν πίστιν συνεπείας.

Καὶ 3) Κατὰ τὴν λογικὴν τῆς ἐξελιξέως παρουσιάζεται λογικῶς ἀστήρικτος ἢ ἐκδοχὴ τῆς ἐμφάνισεως ἐνός μόνου ζεύγους πρωτοπλάστων. Ἀπαξ δὲ τεθῆ ὑπὸ ἀμφισβήτησιν ἢ ἀλήθειαν περὶ τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὕας ἐν τῷ Παραδείσῳ αἱ χριστιανικαὶ ἀλήθειαι, αἵτινες θεμελιούνται ἐπὶ τῆς ἐν τῷ Ἀδάμ ἐνόητος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἢτοι ἢ ἀρχέγονος τοῦ ἀνθρώπου κατάστασις, τὸ προπατορικὸν ἀμάρτημα, ἢ ἐνανθρώπησις τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ κλπ. ἀποβαίνουν ἄνευ λογικοῦ θεμελίου, ἐντελῶς ἀστήρικτοι καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ μῦθοι. Ἀνεφερα δὲ σχετικῶς τὸ παράδειγμα τοῦ Διαμαρτυρομένου θεολόγου Ἐμὶλ Μπρουνερ, ὅστις ἀποτολμήσας συμβιβασμὸν χριστιανικῆς κοσμοθεωρίας καὶ θεωρίας τῆς ἐξελιξέως, κατέληξεν εἰς ἀνάλογα, ἐντελῶς ἀπὸ ὀρθοδόξου ἀπόψεως ἀπαράδεκτα, συμπεράσματα. (Βλ. «Ἐνορία», τεύχος 317, σελ. 314).

Αὐτὰ τὰ σαφῆ καὶ ἀνεπίδεκτα παρερμηνείας εἶπον εἰς τὸν κ. Θεοδώρου. Καὶ οὗτος τί ἀπήντησεν εἰς αὐτά; Τίποτε. Τοῦναντίον περιελθὼν εἰς πλήρη ἀμχανίαν, ἐγκατέλειπεν ἐντελῶς τὴν ἀπάντησιν ἐπὶ τῆς οὐσίας διὰ νὰ παρατρέψῃ τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου πρὸς ἐντελῶς ἄσχετα θέματα. Καὶ δὴ πρῶτον πειρᾶται νὰ μὲ παρουσιάσῃ στρεφόμενον καὶ ἐναντίον ὑμῶν, Κε Διευθυντά, (ὅστις ὡς μὴ εἰδικὸς δὲν ὀφείλετε νὰ γνωρίζετε ὅτι ἡγνοεῖ ὁ εἰδικὸς κ. Θεοδώρου), καὶ ἐναντίον τοῦ «Ἐφημερίου» καὶ τῆς

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Τὸ δίδαγμα τῆς 25ης Μαρτίου.

Θὰ εορτάσωμεν καὶ πάλιν μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὸν Ἐθαγγελισμὸν τῆς Θεοτόκου, συνωφασμένον μετὴν εορτῆν τῆς Ἐθνικῆς μας ἐπετείου. Ἐχουν ἀναμφιβόλως καὶ αἱ εορταὶ τὴν ἰδικὴν των συμβολικὴν γλῶσσαν. Καὶ ἡ 25ῃ Μαρτίου οὐδέποτε θὰ παύσῃ διδάσκουσα τὰς γενεὰς τῶν Ἑλλήνων, ὅτι ἄρρηκτος εἶναι ὁ σύνδεσμος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας πρὸς τὸ Ἔθνος. Καὶ νὰ ἐμπεδώσῃ εἰς τὰς συνειδήσεις τὴν ἀκτινοβολίαν καὶ τὴν δημιουργικὴν δύναμιν τῆς Ἐλληνοχριστιανικῆς παραδόσεως.

Διότι ἡ Ὁρθόδοξος πίστις μας ὑπῆρξε, διὰ πάντα μὴ τυφλόν, ἢ συνεκτικὴ δύναμις τοῦ Γένους μας κατὰ τοὺς δισέκτους χρόνους τῆς δουλείας του. Αὐτὴ καὶ ἡ πηγὴ τῆς παραγωγικῆς του καὶ τῆς παρηγορίας του εἰς τὰς ἀπροσμέτρητους θλίψεις καὶ δοκιμασίας του καὶ οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου μας, «μὴ φοβείσθε ἀπὸ τὴν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτείνειν», ἐχαλόβδωνον τὴν ἀντοχὴν του εἰς τὸ μαρτύριόν του. Αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ ἀστεϊρέντος Κασταλία τῆς ἐμπνεύσεως καὶ τῆς ἀδαμάστου ἐφέσεώς του πρὸς τὴν Ἐλευθερίαν. Διότι διδάσκει ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι «εἰκὼν Θεοῦ», καὶ ὅτι ἐξαγορασθεὶς διὰ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παραμῆνῃ δοῦλος. Καὶ ὅτι ὁ Σταυρὸς, ὁ ἀναλαμβάνόμενος

«Ἐκκλησίας», καίτοι εἶναι ἀπολύτως σαφές τι ἐνόουν λέγων «ἡ ἀρμοδιὰ Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς» καὶ ὅτι ὑπεύθυνον διὰ τὴν καταχώρισιν τῆς ἐσφαλμένης ἀπόψεώς του εἰς τὸν «Ἐφημέριον», ὑπενόουν τὸν ἴδιον, ὅστις λόγῳ τῆς ὑπευθύνου θέσεώς του παρὰ τῆ «Ἐκκλησία» εἶναι οὐσίᾳ ὑπεύθυνος διὰ τὴν καταχώρισιν ταύτην εἰς τὸν «Ἐφημέριον». Δεύτερον δὲ μεταβῆτε τὰς ἰδικὰς του εὐθύνas εἰς τοὺς ὄμους τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς συντάξεως τοῦ «Ἀναλυτικοῦ προγράμματος τῶν Μαθημάτων τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων», ἧτις, ὡς ὁμολογεῖ, κατόπιν εἰσηγήσεως αὐτοῦ υἰοθέτησε τὴν ἀποφιν ταύτην. Χωρὶς νὰ θέλω νὰ ἀμφισβητήσω τὴν ἀξιοπιστίαν τοῦ κ. Θεοδώρου, ἐπειδὴ ὡς ἄνθρωπος ἐκ φύσεως δύσπιστος ἀμφιβάλω ἂν τόσοι διαπρεπεῖς Καθηγηταὶ καὶ Ἀρχιερεῖς, οἵτινες ἀπετέλουν τὴν Ἐπιτροπὴν ταύτην, «μετὰ συζήτησιν υἰοθέτησαν» μίαν ἀποφιν τοσοῦτον σφοδρῶς ἀντιτίπτουσαν πρὸς τὴν Χριστιανικὴν ἀλήθειαν, καὶ ἐπειδὴ μὲν ἔλαβεν ἤδη χώραν δημοσιὰ συζήτησις ἐπ' αὐτῆς, ὁ δὲ κ. Θεοδώρου ἐπιμένει μὲν ὅτι ἡ ἀποφιν του αὐτῆ «εἶναι ἡ μόνη ὀρθή», ἀποφεύγει δὲ ἐπιμελῶς νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν θέσιν του αὐτὴν δι' ἐπιστημονικῆς ἀναιρέσεως τῶν κατ' αὐτῆς ἰδικῶν μου αἰτιάσεων, χαρακτηρίζων αὐτὰς ἀθαιρέτως ὡς προσωπικὴν ἐπίθεσιν ἐναντίον του, ἐπιτραπέιτω μοι νὰ προτείνω τὴν ὑπὸ τῆς ἰδίας Ἐπιτροπῆς προσηκτικωτέραν ἐπανεξέτασιν τῆς εἰρημένης ἐπιμάχου ἀπόψεως, ἧτις, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν καὶ τὰς ἰδικὰς μου κατ' αὐτῆς αἰτιάσεις, νὰ ἀποφανθῇ ὑπευθύνως ἂν ἡ ἀποφιν τοῦ κ. Θεοδώρου εἶναι ἡ οὐ

ἐκουσίως ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ, νικᾷ τὸ κακόν, καὶ θριαμβεύει κατὰ τοῦ θανάτου.

Ἐντεῦθεν ἐπήγασαν ὅλοι οἱ ὑπέροχοι ἡρωϊσμοὶ τοῦ Γένους μας κατὰ τοὺς ἑπταετεῖς πολυστενάκτους ἀγῶνάς του κατὰ τῆς Τουρκικῆς τυραννίας. Ἡρωϊσμοὶ ἔκπαγλοι καὶ ἀσύγκριτοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπρωτοστάτησεν ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας. Αὐτὴ ἐπυροδότησεν τοὺς δαυλοὺς τοῦ Σαμουήλ, τοῦ Κανάρη καὶ τοῦ Καψάλη. Καὶ ἔλαμψεν ὡς ἀστραπὴ εἰς τὰ ξίφη τῶν Ἐλευθέρων Πολιορκημένων, ποὺ ἡ ἀνταγεία τῆς ἐθάμβωσε τὴν Οἰκουμένην καὶ ἀπεκάλυψεν εἰς ὄλους τὸν ἀδάμαστον ἔρωτα πρὸς τὴν Ἐλευθερίαν τοῦ Γένους μας. Καὶ τὴν ἀποφασιστικότητά του, νὰ ἐπαναζήσῃ ὡς Κράτος δικαίου καὶ ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπειᾶς, συνεχίζον τὴν ἐνδοξον ἱστορικὴν του πορείαν.

Ἀπροσμέτρητα εἶναι ἔκτοτε τὰ θύματα καὶ τὰ σφάγια τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας ἐπάνω εἰς τὸν τρισάγιον βωμὸν τῆς Πατρίδος. Καὶ ὑπῆρξε διὰ τοῦτο ἐνέργεια καὶ πράξις ὑψηλῆς ἐμπνεύσεως, ἀλλὰ καὶ ὑπόδειξις χρέους ἱεροῦ πρὸς τοὺς πολιτικοὺς Ἀρχοντας, τὸ εὐλαβῆς τρισάγιον, τὸ ὁποῖον ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χρυσόστομος ἐπετέλεσεν, ἅμα τῇ ἐνθρονίσει του πρὸ τοῦ κενοταφίου τοῦ Ἐθνομάρτυρος ἀγωνιστοῦ Χρυσοστόμου Σμύρνης καὶ τῶν σὺν αὐτῷ σφαιρισθέντων. Εἶθε ἡ σημασία του νὰ

ὀρθῇ, ἵνα παύσῃ πᾶσα περαιτέρω ἀντιλογία.

Πλεῖστα ἄλλα σημεῖα τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Θεοδώρου, ἐντελῶς ἄσχετα πρὸς τὸ ὑπὸ συζήτησιν θέμα, ἀντιπαρέρχομαι ἀναπάντητα. Ὡσαύτως ἱκανοὺς ὑπαινιγμοὺς καὶ δυσφημιστικοὺς χαρακτηρισμοὺς αὐτοῦ διὰ λόγους ἀρχῆς ἀντιπαρέρχομαι ἐπίσης ὡς ἀναξίους περαιτέρω προσοχῆς. Τέλος δὲ τὸ «φίλος μὲν ὁ Πλάτων, φιλότατος δ' ἡ ἀλήθεια», τὸ ὁποῖον ὁ κ. Θεοδώρου ἔχει πάντοτε ὡς γνώμονα τῆς ὑπ' αὐτοῦ μεταχειρίσεως τῶν φίλων του καὶ τῆς ἀληθείας, «ἀδιαφορῶν» πλήρως διὰ τὸ ἀτομικόν του συμφέρον καὶ τὸ συμφέρον τῶν φίλων του, ὡς καὶ τὰ ἐν συνεχείᾳ γενναίφρονα συμπεράσματά του («Ἐκκλησία», σελ. 58), ἐπιστρέφω πρὸς τὸ ἴδιον ὡς λογικῶς καὶ ἐντελῶς ἀπαράδεκτα.

Θέτων διὰ τῆς παρουσίας τέρμα ἀπὸ τῆς ἰδικῆς μου πλευρᾶς εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ θέματος συζήτησιν, δηλοῦ ὅτι δὲν πρόκειται νὰ ἐπανεέλθω ἔστω καὶ προκαλούμενος.

Εὐχαριστῶν θερμότατα διὰ τὴν εὐγενῆ φιλοξενίαν, διατελῶ

Μετ' ἐξαιρέτου τιμῆς
Π. Χ. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ δ. θ.

Σ η μ ε ί σ ι ς «Ἐ κ λ η σ ί α ς». Ὁ Διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ «Ἐνορία» κ. Ἀνδρ. Κεραμιδῆς, δι' ἐπιστολῆς του γνωρίζει ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Θεοδώρου ἀναφερομένη «κολόβωσις» τῆς εἰς τὴν «Ἐνορίαν» δημοσιευθείσης ἀπαντήσεώς του εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Δημητροπούλου, ἐγένετο ὑπὸ τοῦ κ. Εἰσαγγελέως.

κατανοηθῆ βαθέως. Καὶ νὰ γίνῃ συνειδητόν, ὅτι ἡ τεχνικὴ πρόοδος πρέπει νὰ συμβαδίζῃ μὲ τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ἔθνους. Διότι ἡ ἀφρευθῆς γλῶσσα τῆς Ἱστορίας μᾶς διδάσκει, ὅτι ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἡ κραταίωσις τοῦ Ὁρθοδόξου θρησκευτικοῦ συναισθήματος, συμβαδίζει καὶ ταυτίζεται μὲ τὴν πρόοδον καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Ἔθνους μας.

Μετὰ τῆς αὐτῆς στοργῆς.

Ἡ ὑπὸ τοῦ κλήρον, τῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Καβάλας γενομένη πανηγυρικὴ ὑποδοχὴ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Χρυσοστόμου. Ὅστις μετέβη εἰς αὐτήν, ἵνα ἀποχαιρετηθῇ τὸ προσφιλὲς Αὐτοῦ ποιμνιον, τὸ ὁποῖον ἐπὶ ὀλοκλήρου δεκαετίας ἐποίμανε καθ' ὑποδειγματικὸν τρόπον, ἀπέδειξε τοὺς ἀρρήκτους δεσμούς, οἵτινες εἶχον συνδέσει τὸν Νέον Προκαθημένον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῶν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου πνευματικῶν του τέκνων.

Ἀληθῶς δακρῶβρεκτος ὑπῆρξεν ἡ ἐπαρῆ τοῦ Μακαριωτάτου μετὰ τοῦ παλαιοῦ ποιμνίου του. Καὶ τὰ ἐπὶ τῷ ἀποχωρισμῷ δάκρυα ἦσαν τὸ ἐπιστέγασμα τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ Μακαριώτατος μετὰ στοργῆς ἐπὶ τεσσαρακονταετιᾶν «οὐκ ἐπαύσατο μετὰ δακρῶν νοθετῶν ἓνα ἔκαστον» (Πράξ. κ', 31). Τὰ δάκρυα αὐτὰ εἶναι ἡ ἀρίστη ἐγγύησις, ὅτι ὁ Μακαριώτατος μετὰ τῆς αὐτῆς στοργῆς πρὸς τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος θὰ ἐκπληρώσῃ τὰ νέα καθήκοντα Αὐτοῦ ὡς Προκαθημένου αὐτῆς, ἅτινα κατὰ ἀριστοτεχνικὸν τρόπον συνᾶντισεν ὁ προσφωνήσας ἐν Καβάλα τὸν Μακαριώτατον Τοποτηρητῆς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Φιλίππων Σεβ. Μητροπολίτης Ἐλευθερουπόλεως κ. Ἀμβρόσιος, ὅστις μεταξὺ ἄλλων εἶπε τὰ ἑξῆς: «Ἡ πίστις ἔχει κλονισθῆ, τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα τῆς Πατρίδος προσβάλλονται ὑπὸ τοῦ ἀνέμου τῆς ξενομανίας, τὰ ὄσια καὶ τὰ ἱερὰ δημοσία ὑβρίζονται, τὰ ἐκκλησιάσματα ἀραιοῦνται καὶ οἱ αἰρετικοί, ὡς σμήνη ἀκρίδων, ζητοῦν νὰ καταφάγουν ὅ,τι ἀπέμεινε... Περιθώρια χρόνου δὲν ὑπάρχουν. Ἡ νόσος βαρυντάτη. Ποιήσατε ἔργον χειροουργοῦ... Ὡς γενναῖος καὶ ἐπιδέξιος στρατηγὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἀνασυντάξατε τὰς δυνάμεις Αὐτῆς, ἐκδιώξατε τοὺς δειλοὺς καὶ λιποτάκτας, κινητοποιήσατε πᾶν εὐγενὲς στοιχεῖον, ἐκλέξατε τὰ στελέχη ἐκ τῶν εὐσεβεστέρων καὶ γενναιοτέρων ἀνδρῶν καὶ τότε θὰ ἴδετε ἐκ τῆς συμφορᾶς νὰ ἀναδύεται μία νέα στρατιὰ τοῦ Κυρίου, ἡ ὁποία θὰ γίνῃ τείχος, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον θὰ διαλυθῶν τὰ ἀβυσσαλέα κόματα τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ».

Ἀπαράδεκτος ἀπόφασις.

Ἡ ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀγρυπνος παρακολούθησις τοῦ δημιουργηθέντος ζητήματος ἐκ τῆς ἀπαράδεκτον ἀποφάσεως τοῦ Α.Σ.Ε.Π. περὶ μειώσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὥρῶν διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν ἐν τοῖς Γυμνασίοις ἐιδικῆς κατευθύνσεως καὶ ἐν ταῖς Παιδα-

γωγικαῖς Ἀκαδημαῖαις ἐδημιούργησαν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν αἰσθήματα βαθείας ἀνακουφίσεως.

Αἱ ὥραι τῶν Θρησκευτικῶν οὐ μόνον δὲν πρέπει νὰ ἐλαττωθῶν, ἀλλὰ πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ γίνων περισσότεραι, ἐὰν δὲν θέλωμεν νὰ καταπατήται κατ' οὐσίαν τὸ Ἴβον ἄρθρον τοῦ Συντάγματος, τὸ ὁποῖον ῥητῶς ὀρίζει, ὅτι «εἰς πάντα τὰ Σχολεῖα τῆς Μέσης καὶ Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως ἡ διδασκαλία ἀποσκοπεῖ τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἀγωγὴν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως τῶν νέων ἐπὶ τῇ ἰδεολογικῶν κατευθύνσεων τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ».

Ἀληθῶς, πῶς οἱ δημοδιδάσκαλοι καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν παντὸς τύπου Γυμνασίων θὰ γίνων ὀλοκληρωμένα προσωπικότητες καὶ πῶς οἱ πρῶτοι ἐξ αὐτῶν θὰ γίνων οἱ ποδηγῆται τῆς μαθητιώσης νεολαίας, ἐὰν ἡ θρησκευτικὴ ἀγωγὴ αὐτῶν εἶναι ὅπως ὑποτιπώδης καὶ ἀπροφικῆ; Εἶναι καιρὸς πλέον νὰ ἐννοησῶμεν, ὅτι ἡ Θρησκεία δὲν εἶναι μόνον «προπαρασκευὴ διὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν», ἀλλὰ καὶ ἡ κορηπὴς τῆς ἐπιγείου ζωῆς καὶ ἡ ἀρίστη προϋπόθεσις τῆς ἑναρμονίσεως καὶ ἱεραρχήσεως πασῶν τῶν ἀξιών αὐτῆς. Μόνον ἡ ὑγιὴς θρησκευτικὴ ζωὴ δημιουργεῖ ὀλοκληρωμένας προσωπικότητας καὶ ἀπομακρύνει τὸν κίνδυνον τῆς δημιουργίας στενοκεφάλων ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι θὰ ἔχων εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τὰ παρῶπια τῆς μονομερείας.

Ἐὰν αὐτοὶ οἱ Γερμανοὶ εἰς ἅπαντας τοὺς τύπους τῶν Γυμνασίων των, ἀκόμη καὶ τῶν πρακτικῶν καὶ οἰκονομικῶν λυκείων, ἔχων δίωρον θρησκευτικὴν διδασκαλίαν καθ' ἑβδομάδα διὰ πάσας τὰς τάξεις, πολὺ περισσότερον πρέπει οἱ Ἕλληνες νὰ μὴ λησμονοῦν, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Χριστιανικὴ Πίστις εἶναι στενώτατα συνοφασμένη μὲ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, ἀποτελοῦσα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καὶ τὴν κατ' ἔξοχὴν Ἑθνοποιὸν δύναμιν.

Τούτων ὅπως ἔχόντων, αἱ ῥηταὶ διαβεβαιώσεις τοῦ Ἀξιοτίμου Ὑπουργοῦ Θρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας κ. Κασιμάτη περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρόκειται νὰ ἐγκριθῇ ὑπ' αὐτοῦ ἡ ἀπόφασις τοῦ Α.Σ.Ε.Π. πρέπει νὰ ἔχων ὡς συνέχειαν καὶ ἐπιστέγασμα τὴν ἀμεσον ἀντικατάστασιν τῶν μελῶν τοῦ Α.Σ.Ε.Π., τὰ ὁποῖα τυχόν θὰ ἐπέμενον εἰς τὴν ἀξίωσιν τῆς ἐφαρμογῆς μᾶς ἀποφάσεως, ἥτις ἀποτελεῖ καιρῖον πλῆγμα διὰ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος.

Ἀξιόλογον δεοντολογικὸν ὕλικόν.

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κρίσεως, ἥτις πρό τινων ἑβδομάδων ἔσειε τὸ οἰκοδόμημα τῆς Ἐκκλησίας μας, εἶδον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ἀπόφεις, ἀναφερόμεναι εἰς τὰ προβλήματα τῆς Ἐκκλησίας, οἵαι λ.χ. αἱ περιληφθεῖσαι εἰς σειρᾶν ἀξιολόγων ἄρθρων τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Παναγιώτου Χρήστου.

Αἱ ἀπόφεις αὐταί, — προστιθέμεναι εἰς ὅσα κατὰ καιρὸς αὐτοὶ οἱ Σεβ. Ἱεράρχαι μας δι' εἰσηγησῶν των εἰς τὴν Σεπτὴν Ἱεραρχίαν ἢ διὰ συγγραφῶν των, ὡς λ.χ. προσφάτως ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δράμας

κ. Φίλιππος, διετύπωσαν περὶ τῆς «ἀναδιοργανώσεως τῆς Ἐκκλησίας» μας—, περιέχουν ὑποδείξεις, αἵτινες δὲν πρέπει νὰ μείνουν ἀπαρατήρητοι καὶ νὰ λησμονηθοῦν. Βεβαίως εἰς τὰς λεπτομερείας δὲν δύναται τις νὰ υἰοθετήσῃ πάντα τὰ προτεινόμενα. Ἄλλ' οὐδείς δύναται νὰ ἀρνηθῇ, ὅτι αἱ πλείους τῶν διατυπωθεισῶν ἀπόψεων, περιέχουν ἀξιόλογον δεοντολογικὸν ἕλικόν, ὅπερ πρέπει νὰ τύχῃ τῆς δεούσης προσοχῆς καὶ ἀξιοποιήσεως, λαμβανόμενον ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῆς Σεπτῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν κατ'ἀστροφῶν τοῦ προγράμματος τῶν ἐνεργειῶν τῆς καὶ εἰδικώτερον εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου αὐτῆς.

«Τραγούδια τοῦ Θεοῦ».

Ῥωαῖον ἐπιστέγασμα τῶν κατὰ τὸ 1961 γενομένων εἰς ὁλόκληρον τὴν Χώραν ποικίλων πνευματικῶν ἐκδηλώσεων ἐπὶ τῇ συμπληρώσει πενήτηντα ἐτῶν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου Παπαδιαμάντη ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τῆς «Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» ἔκδοσις εἰς ἓνα καλλιτεχνικώτατον τόμον συλλογῆς διηγημάτων του ποικίλου περιεχομένου ὑπὸ τὸν τίτλον «Τραγούδια τοῦ Θεοῦ».

Ὡς σημειοῖ ἐν τῷ Προλόγῳ τοῦ τόμου τούτου ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς τῆς «Ἀποστολικῆς Διακονίας» Καθηγητῆς κ. Ἀνδρέας Φυτράκης, αὕτη προέβη εἰς τὴν ἔκδοσιν ταύτην, «ἵνα ἐκδηλώσῃ τὴν βαθυτάτην αὐτῆς τιμὴν πρὸς τὸν ἐξαιρετὸν πνευματικὸν αὐτὸν ἐκπρόσωπον τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, συμβάλῃ δὲ ἵνα γνωσθῇ ἐδρότερον τὸ ἔργον αὐτοῦ μεταξὺ τοῦ λαοῦ μας, ὁ ὁποῖος, ἰδίᾳ σήμερον, ἔχει μεγίστην ἀνάγκην πνευματικῆς τροφῆς τοιαύτης καθαρότητος».

Ἀληθῶς, τὸ ἔργον τοῦ Παπαδιαμάντη ἔχει ἀπαράμιλλον καθαρότητα, διότι «ὁ μέγας Νεοέλληνας διηγηματογράφος οὐ μόνον ἐκφράζεται πολλάκις διὰ βιβλικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἐκφράσεων, ἀλλὰ ζῆ καὶ κινεῖται ἐντὸς τῆς μυστικῆς ἀτμοσφαιρας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας, ἢ πρὸς τὴν ὁποῖαν ἀφοσιώσις του ὑπῆρξε βαθεῖα. Ἐκ τῆς τοιαύτης του δὲ πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἀφοσιώσεως προέχεται καὶ ἡ ἐπιφυλακτικότης του ἐναντι ὀρισμένων ἐκ τῆς Δύσεως προερχομένων ἀντιλήψεων καὶ συνηθειῶν, αἵτινες ἠδύναντο νὰ ἀδηγήσουν τοὺς ὀρθοδόξους Ἕλληνας ἐκτὸς τῶν Ἑλληνορθοδόξων μας παραδόσεων».

Ἄριστος ὁδηγός.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Διονυσίου ἔκδοσις εἰς γαλλικὴν γλῶσσαν τοῦ «Προσκυνηταρίου τῆς μονῆς Βαυλαῦμ τῶν Μετεώρων» εἶναι ἀξία ἰδιαίτερας μνείας καὶ ἐπαίνου. Ἡ ἐν λόγῳ ἔκδοσις, ἣτις κοσμεῖται ὑπὸ πολλῶν καταποιστικῶν φωτογραφιῶν, εἶναι ἄριστος ὁδηγός διὰ τὸν ξένον ἐπισκέπτην ἢ ἀναγνώστην, ὁ ὁποῖος ἀποκτᾷ δι' αὐτοῦ μίαν πλήρη γνώσιν τῶν πνευματικῶν θησαυρῶν τῆς ἱεραῆς μονῆς Βαυλαῦμ τῶν Μετεώρων καὶ τοῦ καθ' ὅλον μεγαλείου τῆς μοναχικῆς κλήσεως.

Ἡ «Ἐκκλησία» εὐχεται, ὅπως τὸ Ῥωαῖον αὐτὸ

βιβλίον, ὅπερ ἀποτελεῖ προβολὴν ἐνὸς ἀρίστου μνημείου τῆς Πατρίδος μας, γίνῃ ἡ ἀπαρχὴ πολλῶν παρομοίων ἐκδόσεων, αἱ ὁποῖαι θὰ πληροφοροῦν τοὺς ξένους ἐπισκέπτας ἢ ἀναγνώστας περὶ τῶν χριστιανικῶν καὶ βυζαντινῶν μνημείων τῆς πατρίδος μας.

Ἡ ρεαλιστικὴ σκοπιὰ.

Πολὸς λόγος ἐγένετο ἐσχάτως ἐν τῷ Τύπῳ περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀγαμίας ἢ τοῦ γάμου τοῦ κλήρου. Καὶ ὀφείλει τις νὰ παραδεχθῇ, ὅτι πολλὰ τῶν διατυπωθεισῶν ἀπόψεων ἦσαν σύμφωνα πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Ἱεραῆς Παραδόσεως καὶ διεπνέοντο ὑπὸ εὐλακρῶν ἀγάπης πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἄλλὰ δυστυχῶς ἡ ὅλη συζήτησις ἐπὶ τοῦ θέματος δὲν ἐκρατήθη ἐπὶ τοῦ ἀρμοζόντος ἐπιπέδου. Εἰς τὴν συζήτησιν ἀνεμίχθησαν καὶ πρόσωπα, ὅπως ξένα πρὸς τὸ γνήσιον ἐκκλησιαστικὸν πνεῦμα καὶ πάσχοντα κυριολεκτικῶς ἐκ πνευματικῆς μυωπίας καὶ δαλτωνισμοῦ. Διότι τί ἄλλο μαρτυρεῖ παρὰ σημαντικὴν βλάβην τοῦ πνευματικοῦ αἰσθητηρίου ἢ ἀντίθετος πρὸς τὰ ἐπιστημονικὰ δεδομένα ἀδίστακτος διαβεβαίωσις, ὅτι δῆθεν ἡ ἀπόλυτος ἀγνότης ὀδηγεῖ εἰς παντὸς εἶδους ἐκφυλισμούς; Τοσαύτη ἡμιμάθεια ὑπάρχει εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι παρουσιάζονται ὡς ἀθηνεῖαι;

Εἶναι ἐπὶ τέλους καιρὸς νὰ ἀντιληφθοῦν οἱ πάντες, ὅτι τὰ ζητήματα τῆς ἀνθρωπίνης καὶ δὴ τῆς χριστιανικῆς ζωῆς πρέπει νὰ ἐξετάζονται οὐχὶ ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τοῦ ἀνθρώπου ὡς βιολογικοῦ καὶ ζωϊκοῦ μόνον ὄντος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ρεαλιστικῆς σκοπιᾶς τοῦ ἀνθρώπου ὡς πνευματικοῦ ὄντος, τὸ ὁποῖον εἶναι δυνατόν νὰ μετέχη συγχρόνως τῆς ἐπιγειοῦ ζωῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ βασιλείου τῆς Χάριτος.

Τὰ ἑλληνικὰ γυναικεῖα μοναστήρια.

Μετὰ χαρᾶς ἀνεγνώσαμεν προσφάτως εἰς τὴν «Καθημερινήν» τὴν ἐξῆς Ῥωαῖαν περιγραφὴν περὶ τῶν ἑλληνικῶν γυναικεῶν μοναστηρίων: «Ἡ Ἑλλὰς ἔχει πολλὰ μοναστήρια καλογραιῶν. Μοῦ ἐδόθη εὐκαιρία νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ μοναστήρι στὸ Μυστρά τῆς Σπάρτης, Βαυλαμῶν Κεφαλληνίας, Τήνον, Αἰγίνης καὶ πολλὰ ἄλλα γύρω ἀπὸ χωριά. Διεπίστωσα ὅτι ὅλες οἱ καλόγηρες εἶναι νέες καὶ γερᾶς κοπέλλες, ἐκτὸς βέβαια ἀπὸ μερικὰς προχωρημένης ἡλικίας, ἀεικίνητες καὶ ἀκούραστες. Ὅλες ἀνεξαιρέτως ἐργάζονται σὲ ἀργαλειούς, κεντήματα, ῥάφιμο, ζωγραφικὴ, στὰ χωράφια καὶ μερικὰς μάλιστα, γιὰ νὰ μὴ εἰπῶ οἱ περισσότερες, κατασκευάζουν ἀριστουργήματα. Κοντὰ σ' αὐτὸ ἔχουν τὴν χάρι ν' ἀγροπνοῦν καὶ νὰ φάλλον μελωδικώτατα στὴν Ἐκκλησία. Ἡ ψυχὴ τους εἶναι ἀγνή καὶ ὅλες τους ἔχουν μιὰ λέξι παρηγορίας γιὰ κάθε στενοχωρημένο καὶ ἀηλιτισμένο ἄνθρωπο, ποὺ καταφεύγει εἴτε προσκυνητῆς εἴτε ἄλλος ἐπισκέπτης στὰ μοναστήρια τους».

Υπάρχουν δυστυχῶς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τόσαι προκαταλήψεις εἰς βάρος τῶν ἑλληνικῶν μοναστηρίων καὶ τοῦ καθ' ὅλον μοναχικοῦ ιδεώδους, ὥστε πρέπει νὰ χαιρετίζεται μετ' ἐνθουσιασμοῦ πᾶσα ἀντίθετος ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐκδήλωσις, οἷα εἶναι ἡ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

'Ιερά Σύνοδος

Υπό τῆς 'Ιεράς Συνόδου ἀπεστάλη πρὸς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Στυλιανὸν ἡ κατωτέρω ἐπιστολή:

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
 Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
 ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθ. { Πρωτ. 391
 Διεκπ. 172 } Ἀθήνησι τῇ 20ῇ Φεβρουαρίου 1962

Πρὸς
 τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην
 Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Στυλιανὸν

Σεβασμιώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

Ἡ 'Ιερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετὰ πολλῆς ἐκτιμῆσεως ἔλαβε γνῶσιν τῆς ἐν γένει κηρυκτικῆς καὶ κατηχητικῆς ἐργασίας τοῦ ἐν τῇ 'Ιερᾷ ὑμῶν Μητροπόλει διακονοῦντος ὡς Ἱεροκλήρουκ Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη, συνωδᾶ τῇ ὑποβληθείσῃ διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 231/9-2-62 ὑμετέρου ἐγγράφου ἐκθέσει αὐτοῦ.

Συνοδικῇ διαγνώμῃ καὶ ἀποφάσει, παρακαλοῦμεν ὑμᾶς, ὅπως διαβιβάσητε αὐτῷ τὰ συγχαρητήρια καὶ τὴν εὐαρέσκειαν τῆς 'Ιεράς Συνόδου διὰ τὴν ὄλην αὐτοῦ πνευματικὴν ἐργασίαν.

Ἐπὶ τούτοις κατασπαζόμενοι τὴν ὑμετέραν Σεβασμιότητα ἐν Κυρίῳ, διατελοῦμεν μετ' ἀγάπης.

† Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας Γερμανός, Προεδρεύων.
 Ὁ Ἀρχιεραματεὺς
 Θεόκλητος Φιλιππαῖος.

—Τῇ 8ῃ Μαρτίου συνήλθεν ἡ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Σχέσεων μετὰ τῶν ὁμοδόξων καὶ ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ ἀπεράσισεν, ὅπως συσταθῇ μόνιμος Ἐπιτροπὴ καὶ εἰδικὸν Γραφεῖον

ἄνωτέρω παρατεθείσα περιγραφή. Εἶθε πολλοὶ ἐπισκέπται τῶν μοναστηρίων μας νὰ βλέπουν ταῦτα ἀπὸ τοιαύτης σκοπιᾶς. Καὶ εἶθε ταῦτα νὰ γίνωνται ὁλονὲν καὶ περισσότερον ἄξια παρομοίων κρίσεων καὶ περιγραφῶν.

Θὰ συντελῆ εἰς τὴν γεφύρωσιν τοῦ χάσματος.

Νέα δείγματα τοῦ ἀδξανομένου ἐνδιαφέροντος τοῦ ἑτεροδόξου δυτικοῦ κόσμου διὰ τὴν μελέτην τῶν Ἑλληνικῶν Πατερικῶν θησαυρῶν εἶναι αἱ πρόσφατοι ἐκδόσεις ἐν τῇ Δύσει ἔργων, ἀναφερομένων εἰς τὴν Ἱεράν ταύτην κληρονομίαν μας.

Οὕτω, πρὸς τοὺς ἄλλους, ὡς πληροφοροεῖ ἡμᾶς τὸ ἐν Γενεύῃ ἐκδιδόμενον «Μηνιαῖον Δελτίον» κατὰ τὸ ἔτος 1961 ἐξεδόθη ἔργον τοῦ Β. Vandenberghe, ἀναφερόμενον εἰς τὰς ὁμιλητικὰς ἰδέας καὶ εἰς τὰς περὶ ιδεώδους κηρύγματος ἀπόψεις τοῦ ἱεροῦ Χρυσόστομου. Ὁσαύτως κατὰ τὸ τρέχον ἔτος ἐξεδόθησαν εἰς τὴν Δύσιν αἱ περίφημοι κατὰ τῶν Εἰκονομάχων ὁμιλῆαι τοῦ Ἰωάννου τοῦ Λαμασκηνοῦ καὶ ἔργα τοῦ Νικητᾶ Στηθάτου, ὅστις τῷ 1054 μετέσχευ ἐνεργῶς τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει δογματικῶν συνομιλιῶν μεταξὺ Βυζαντινῶν καὶ Λατίνων.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἡ ὁλονὲν ἀδξανομένη

διὰ τὰς μετὰ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν σχέσεις, ἀνέθηκε δὲ τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Κίτρους κ. Βαρνάβα ὅπως κάμη σχετικῆν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου εἰσήγησιν.

—Εἰς τὴν Ἱ. Σύνοδον ἐλήφθη τηλεγράφημα τοῦ Πατριάρχου Βουλγαρίας περὶ ἐλεύσεώς του εἰς Ἀθήνας, ἀνετέθη δὲ εἰς Συνοδικὴν Ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Κίτρους κ. Βαρνάβα καὶ Ξάνθης κ. Αντωνίου, ὅπως προετοιμάσῃ τὰ τῆς ὑποδοχῆς καὶ παραμονῆς τοῦ Μακ. Πατριάρχου εἰς Ἀθήνας.

—Γνωσθέντος ὅτι τὸ Α.Σ.Ε.Π. μελετᾷ τὴν περικοπὴν τῶν ὥρων διδασκαλίας τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος εἰς τὰ Σχολεῖα Μέσης Ἐκπαιδεύσεως ἡ 'Ιερά Σύνοδος ἐπελήφθη τοῦ θέματος καὶ ἐνήργησε δεόντως πρὸς τὸ ἀρμόδιον Ὑπουργεῖον, δι' ἐκδοθέντος δὲ ἀνακοινωθέντος ἐγνώρισεν ὅτι θέλει παρακολουθήσει ἀγρύπνωσ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ζητήματος, πρὸς περιφρούρησιν τῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς τῶν Ἑλληνοπαίδων.

—Ἐπὶ τῇ εἰς Κύριον ἐκδημίᾳ τοῦ αἰσιδύμου Μητροπολίτου Χίου κυροῦ Παντελεήμονος, ἐπισυμβάσῃ τῇ 6 καὶ 45' ὥρᾳ τῆς παρελθούσης Δευτέρας (12-3-1962) συνήλθεν ἐκτάκτως εἰς συνεδρίαν ἡ Ἱ. Σύνοδος τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, καθ' ἣν ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος ἀνήγγειλεν, ἐν βαθυτάτῃ συγκινήσει, τῇ Ἱ. Συνόδῳ τὸν θάνατον τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιερέως, τοῦ ὁποίου καὶ ἐπλεξεν τὸ ἐγκώμιον. Ἀπεφασίσθη δὲ σχετικῶς ὅπως ὡς ἐκπρόσωποι τῆς Ἱ. Συνόδου παραστῶσι κατὰ τὴν κηδείαν, μεταβαίνοντες εἰς Χίον, οἱ Σεβ. Συνοδικοὶ Σύμβουλοι Ἡλείας κ. Γερμανοῦ καὶ Κίτρους κ. Βαρνάβας. Τοποτηρητῆς τῆς χηρεύουσας Ἱ. Μητροπόλεως ὤρισθη ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μυτιλήνης κ. Ἰάκωβος.

Ἀποστολικὴ Διακονία. Ὁ Γεν. Δ/ντῆς τῆς Α. Δ. Καθηγητῆς κ. Ἀ. Φυτράκης, ἐπὶ τῇ λήξει καὶ τῆς δευτέρας διαιτίας τῆς ἐν τῇ Γεν./Δύσει τῆς Ἀποστ. Διακονίας θητείας του, παρεκάλεσε δι' ἀναφοράς του τὴν τε Ἱ. Σύνοδον καὶ τὸ Κεντρικὸν Συμβούλιον τοῦ Ὄργανισμοῦ, ὅπως ἀπαλλάξῃ αὐτὸν τῶν καθηκόντων, ὡς Γενικοῦ Διευθυντοῦ, ἵνα δυνηθῇ οὗτος νὰ ἀφοσιωθῇ ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸ Πανεπιστημιακὸν ἔργον του, μεριμνήσῃ δὲ τὸ δυνατόν ταχύτερον, ἵνα ἐξευρεθῇ ὁ μέλλον νὰ ἐπωμισθῇ τὰς εὐθύναις τῆς Διευθύνσεως τοῦ πνευματικοῦ τούτου Ὄργανισμοῦ.

ἐπαρῆ τοῦ Δυτικοῦ κόσμου πρὸς τὴν σκέψιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολῆς θὰ συντελῆ εἰς τὴν γεφύρωσιν τοῦ χάσματος, ὅπερ χωρίζει ἐκείνους ἀπ' αὐτῆς.

Δίκαιος ἔπαινος.

Ἡ ἔκφρασις εὐαρεσκείας ὑπὸ τῆς Ἱεράς ἡμῶν Συνόδου πρὸς τὸν Ἱεροκλήρουκα Πρεβέζης Ἀρχιμ. Φιλαρέτον Βιτάλην, τὴν ὁποίαν εἰς ἄλλην στήλην δημοσιεύομεν, ἀποτελεῖ δικαίαν βράβευσιν τοῦ ζήλου καὶ τῆς ἀποδοτικότητος τοῦ νέου καὶ θερμορρογῶ τούτου κληρικοῦ, ποὺ ἀποτελεῖ πνευματικὸν ἀνάστημα τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Πρεβέζης κ. Στυλιανοῦ. Ὡς πληροφοροῦμεθα, καὶ ὁ πρόων Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Μάξιμος ἐτίμησε προσφάτως τούτον, διὰ τῆς ἀποστολῆς πρὸς αὐτὸν τοῦ προσωπικοῦ του Σταυροῦ. Ἐὰς ἀποτελέσῃ τοῦτο κέντρισμα εὐγενοῦς ἀμίλλης καὶ φιλοτιμίας πρὸς τοὺς καλοὺς μας Ἱεροκλήρουκας καὶ τοὺς νέους κληρικοὺς μας, ὅπως ἐντείνον τὸν ζήλόν των πρὸς ἀπόδοσιν ὅσον τὸ δυνατόν πλουσιωτέρας πνευματικῆς καρποφορίας καὶ ὅπως κοινωνικοποιηθῇ εὐδύτερον ἐν μέσῳ τοῦ ἔθνους μας τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ, ποὺ εἶναι πληρεστέρα ἐκάστοτε καὶ δικαιοσύνη καὶ ἀλληλεγγύη ἀτόμων καὶ ἔθνων ἐντὸς τῆς Ἱστορίας.

— Τῆ 3ῃ τρ. μηνὸς Μαρτίου ἐν τῇ Ἱ. Μονῇ Πεντέλης ἔλαβε χώραν τελετὴ ἐπὶ τῇ λήξει τῶν μαθημάτων τῆς ΙΕ' Σειρᾶς τοῦ Πνευματικοῦ Φροντιστηρίου, παρουσία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομου, τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἐάνθης κ. Ἀντωνίου, Συνοδικοῦ Ἐπόπτου τοῦ Φροντιστηρίου τούτου, τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πρεβέζης κ. Στυλιανοῦ, τοῦ Γενικοῦ Δ/ντοῦ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας Καθηγητοῦ κ. Α. Φυτράκη καὶ τῶν διδασκόντων ἐν τῷ Φροντιστηρίῳ.

Μετὰ τὴν ἐπὶ τῇ περιστάσει ταύτῃ εἰδικὴν προσευχὴν, ὁ παπ. Δ/ντῆς κ. Χρυσ. Γαλιούρης, ἀφοῦ ὑπέβαλεν τῷ Μακαριωτάτῳ τὰ εὐλαβῆ συγχαρητήρια τοῦ Φροντιστηρίου ἐπὶ τῇ ἀναδείξει αὐτοῦ εἰς Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ἀνέφερον ἐν γενικαῖς γραμμαῖς περὶ τοῦ συντελουμένου ἔργου ἐν τῷ Πνευματικῷ Φροντιστηρίῳ ὑπογραμμίσας τὴν ἀνάγκην, ὑπὸ τὰς παρούσας μάλιστα κρίσιμους περιστάσεις, ἀφοσιώσεως πάντων πρὸς τὴν ἀγιωτάτην Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ ἐνισχύσεως τοῦ πνευματικοῦ Αὐτῆς ἔργου.

Ἐν συνεχείᾳ εἰς τῶν ἀποφοιτησάντων Κληρικῶν, ἐξέφρασαν τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν συναδέλφων αὐτοῦ πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν τὴν τόσον στοργικῶς μεριμνῶσαν διὰ τὴν κατὰ Χριστὸν μόρφωσιν τοῦ Κλήρου τῆς Ἑλλάδος διὰ τοῦ Πνευματικοῦ Φροντιστηρίου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, καὶ παρέσχεν τὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι οἱ φοιτήσαντες ἐν τῷ Φροντιστηρίῳ θὰ διατηρήσουν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην, πάντα τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα, ἅτινα ἐδιδάχθησαν ἐν αὐτῷ καὶ ὅτι θὰ ἐργασθῶσι μετὰ τῆς προσηκουσῆς ἐπιμελείας διὰ τὸ καλὸν τοῦ ποιμνίου τῶν καὶ τὴν δόξαν τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Ἀκολουθῶς ὁ Γενικὸς Δ/ντῆς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας Καθηγητῆς κ. Α. Φυτράκης, ἀφοῦ ἀνεμνήσθη τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Θεοκλήτου, ὅστις ἐνεπνεύσθη τὴν ἴδρυσιν τοῦ Φροντιστηρίου καὶ πάντοτε μετὰ στοργῆς παρηκολούθει ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν λειτουργίαν αὐτοῦ, ὑπέβαλεν τῷ Νέῳ Προκαθημένῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομῳ τὰ εὐλαβῆ συγχαρητήρια τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ Αὐτοῦ καὶ τὰς θερμὰς εὐχαριστίας, διότι ἐποίησατο ἀπαρχὴν τοῦ πνευματικοῦ Αὐτοῦ ἔργου ἐν τῇ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῇ διὰ τῆς σεπτῆς Αὐτοῦ παρουσίας ἐν τῇ ἐκδηλώσει ταύτῃ τοῦ Πνευματικοῦ Φροντιστηρίου, ἣτις καὶ ἐπιβεβαίωσι τὸ μέγα Αὐτοῦ ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ τῆς Ἐκκλησίας μαρ' Ὄργανισμοῦ. Ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. Γεν. Δ/ντῆς ἠὺχαρίστησεν τοὺς καὶ ἐν τῇ 15ῃ ταύτῃ Σειρᾷ τοῦ Φροντιστηρίου διδάξαντας καὶ ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς Πνευματικὸς Πατέρας, ἐπήνεσεν τὴν προθυμίαν, τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν ἐπιμελίαν αὐτῶν ἐν τῇ παρακολούθησιν τῶν μαθημάτων τοῦ Φροντιστηρίου, ἐξέφρασαν δὲ τὴν εὐχὴν, ὅπως ἅπαντες οἱ Κληρικοὶ τῆς Ἑλλάδος διέλθουν οὐχί, εἰ δυνατόν, ἅπασ μόνον ἐκ τοῦ Φροντιστηρίου τούτου, ὥστε διὰ τῆς παρεχομένης ἐπιμορφώσεως νὰ ἀνταποκρίνονται οὕτοι πληρέστερον εἰς τὰ ἠϋξήμενας ἀπαιτήσεις τοῦ συγχρόνου πνευματικοῦ ἔργου.

Ἐν τέλει, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχ/πος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος πλήρης βαθυτάτης συγκινήσεως καὶ ἄκρας ἱκανοποιήσεως διὰ τὸ ἐπιτελούμενον ἔργον συνεχάρη τοὺς διδάξαντας καὶ κοπιᾶσαντας ἐν τῷ Φροντιστηρίῳ καὶ ἐξέφρασαν τὴν πεποίθησιν, ὅτι οἱ ἀποφοιτῶντες Κληρικοὶ ἐπιστρέφοντες εἰς τὰς ἐνορίας τῶν ἐφωδιασμένοι διὰ νέων πνευματικῶν δυνάμεων καὶ ἐπιστημονικῶν γνώσεων, θὰ ἐργασθῶσιν ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν τῶν, οἱ ὅποιοι εἰπέρ ποτὲ καὶ ἄλλοτε προστρέχουν πρὸς τὸ Μυστήριον τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως, μετ' ἀξιοθαυμάστου προθυμίας.

Ἐν τέλει, ἀφοῦ ἐψάλλῃ ἡ φήμη τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου καὶ τὸ πολυχρόνιον τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Παύλου, τοῦ καὶ χορηγητοῦ τοῦ Φροντιστηρίου, ἀπενεμήθησαν ἰδιοχείρως παρὰ τῆς Α. Μακαριότητος τὰ πτυχία εἰς τοὺς Κληρικοὺς εἰς οὓς καὶ προσεφέρθη καὶ ἱκανὸς ἀριθμὸς βιβλίων ἐκ τῶν ἐκδόσεων, τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, πρὸς ὑποβοήθησιν τοῦ ποιμαντορικοῦ ἔργου τῶν.

— Τῆ 10 τρ. μηνὸς Μαρτίου ἐν τῷ Θεολ. Οἰκτροφείῳ τῆς Ἀποστ. Διακονίας παρετέθη γεῦμα πρὸς τιμὴν τοῦ αἰδεσμοῦ κ. Μάξουελ, ἐπὶ τῇ ἀποχωρήσει ἐκ τῆς θέσεώς του ὡς Γραμματέως τῆς ἐν Γενεῦθι ἑδρευούσης Ἐπιτροπῆς τῆς Διεκκλησιαστικῆς Βοηθείας διὰ τὰς Ὁρθόδοξους Ἐκκλησίας καὶ Ἀνατολικὰς χώρας τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν. Εἰς τὸ

γεῦμα τοῦτο παρεκάθησαν, ἐκτὸς τοῦ τιμωμένου προσώπου, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος οἱ Σεβ. Συνοδικοὶ Ἀρχιερεῖς Πρεβέζης κ. Στυλιανὸς καὶ Κίτρους κ. Βαρνάβας ὁ Γεν. Δ/ντῆς τῆς Ἀποστ. Διακονίας Καθηγητῆς κ. Φυτράκης, οἱ Καθηγηταὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ.κ. Α. Ἀλιβιζάτος, Π. Μπρατσιώτης, Β. Ἰωαννίδης, Ἱ. Μπόννης Γ. Κονιδάρης, Μ. Σιώτης, οἱ παρὰ τῇ Ἀποστολικῇ Διακονίᾳ Διευθυνταί, ἐκπρόσωποι τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἕτερα πρόσωπα.

Κατὰ τὴν συνεστίασιν ὠμίλησαν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος καὶ ὁ Γενικὸς Δ/ντῆς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, οἵτινες ἀφοῦ ἐξέφρασαν τὰς εὐχαριστίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀποστολῆς Διακονίας διὰ τὰς ἀξιολόγους ὑπηρεσίας, ἃς προσέφερον ὁ κ. Μάξουελ, ἠὺχθήσαν αὐτῷ καρποφόρον δρᾶσιν καὶ ἐν τῇ νέᾳ αὐτοῦ θέσει.

Ἀκολουθῶς ὁ αἰδεσ. κ. Μάξουελ ἠὺχαρίστησε τὸν τε Μακαριώτατον καὶ τὸν Γενικὸν Δ/ντῆν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας διὰ τοὺς φιλόφρονες λόγους τῶν, ὡς καὶ διὰ τὴν προσηγομένην αὐτῷ τιμὴν νὰ παρακθῆται ἐν τῇ Τραπεζῇ μετ' ἐπιτελούμενων ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Θεολογικῆς Ἐπιστήμης, ἀνέφερον δὲ, ὅτι θὰ ἐνθυμῆται πάντοτε μετὰ συγκινήσεως τὴν μετὰ τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος συνεργασίαν του.

— Ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἐξεδόθησαν τὰ κάτωθι βιβλία:

Ἀ λ ε ξ ἄ ν δ ρ ο υ Πα πα δια μ ἄ ν τ η: «Τραγούδια τοῦ Θεοῦ». Συλλογὴ ποικίλων διηγημάτων τοῦ Χριστιανοῦ Λογοτέχνου, ἐκδιδόμενα ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 50ετίας ἀπὸ τοῦ θανάτου του. Ἐκδοσις 1962, Σελίδες 291. Τιμᾶται δρχ. 30.

Ν ι κ ο λ ἄ ο υ Λ ο ῦ β α ρ η: «Ακαδημαϊκοῦ-Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, «Συμπόσιον Ὁσίων», Μελέται καὶ στοχασμοί. Τόμος Α'. «Χριστός — Θεολογία». Ἐκδοσις 1962, σελίδες 206. Τιμᾶται δρχ. 30.

— Πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ Ὁρθόδοξου πληρώματος καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὴν περίοδον τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς ἐξεδόθησαν ὑπὸ τῆς Ἀποστ. Διακονίας «Ἡ Θεία Λειτουργία τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου τοῦ Μεγάλου» ἐκ σελίδων 64, ὡς καὶ πλήρη ἡ «Ἀκροῦθία τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου» («Χαιρετισμῶν») εἰς μικρὸν σχῆμα. Τιμὴ ἑκάστου δρχ. 2.

— Ὡσαύτως ἐξεδόθη φυλλάδιον ἐκ σελ. 14 εἰς μικρὸν σχῆμα καὶ ὑπὸ τὸν τίτλον «Σὲ μίᾳ πονεμένη ψυχῇ» ἀπευθυνόμενον πρὸς τὰς μακρὰν τοῦ Χριστοῦ διαβίουσας γυναῖκας. Διανέμεται δωρεάν.

Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἀπὸ τῆς ἐνθρονίσεως τοῦ Μακαριωτάτου διάστημα προσήλθον εἰς τὸ Ἀρχιεπισκοπικὸν μέγαρον καὶ ὑπέβαλον συγχαρητηρίους εὐχὰς τῷ Μακαριωτάτῳ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομῳ πλείστοι ἐπίσημοι καὶ ἐκπρόσωποι ὀργανώσεων, ἐξ ὧν σημειοῦμεν τοὺς κάτωθι κατὰ σειράν προσελεύσεως: Ὁ Μέγας Αὐλάρχης κ. Λεβίδης, ὁ τ. Πρωθυπουργὸς καὶ Πρόεδρος τοῦ Ἐλ. Ἐρυθροῦ Σταυροῦ κ. Κ. Γεωργακόπουλος, ὁ Διευθυντῆς τῆς Διευθύνσεως Ἐκκλησιαστικῶν τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν κ. Μπαΐζος, Ἀντιπροσωπεῖα τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ὁ Ὑπουργὸς Δικαιοσύνης κ. Παπακωνσταντίνου, ὁ τ. Πρωθυπουργὸς κ. Σοφοκλῆς Βενιζέλος, ὁ Ὑπουργὸς Συγκοινωνιῶν κ. Βρανόπουλος, ὁ ὑφυπουργὸς κ. Ἀχ. Γεροκοστόπουλος, ὁ Στρατηγὸς κ. Δράκος, ὁ τ. Βουλευτῆς καὶ Ὑπουργὸς κ. Θ. Τουρκοβασίλης, ὁ Ὑποδ/τῆς τῆς Κτηματικῆς Τραπεζῆς κ. Ἡλίας Κριμπᾶς, ἡ τ. Ὑπουργὸς Λίνα Τσαλδάρη, ὁ Καθηγητῆς κ. Ἰωακείμῳλου, ὁ Καθηγητῆς κ. Γερ. Κονιδάρης, ὁ Καθηγητῆς Πανσ. Ἀρχιμ. κ. Ἱερώνυμος Κοτσῶνης, ὁ κ. Κ. Δοξιάδης, ὁ Στρατηγὸς κ. Γ. Κουρούλης, ὁ κ. Μιχ. Νοταρᾶς, ὁ κ. Φίλ. Στ. Δραγούμης, ὁ κ. Ἀναργύρου τοῦ Ὄργ. Προλήψεως Ἀτυχημάτων, ὁ Σύμβουλος τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου κ. Δ. Μαγκριώτης, ὁ Στρατηγὸς κ. Μπότσης ὁ Γραμματεὺς καὶ ὁ Ἐφημέριος τῆς ἐν Ἀθήναις Βρετανικῆς Προεβίας, ὁ Πτέραρχος κ. Διαμαντόπουλος, ὁ Στρατηγὸς κ. Μπουλαῆς, ὁ Στρατηγὸς κ. Κοσμάς, ὁ Ταξίαρχος κ. Γιαννουλόπουλος, ὁ Βουλευτῆς κ. Χούτας, Ἀντιπροσωπεῖα τοῦ Ὁρησκευτικοῦ Συλλόγου «Τρεῖς Ἱεράρχαι», ὁ Βουλευτῆς κ. Σάββας.

— Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α —

'Ιερά Μητρόπολις Φωκίδος

'Εχοντας υπ' όψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 46 παρ. 1 τοῦ υπ' ἀριθ. 220/1940 Α.Ν. «περὶ ἐνοριακῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς ἐτροποποιήθη καὶ συμπληρώθη διὰ μεταγενεστέρων νόμων καὶ διαταγμάτων, καλοῦμεν τοὺς βουλευμένους καὶ κεκτημένους τὰ τε κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα νὰ καταλάβωσι τὰς κενὰς ἐφημεριακὰς θέσεις, α) τὴν Β' ἐφημεριακὴν θέσιν τοῦ ἐν Ἀμφίση Ἱεροῦ Ναοῦ «Ὁ Ἐυαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου», β) τοῦ ἐν Τειχίῳ Ἱεροῦ Ναοῦ «ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου» γ) τοῦ ἐν Κοκκίνῳ Ἱεροῦ Ναοῦ «ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου» δ) τοῦ ἐν Πενταγιοῖς Ἱεροῦ Ναοῦ

Παπαπολίτης, ὁ Ἀντιστράτηγος κ. Δ. Παπαδόπουλος, ὁ Βουλευτὴς κ. Κων. Μαν. ἀδάκης, ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Βουλῆς κ. Μίχας, ὁ Δήμαρχος Ν. Σμύρνης κ. Περιμένης, Ἀντιπροσωπεία πεία τοῦ Φοιτητικοῦ Θεολογικοῦ Συνδέσμου, Ἀντιπροσωπεία τοῦ Συλλόγου Παμ. Ταξιαρχῶν ὁ Καθηγητὴς κ. Σημαντήρας, Ἐκπρόσωπος τοῦ Οἴκου Τυφλῶν, τῆς Στέγης Ἐργαζομένου Ὁρφανοῦ, ὁ Κεντρικὸν Συμβούλιον Ἀποταμειώσεως, ὁ Πρέσβυς τῆς Ἀμερικῆς, ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ Ἑνώσεως Δήμων καὶ Κοινοτήτων, ὁ Ἀλληλοβοηθητικὸς Σύλλογος Σιβιρσαρίων, ὁ Ὑπουργὸς κ. Μάρτης, ὁ Ὑποδ/τῆς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς Καθηγητὴς κ. Παρασκευόπουλος, ὁ Ἀντιστράτηγος κ. Καζακόπουλος, ὁ κ. Τ. Ἀθανασιάδης, ὁ Στρατηγὸς κ. Μπεινηγάλης, Ἐκπρόσωπος τοῦ Συλλόγου Ἀδιορίστων Θεολόγων, ὁ Διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ «Ἐνορία» κ. Ἀνδρ. Κεραμίδας, ὁ κ. Μεταξᾶς, Γενικὸς Δ/ντῆς Δασῶν, ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Βουλῆς κ. Ἄ. Καμβύσης, ὁ Πρόεδρος τοῦ ἐν Ἀθῆναις Συλλόγου τῶν Ἀντισσαϊανῶν Λέσβου Μηχανικὸς κ. Ἰωάννης Καμβυσέλλης, ὁ κ. Σπηλιωτόπουλος, ἡ κ. Μελισσηνοῦ, ὁ κ. Πετσόπουλος ὁ καθηγητὴς κ. Μπρατσιώτης, ὁ τ. Ὑπουργὸς κ. Μερτικόπουλος, ὁ πρ. Δήμαρχος κ. Νικολόπουλος, ὁ προϊστάμενος τῆς «Ὁρθόδοξου Κατηχητικῆς Σχολῆς» τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν κ. Βασ. Δευτάκης καὶ πλείστοι ἄλλοι, περὶ ὧν εἰς τὸ ἐπόμενον φύλλον.

— Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ἀναπέδωκε ἐπισκέψεις εἰς ἐπισκεφθέντα αὐτὸν μέλη τῆς κυβερνήσεως.

— Ὡσαύτως συνεργάσθη μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐρησκευμάτων κ. Κασσιμάτη, ἐπὶ θεμάτων ἀφορῶντων τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἐπίσης ἐδέχθη εἰς συνεργασίαν τοὺς Διευθυντὰς διαφόρων Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ Ὁργανισμῶν.

**

Ὁ θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ἀχαΐας κ. Παντελεήμων κατὰ μῆνα Φεβρουάριον ἐλειτούργησε καὶ ὡμίλησε εἰς διαφόρους Ἱ. Ναοὺς τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς.

— Τῆ 13ῃ Φεβρουαρίου παρέστη ἐν τῷ Δημαρχιακῷ Μζγάρω Ἀθηνῶν, ὅπου ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων ἐδεξιόστη τὸν πρῶτον κοσμοναύτην Γιούρι Γκαγκάριν καὶ ἀπένευσε τὸ χρυσοῦν μετάλλιον τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

— Τῆ 15ῃ τοῦ ἰδίου μηνὸς ἐξεπροσώπησε τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον κ. Χρυσόστομον καὶ παρέστη εἰς τελετὴν ὑπὲρ τῶν πεσόντων κατὰ τὸν Β' Παγκόσμιον πόλεμον ἐν Ἑλλάδι Ἑλλήνων, Αὐστραλῶν κλπ. Συμμάχων, γενομένην ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως παρουσία Στρατιωτικῶν κ.λ. ἀρχῶν καὶ τῆς Αὐστραλιανῆς Ἀντιπροσωπείας.

— Τῆ 19ῃ Φεβρουαρίου προήδρευσε τοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἐκκλησ. Ἀσύλου Ἀγ. Ἀνδρέου.

— Τῆ 20ῃ τοῦ ἰδίου μηνὸς ὑπεδέχθη ἐν τῷ ἀεροδρομίῳ Ἑλληνικοῦ τὸν κληρικὸν Ἰωάννην Willebrants.

— Τῆ ἰδίᾳ ἡμέρᾳ προέστη τῆς κηδείας τοῦ πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος ἐφημερίου Ἱ. Ναοῦ Ἀγ. Ἀρτεμίου, Στυλίου Μπὸν καὶ ὡμίλησε καταλλήλως κατ' αὐτήν.

— Τῆ 21ῃ Φεβρουαρίου προήδρευσε τῆς Ἐφορείας τοῦ Ἐκκλησ. Ὁρφανοτροφείου Βουλιαγιμένης.

— Τῆ 23ῃ τοῦ ἰδίου μηνὸς προέστη ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ἀγ. Ζώνης τῆς κηδείας τοῦ ἱερέως Σταματίου Λιάκου καὶ ὡμίλησε καταλλήλως.

— Τῆ ἰδίᾳ ἡμέρᾳ ἀπουσιάζοντος τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου εἰς Καβάλαν προήδρευσε τοῦ Συμβουλίου τοῦ Βαφειαδακείου Ἰδρύματος.

— Τῆ 24ῃ τοῦ ἰδίου μηνὸς ἐξεπροσώπησε τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον εἰς Διάλεξιν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν.

— Τῆ 27ῃ Φεβρουαρίου προήδρευσε τῆς Ἐφορείας τοῦ Ἐκκλησ. Ἀσύλου τοῦ Ἀγ. Ἀνδρέου Νέας Σμύρνης.

αὐοὶ Παμμέγιστοι Ταξιαρχαί, ε) τοῦ ἐν Αἰγιτίῳ Ἱεροῦ Ναοῦ «τὸ Ἅγιον Πνεῦμα», στ) τοῦ ἐν Σερνικακίῳ Ἱεροῦ Ναοῦ «Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης, ὁ Χρυσόστομος», ζ) τοῦ ἐν Κλήματι Ἐδδαλλοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ «Ὁ Ἅγιος Γεώργιος» καὶ θ) τοῦ ἐν Δροσοχωρίῳ Ἱεροῦ Ναοῦ «ἡ Ἁγία Παρασκευή», ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας ἐν τῷ δελτίῳ «Ἐκκλησία» ὑποβάλωσιν ὕμνῳ ἅπαντα τὰ δικαιολογητικὰ τῶν μετὰ τῶν σχετικῶν αἰτήσεων.

Ἐν Ἀμφίση τῇ 31ῃ Ἰανουαρίου 1962

† Ὁ Φωκίδος Ἀθανάσιος

'Ιερά Μητρόπολις Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης

'Εχοντας υπ' όψει τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου 2250/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» καλοῦμεν τοὺς βουλευμένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱ. Κανόνων καὶ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα νὰ καταλάβωσιν τὰς κενὰς Ἐνοριακὰς θέσεις. 1) Ἱ. Ν. Γενεσίου Θεοτόκου ἐν Κολομοδίῳ 2) Ἱ. Ν. Ἀγίας Κυριακῆς Ἀπομέρου καὶ 3) Ἱ. Ν. Ἀγίου Ἀθανασίου Ἀρχαγγέλου ὅπως ἐντὸς μηνὸς ὑποβάλωσιν ἡμῶν τὰ σχετικὰ πιστοποιητικὰ προκειμένου ν' ἀνακηρυχθῶσι ὑποψήφιοι Ἐφημεριοὶ τῶν ὡς ἄνω Ἱ. Ναῶν.

Ἐν Πρεβέζῃ τῇ 10ῃ Φεβρουαρίου 1962

† Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης Στυλιανὸς

'Ιερά Μητρόπολις Σάμου καὶ Ἱκαρίας

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν τῆς κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ Ἱεροῦ ναοῦ Ἀγίου Δημητρίου τῆς Κοινοτήτος Πανδρόσου Σάμου, προσκαλοῦμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας ἡμῶν προκηρῶμεν εἰς τὸ Περιοδικὸν «Ἐκκλησία», ὑποβάλωσιν εἰς τὴν Ἱεράν ἡμῶν Μητρόπολιν ἅπαντα τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 48 τοῦ Α. Νόμου 2200/1940 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» ὀριζόμενα δικαιολογητικά.

Ἐν Σάμῳ τῇ 1ῃ Μαρτίου 1962

† Ὁ Σάμου καὶ Ἱκαρίας Εἰρηναῖος

« Ε Κ Κ Λ Η Σ Ι Α »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης ΠΟΥΛΚΑΡΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ναῶν Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν:

Δρχ. 50, 75, 100 ἐτησίως.

Λοιπῶν Ναῶν Ἐπικρατείας: Δρχ. 30 ἐτησίως.

Ἐξωτερικοῦ: δολλάρια 3.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τὰ Εἰρηνικὰ Γράμματα τῆς Α. Μακαριότητος. Σεβ. Μητροπολίτου Σάμου καὶ Ἱκαρίας κ. Εἰρηναίου, Ἡ σπουδαιότης τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἀρχιμ. Ἰωακίμου Μαλλιαροῦ, Ἀπὸ τὴν θρησκευτικὴν ζωὴν ἐν Νάξῳ.

Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη, Ἱεράρχαι Ἀθηνῶν ἐξ Ἠλείου ὁμώμενοι.

Ἀρχιμ. Εὐθυμίου Ἐλευθεριάδου, Παφνούτιος ὁ ὁμολογητὴς ἐπίσκοπος Αἰγυποδιάδος, ὁ θαυματουργός.

Π. Χ. Δημητροπούλου, Ἐξέλιξις καὶ Χριστιανικὴ πίστις.

Παρατηρήσεων Στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Προκηρύξεις ἐκλογῆς Ἱερέων.